انجمن مؤید الاسلام دہلی

کی

سالانہ رپورٹ

بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ھ باجازت انجمن

انصاری پریس دہلی میں بکمال خوبی چھپی اور شائع ہوئی سنہ ۱۸۹۴ء

روداد جلسہ سالانہ انجمن مؤید الاسلام

دہلی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ کہ بتاریخ بست و دوم ماہ صفر المظفر سنہ ۱۳۱۲ ہجری بعد نماز جمعہ بمکان یتیم خانہ انجمن جلسہ سالانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی منعقد ہوا۔ لوگوں کی نشست کے لیئے فرش کا معقول انتظام سادگی کے ساتھ کیا گیا تھا۔ اور ہر ایک امر میں اسباب کا خیال رکھا گیا تھا کہ پرانے اسلامی طریقہ کے خلاف کوئی جدت امر اس جلسہ میں نہو۔ صدر دالان میں گاؤ تکیے لگائے گئے تھے۔ اور صدر انجمن صاحب کی نشست کی جگہ ایک جانماز دری بچھائی گئی تھی۔ ایک چھوٹی سی چوکی جس پر سفید کپڑا ڈالا گیا تھا۔ صدر انجمن صاحب کے آگے لگائی گئی تھی۔ اور ایک ٹائم پیس وقت کے معلوم کرنیکے لیئے اسپر رکھا گیا تھا۔ پیش صدر دالان ایک شامیانہ کھینچا گیا تھا۔ اندرونی کمرہ سے لیکر صحن چبوترے تک تا بحد شامیانہ دری اور چاندنی کا فرش کیا گیا تھا۔ ممبران کارکن نے اپنی طرف سے برف اور دوسرا سامان مہیا کیا تھا۔ جو صاحب جلسہ میں تشریف لائے۔ انکا استقبال ممبران کارکن نے شائستہ طور پر کیا۔ پونے دو بجے سے آدمی جمع ہونے شروع ہوئے۔ اور چار بجے تک برابر آتے رہے۔ تقریبًا چار سو اصحاب جنمیں ممبران انجمن و رؤسا و علما شامل تھے۔ اس جلسہ مبارک میں شریک ہوئے۔ چونکہ تمام حاضرین جلسہ کے نام لکھنے طوالت سے خالی نہیں۔ اسلیئے چند صاحبوں کے اسمائے گرامی ذیل میں درج کیئے جاتے ہیں ۔

صاحبان ذیل شامل جلسہ تھے

جناب سید محمد صاحب امام جامع مسجد دہلی

جناب مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی

جناب نواب شرف الدین احمد خاں صاحب

جناب حافظ عزیز الدین صاحب وکیل

جناب ڈپٹی محمد فخر الدین صاحب

جناب مولوی محمد احسان الدین خاں صاحب

جناب شیخ محمد اسحاق صاحب برادر شیخ محمد حسن صاحب

مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد صاحب پانی والے

ڈاکٹر محمد اسمعیل صاحب ذبیح

محمد ابو الحسن خاں صاحب

جناب مولوی حفیظ اللہ خاں صاحب

جناب نواب احمد سعید خاں صاحب رئیس لُہارو۔

جناب نواب چھوٹے مرزا صاحب۔

جناب مولوی عبد الرحمن صاحب راسخ

جناب خان بہادر شمس العلماء منشی محمد ذکاء اللہ خاں صاحب۔

جناب حکیم قاسم علی خاں صاحب

سید وحید الدین احمد صاحب بیخود

شیخ مظفر حسین صاحب

سید محمد شاہ صاحب

اور جملہ ممبران کارکن حاضر جلسہ تھے دو بجے کے قریب جلسہ کا کام شروع ہوا۔ چونکہ یہ ایک اسلامی جلسہ تھا اسواسطے بالاتفاق سب صاحبوں کی رضامندی سے جناب سید محمد صاحب امام جامع مسجد دہلی صدر انجمن بنائے گئے۔ اسکے بعد اس مبارک جلسہ کی ابتداء ایک عربی نظم سے کی گئی جسے انجمن کے ایک ہمدرد نے نعت حضرت سرور انبیاء محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میں لکھا تھا۔ یہ نظم عربی لہجہ میں ایک خوش آواز طالب علم نے پڑھی جس سے سامعین نہایت محظوظ ہوئے۔ اسکے بعد شیخ محمد اسمعیل صاحب ناظم انجمن کھڑے ہوئے۔ اور تمام علاقے جنہیں ممبران کارکن کام کرتے ہیں مفصل اور واقعی حالات بیان کیے۔ پھر مولوی محمد حسین صاحب ممبر کارکن اور منتظم مدرسہ نسوان کھڑے ہوئے اور ایک طویل مضمون پڑھا جسمیں اُنھوں نے مدرسہ نسوان اور اپنے علاقہ کے حالات بالبسط کے ساتھ قلمبند کیے تھے۔ بیان مؤثر اور جوش دلانے والا تھا۔ اور حاضرین جلسہ یہ بات کو سنکر تو نہایت ہی خوش ہوئے کہ جناب حاجی عبد الغنی صاحب خلف جناب حاجی قطب الدین صاحب مرحوم ممبر کارکن

انجمن و مہتمم یتیمخانہ نے بہ کمال ہمدردی اسلامی اپنا مدرسہ فیض عام انجمن کو عطا فرمایا۔ اور تمام خرچ مدرسہ کا اپنے ذمہ لیا۔ حاضرین جلسہ نے حاجی صاحب کی اس فیاضی پر تحسین و آفرین کی۔ اور انکو دعائے خیر و برکت دی اسکے بعد منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب مہتمم یتیمخانہ نے یتیمخانہ کی کیفیت سُنائی۔ یہ رپورٹ مفصل اور تسکین بخش تھی۔ اسے سامعین نے بڑی غور سے سُنا۔ پھر خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خان صاحب سکرٹری انجمن کھڑے ہوئے اور ایک عام رپورٹ جو انجمن کی سال بھر کی کارگذاری حاوی تھی پڑھی۔ یوں تو سارے مسلمانوں کو ایسی رپورٹ کے ایک ایک حرف کے ساتھ دلبستگی چاہیئے جسمیں ایسی بابرکت انجمن کے مفید عام کاموں کا ذکر ہو لیکن اس رپورٹ کے بعض حصے نہایت ہی دلچسپ تھے۔ حاضرین جلسہ نے جسوقت جناب حاجی شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد صاحب مرحوم مائی والے کی پچاس روپیہ ماہوار کی جائداد انجمن کے نام وقف کرنے کا حال سُنا تو نہایت ہی خوش ہوئے۔ اور اُن کی مردانہ سخاوت کی داد دی۔ اور اُنکے واسطے دعائے مغفرت کی اور حاجی نور بخش صاحب کے پانچہزار روپیہ کا مکان یتیمخانہ کے واسطے عطا فرمانے کا ذکر سُنکر حاضرین نہایت ہی مسرور ہوئے۔ اور مسلمانوں کے مختلف طریقوں سے انجمن کی امداد کرنیکے حالات سنکر حاضرین کے دلوں میں جوش ہمدردی اسلامی زیادہ ہوتا تھا۔ بہرحال ساری رپورٹ مسرت بخش اور ہمت بڑھانے والی تھی۔ سکرٹری صاحب نے رپورٹ کے آخر میں گوشوارہ حساب آمد و خرچ انجمن جو بکمال خوبی و خوش اسلوبی مرتب کیا گیا تھا پڑھکر سُنایا۔ جملہ حاضرین نے سکرٹری صاحب کی حُسن کارگزاری اور اعلیٰ درجے کی لیاقت حساب دانی کا دل سے اعتراف کیا۔ پھر جناب مولوی ابو محمد عبدالحق صاحب مصنف تفسیر حقانی کھڑے ہوئے اور نہایت عمدہ تقریر فرمائی۔ جس سے سامعین بہت ہی محظوظ ہوئے۔ مولٰنا کا فصیح و بلیغ بیان نہایت ضروری اور بکار آمد باتوں سے تعلق رکھتا تھا۔ باوجود اسکے مولوی صاحب ممدوح نے ان مطالب کو بکمال بے تکلفی و برجستگی ادا فرمایا۔ مولٰنا نے تقریباً نصف گھنٹہ تک تقریر فرمائی بعد مولوی صاحب کے جناب منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب کھڑے ہوئے اور صدر انجمن صاحب کی خدمت میں عرض کیا کہ گو میں کوئی شاعر نہیں ہوں لیکن یتیم بچوں کی دردناک حالت کے خیال نے مجھے ایسا بے چین اور از خود رفتہ کر دیا کہ بے ساختہ یہ چند اشعار موزوں ہو گئے۔ پس میں اپنی اس ٹوٹی پھوٹی نظم کو حاضرین جلسہ کے

حضور میں پڑھنے کی اجازت چاہتا ہوں۔ اس مختصر تقریر کے بعد خانصاحب ممدوح نے ایک غزل پڑھی جسکے
ہر ایک لفظ سے غیرت اسلامی و ہمدردی قومی کا جوش ٹپکتا تھا۔ جب یہ دلوں کو نرم کرنیوالی نظم تمام ہوئی تو جناب
سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی نے ایک اردو قصیدہ جو ایک درد خواہ انجمن نے لکھا تھا۔ پڑھا۔ گو اسکی
زبان سادہ اور بیان تکلفات شاعری سے مبرا تھا۔ مگر اسکا سوز و گداز دلوں کو نرم کیئے دیتا تھا۔ اسکے بعد ڈاکٹر
محمد اسمٰعیل صاحب فی پیج نے ایک مثنوی پڑھی جسکی زبان سلیس اور طریقہ ادا سے مطالب پسندیدہ تھا۔ ما بعد
سید وحید الدین احمد صاحب بیخود کھڑے ہوئے اور مختصر تقریر کے بعد ایک ترکیب بند جو اپنے نشست الفاظ
خوبی معانی۔ بندش مضامین کیوجہ سے سامعین کے دلوں میں جوش پیدا کرتا تھا۔ نہایت بلند آواز سے پڑھا
فی الحقیقت سید صاحب نے مقاصد انجمن کو اپنی نظم میں بہت خوبی سے ادا کیا۔ جب بیخود صاحب
اپنا ترکیب بند ختم کر چکے تو جناب مولوی عبد الرحمن صاحب راسخ نے ایک ترکیب بند جو عجالۃ الوقت لکھا
تھا۔ پڑھا۔ یہ ترکیب بند اُن سب نظموں سے جو اس جلسے میں پڑھی گئیں سبقت لیگیا۔ الفاظ کی متانت۔ زبان
کی سلاست۔ مضامین کی کثرت۔ معانی کی جودت۔ غرض کون سی ایسی چیز تھی۔ جو مولوی صاحب کی
نظم میں نہیں پائی جاتی تھی۔ راسخ صاحب نے اس ترکیب بند کو ایسی خوبی کے ساتھ پڑھا کہ سامعین کے منہ سے
بے اختیار جوش انگیز صدائے تحسین بلند ہونے لگی یہاں تک کہ بعض بندوں کو مکرر پڑھوایا گیا۔ یہ ترکیب بند
باوجود ان خوبیوں کے بہت سے بندوں پر مشتمل تھا۔ مولوی صاحب نے جب نظم ختم کی۔ تو بہت سے اشخاص ہنوز گوش بر آواز
تھے۔ راسخ صاحب کے بعد ایک پنجابی ہندو صاحب کھڑے ہوئے۔ اور صدر انجمن صاحب سے کچھ کہنے کی
اجازت چاہی۔ اجازت ملنے کے بعد وہ مقرروں کی جگہ آ کر کھڑے ہوئے۔ اور جوش لانے والے لہجہ میں چند
اشعار پڑھے۔ جنکا مطلب یہ تھا کہ "اے مسلمانوں ہ تمنے جو کام کیا ہے۔ اُسے استقلال و ہمت کے ساتھ کیئے
جاؤ۔ ایسا نہ کرنا کہ کسی کام کو شروع کرکے ادھورا چھوڑدو۔" اُنھوں نے یہ اشعار ایسے موقع پر پڑھے کہ اُن کا اثر
حاضرین جلسہ پہ ایک عرصہ تک رہا۔ اسکے بعد قرآن شریف کا ایک رکوع عربی لہجہ میں پڑھا گیا۔ اور
فاتحہ الخیر اور شکریہ صدر انجمن کے بعد جلسہ برخاست ہوا۔ بروقت مشایعت چند ممبران کارکن نے بعد ازاں بہت
جناب مولوی حفیظ اللہ خان صاحب اس پیرانہ سالی و ضعیفی میں قدم رنجہ فرمانے اور شریک جلسہ اسلامی ہونے

دلی احسانمندی عرض کی۔ اور مولوی صاحب کی اس ہمدردی قومی کا کہ آپ مجلس وعظ میں امداد یتامی اور اعانت انجمن کے لیئے عام مسلمانوں کو ہدایت فرماتے ہیں خلوص کے ساتھ شکریہ ادا کیا۔ اب وہ رپورٹیں اور تقریریں اور نظمیں سلسلہ وار جسطرح کہ وقت جلسہ پڑھی گئی تھیں نقل کیجاتی ہیں سب کے آخر میں سال بھر کا مفصل حساب وصول چندہ ہموار نہایت صحت و اہتمام کے ساتھ لکھا جائے گا فقط

قصیدۂ نعتیہ بزبان عربی من فکر یکے از ممبران کارکن انجمن ہذا

یَا مَنْ حَسُنَتْ لَهُ الْخَصَائِلْ　　قَدْ أَخْبَرَنَا بِكَ الْأَوَائِلْ
اے وہ شخص کہ جس کی تمام خصلتیں اچھی ہیں　　ہمیں تحقیق اگلے لوگوں نے تیری خبر دی

مِنْ لُطْفِكَ طَابَتِ الْبَرَايَا　　مِنْ نُصْحِكَ فَرَّتِ الْأَبَاطِلْ
تیرے لطف سے تمام آدمی خوشحال ہوئے　　اور تیری نصیحت سے بری اور جھوٹی باتیں دور ہو گئیں

مِنْ بَابِكَ فَارَتِ الْعَطَايَا　　فِي ذَاتِكَ سَارَتِ الْفَضَائِلْ
تیری بارگاہ سے بخششیں ابلیں　　اور تیری ذات بابرکات پر تمام خوبیوں نے سرایت کی

كَالشَّمْسِ تُضِيءُ يَا حَبِيبِي　　عَنْ وَصْفِكَ كَلَّتِ الْأَفَاضِلْ
اے میرے حبیب تو سورج کی طرح چمکتا ہے　　بڑے بڑے افاضل اور پڑھے لکھے تیری تعریف سے عاجز ہیں

مِنْ نُورِكَ تُشْرِقُ اللَّيَالِي　　وَالْبَدْرُ مَعَ النُّجُومِ آفِلْ
تیرے نور سے راتیں روشن ہوتی ہیں　　اور چاند ستاروں کی روشنی مدھم پڑ جاتی ہے

لَا يُدْرِكُ مَا لَكَ الْعَوَالِي　　الْمَادِحُ وَهُوَ فِي الْأَسَافِلْ
تیرے برگزیدہ صفات کو نہیں پہنچ سکتا　　تیری تعریف کرنیوالا جو بہت کم مرتبہ ہے

يَا صَاحِبَ يَثْرِبٍ وَبَطْحَا　　قَدْ جِئْتُ وَمَا لِيَ الْوَسَائِلْ
اے یثرب اور بطحا والے　　میں تیرے پاس آیا ہوں اور میرے پاس کوئی ذریعہ نہیں

نَفْسِي رَكَنَتْ إِلَى الذُّنُوبِ　　وَالْقَلْبُ إِلَى الْفُسُوقِ مَائِلْ
میرا نفس گناہوں کی طرف جھک پڑتا ہے　　اور دل نافرمانی کی طرف مائل ہے

مالی مزجت بی الخطایا | مالی لعبت بی الرذائل

کیا ہوگا میرے لیے جبکہ خطاؤں نے میرے ساتھ مزاح کیا | اور ہوئے اور قابل نفرت افعال مجھسے سرزد ہوئے

الموت کانه دنی | انی مع ذاك عنه غافل

موت گویا کہ مجھسے قریب ہوگئی ہے | میں باوجود اس بات کے اُس سے غافل ہوں

یا احمد کن شفیع عبد | للشفیع یمد کف سائل

اے احمد (صلعم) اُس بندے کی شفاعت کر | جو شفاعت کے لیے ہاتھ پھیلائے ہوئے ہے

الوابل من سواك طل | والطل من الجناب وابل

بڑی بڑی بوندیوں کا مینہہ دوسروں سے۔ اُوس ہے | اور اس تیری بارگاہ سے بڑی بڑی بوندیوں کا مینہہ

فارحم لعبیدك الیتامی | والله هم لذاك قابل

پس رحم کر اپنے یتیم غلاموں پر | خدا کی قسم وہ تیری مرحمت کے محتاج ہیں

نحمده ونستعینه

رپورٹ کارروائی ممبران کا رکن انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ ہجری معروضہ حقیر و ذلیل محمد اسمٰعیل ناظم ممبران انجمن مؤید الاسلام

عرصہ دو سال کا ہوا کہ بالہام ربانی و بتائید یزدانی بعض شرفاء و صلحاء دہلی کو بنظر ہمدردی اسلام و غمگساری امت خیر الانام یہ مضمون تسنن متین اور یہ خیال جناب مآب افضال ایزد متعال ذہن نشین ہوا کہ اطفال بے پدر و مادر و یتیمان بے گھر و بے زر بقبضہ غیر اقوام تباہ ہیں اور پرستش اصنام بجا لاتے ہیں۔ اسلئے بنائے انجمن مؤید الاسلام قائم کی۔ اکثر عمائد شہر و اراکین دہر نے منازل معاونت میں قدم رکھا۔ اور تاجران ذی دیار و علمائے اہل بصار مولوی محمد عبد المجید صاحب مولوی حسن علی صاحب وغیرہ نے ترقی انجمن پر کمر ہمت چست باندھی۔ اور چونکہ بتائید غیبی یہ انجمن ہنوز بچہ دو سالہ اور حالت شیرخواری میں ہے۔ مگر مثل مشہور ہے

کہ پوت کے پیر پالنے میں نظر آتے رہیں۔ اس بچۂ خورد سال نے اہتمام امورات تجہیز و تکفین نعش ہائے
لاوارث شفاخانہ۔ و اموات جنکی وفات محتاجانہ ہوئی۔ اور حفاظت حقوق اوقاف و سلوک نومسلمان
یا اوصاف و مسافران بے زاد و رحلہ اور امورات لائق گذارش حکام ذوی الاحترام منجانب اہل
اسلام و تعلیم علوم و حرفت کاری۔ اور ہر گونہ پرورش خور و پوش یتیمان و مدرسۂ نسوان۔ بوسیلۂ ائمہ
بلند پایہ صاحبان ذی مقدور و عالی ہمتان ترحم دستور کے اپنے ذمہ لیا۔ اور رئیسان و اغنیا نزدیک و دور
کو بحصول چندہ اپنا مربی بنایا۔ اور بصلاح و مشہور سرپرستان ہر قوم الصدر تمام شہر و مضافات دہلی کو ۲۴
علاقوں پر بذریعہ ممبران و معاونان حسب ہدایت نبوی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم من لم یشکر اللہ لم یشکر
الناس اداے شکریہ انکا متفرضات سے تصور کرکے اسکی اشاعت میں عزم بالجزم کیا منجملہ علاقجات
مذکور کئی علاقے بغیر ممبر ہیں اور کمتر میں عمل اگاہی چندہ جاری ہے۔ مگر پوری کارروائی نہیں ہوتی۔ اگر کل علاقوں
میں پوری کارروائی ہو جاوے تو امید ہے کہ پانسو روپیہ (۵۰۰) ماہوار تک کی نوبت پہونچ جاوے۔ اور عرصۂ قلیل
میں سرمایۂ کثیر انجمن انجمن کو مستغنی کر دے۔ چندہ متفرق و ممبری و آرد میں جو وصول ہوا ہے نہایت
کم ہے۔ جسقدر وصول ہوا ہے وہ چندہ یکمشت صاحبان فراخ حوصلہ اور اغنیا ذی رتبہ سے ہوا ہے
تعداد ممبران میں معتدبہ اضافہ نہیں ہوا ہے۔ الا بہ نسبت سال گذشتہ ہر ایک امر میں ترقی ہوئی
ہے۔ اور آمدنی سال ماضیہ سے امسال بہر حال مضاعف ہے۔ حالات ممبران کارکن و معاونان سعادت منقرون
حسب ارشاد ربانی اور بمصداق آیۂ قرآنی وتعاونوا علی البر والتقوی جنہوں نے اپنی سعی موفور سے
وصول چندہ میں مدد دی ہے۔ میں نہایت ہی شکر گزار ہوں۔ اللہ تعالیٰ انکو جزاے خیر دے۔ جن علاقوں
میں کام ہوا ہے اُن کی تفصیل حسب ذیل ہے

علاقہ نمبر ایک خالی ہے۔ علاقہ نمبر ۲ و ۳ میں حاجی انعام اللہ صاحب نے اپنے قلم و سیاہی اور قدم فرسائی سے
اچھی امداد انجمن کو دی۔ علاقہ نمبر ۴ میں حافظ عبد الغفار صاحب نے اپنی کوشش سے دریغ توجہ نہیں فرمایا
علاقہ نمبر ۵ میں راجی رحمت رب جلیل ہیچکار محمد اسمٰعیل سر انجام کار میں لیل و نہار مصروف ہے اور علاوہ کارممبری
دیگر اور بھی لسبعی زبانی اور جانفشانی میں پہلوتہی نہیں کرتا۔ الا علاقہ نمبر ۴ و ۵ میں آبادی اہل اسلام بہت

قلیل ہے۔ اسلیئے آمدنی علاقہ مفوضۂ حافظ عبدالغفار صاحب ہیچکارہ بہت کم مقدار ہوتی ہے۔ علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸ و ۹ میں جناب حکیم محمد اجمل خاں صاحب و حکیم احمد سعید خاں صاحب اور حاجی عبدالغنی صاحب نے اپنی حسن سعی و ارشادات تہیدستی انجمن کا معاینہ بہت خوب کیا۔ اور خصوصاً حکیم احمد سعید خاں صاحب نے جس شوق و ذوق سے وصول چندہ میں محنت کی ہے وہ لائق شکرگزاری ہے۔ مگر افسوس ہے کہ عرصہ تین ماہ سے وہ بیرونجات میں تشریف لے گئے ہیں۔ اور انجمن اُنکی اعانت سے محروم ہے۔ علاقہ نمبر ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ میں جناب حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب و حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب اور منشی محمد حسین صاحب نے بڑی محنت و جانفشانی سے کام کیا ہے اور ہنوز تمام علاقہ میں کام جاری نہیں ہوا ہے۔ مگر پھر بھی بہت کچھ ہوا ہے۔ سال آئندہ میں اُمید ہے کہ پورے طور سے کام جاری ہو جائیگا۔ سال گذشتہ میں بہ نسبت امسال ما شاء اللہ آمدنی معقول بہ بذل توجہ ممبران موصوف ہوئی اور منشی محمد حسین صاحب نے علاوہ اپنے علاقہ کے کام کے اہتمام مدرسہ زنانہ بڑی خوبی سے بطور مردانہ فیاضی و ہمدردی کے کیا ہے۔ علاقہ نمبر ۱۴ و ۱۵ میں نواب فیض احمد خاں صاحب نے بسبب علالت متواتر کے اپنے علاقہ کا کام کم کیا ہے۔ اور سید احمد صاحب امام جامع مسجد نے اپنی بے توجہی اور کم التفاتی کو کام فرمایا ہے فقط مایجوز بہا الصلوٰۃ پر عمل کیا ہے۔ البتہ شیخ محمد الدین صاحب شریک سوم نے ماہ مبارک رمضان شریف سے جو کام شروع کیا ہے روز بروز ترقی پر ہے۔ اور استحصال کھالہائے قربانی میں تو سبقت لیگئے۔ اُمید ہے کہ سال آئندہ میں اُنکے شرکاء علاقہ کا نعم البدل ہو جاویگا۔ اور علاقہ نمبر ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ میں منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب تنہا اپنے کام کو بڑی سرگرمی سے انجام کرتے ہیں۔ نمبر ۱۶ میں برائے نام ایک محلہ بامداد میر للن صاحب کچھ کام ہوتا ہے اور نمبر ۱۷ میں قرار واقعی کام ہوتا ہے اور نمبر ۱۸ میں بہ نسبت نمبر ماسبق کام کم ہوتا ہے۔ بہر حال جسقدر کام ہو رہا ہے غنیمت ہے۔ اور تمام انتظام یتیمخانہ حاجی عبدالغنی صاحب اور منشی محمد کرم اللہ خانصاحب بشراکت کرتے ہیں۔ اور فی نفسہ یہ کام ایک بڑا مہتم بالشان کام ہے ہر وقت اسمیں ضرورت مدبّر اور متدین آدمی کی درکار ہے۔ میرے نزدیک ماسوائے ممبران موصوف اور کوئی شخص ایسا نظر نہیں آتا۔ جو شبانہ روز اپنے اوقات گرانمایہ کو وقف یتیمان کرے۔ حق یہ ہے کہ ممبران موصوف کمال عزیز الوجود اور بے نظیر و عدیم المثال ہیں۔ اندرون شہر کے باقی علاقے خالی پڑے ہیں

علاقہ نمبر ۲۳ - بیرون شہر فقط پہاڑ گنج میں مرزا قادر بخش صاحب شاہزادہ ممبر ہیں جس قدر اُن سے بحالت پیری وضعیفی ہو سکتا ہے حق سعی ادا کرتے ہیں عرصہ دو ماہ کا منقضی ہوا کہ محمد کرم اللہ خان صاحب و شیخ محمد الدین صاحب و منشی محمد حسین صاحب وغیرہ نے مرزا صاحب کی معاونت میں سعی کی تھی کہ جس سبب سے افزونی آمدنی ہوئی اگر آئندہ بھی گاہے ماہے ویسی ہی توجہ فرماوینگے تو البتہ کیسہ انجمن پُر پا دینگے - اور ماہ رمضان میں حاجی محمد اسحاق صاحب و حافظ عبد الکریم صاحب و نواب خیر محمد صاحب وغیرہ ممبران نے حب اسلامی کو کام فرمایا - اور تاجران باد تجار از صدر بازار و باڑہ ہندو راؤ - و کشن گنج و پھاٹک حبش خان و چاندنی چوک سے پھر چلکر چندہ وصول کیا یہ جملہ ممبر صاحبان مستوجب شکریہ کے ہیں - اور ماہ شعبان میں بہ یمن تقریر پُر تاثیر مولوی حسن علی صاحب و بروز جمعۃ الوداع بہ برکت سید احمد صاحب امام جامع مسجد وغیرہ ممبران کارکن رقم معقول چندہ غیر مترقبہ فراہم ہوگئی - اور ایک مکان عالیشان قیمتی پانچہزار (۵۰۰۰) روپیہ کا برلب یتیمخانہ شیخ نور بخش صاحب ممبر کارکن نے وقف کرکر قصد تعمیر جم خداوند کریم سے خریدا - اور آمدنی ایک کوٹھی جہت اطمینان مصارف یتیمخانہ واقع بازار چاندنی چوک متصل عجائب گھر قیمتی تخمیناً پندرہ ہزار (۱۵۰۰۰) روپیہ کی شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد پائی صاحب وقف کئے گئے اور بالا مال ثواب بے حساب اخروی ہوئے - جملہ متعلقان و ممبران کو تہ دل سے شکریہ ایسے ریادل و فیاضان بے مثل کا ادا کرنا لازم والزم ہے - تقریر صدر انجمن صاحب ہر جلسے پر کیجاتی ہے - جناب خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خان صاحب سکرٹری انجمن ہیں - جملہ نظم و نسق و داد و ستد و حساب و کتاب کل علاقجات وغیرہ نہایت مستعدی و سرگرمی و ہمدردی سے کرتے ہیں - سرمایہ انجمن کی امانت دار کوٹھی حاجی علی جان صاحب مرحوم بتوسط حافظ عبد الغفار صاحب ممبر کارکن جو نہایت با امانت دار ہیں - ہے - چار چپراسی پانچ پانچ (۵) روپیہ ماہوار کے وصول چندہ میں مصروف رہتے ہیں اور ہر ایک وہ دو تین تین علاقوں میں کام کرتا ہے فقط میں اپنی رپورٹ دعائے خیر پر ختم کرتا ہوں - اللہ ولی التوفیق وہو الکافی وہو الرفیق -

رپورٹ منشی محمد حسین صاحب ممبر کارکن و مہتمم مدرسہ نسوان

یا معشر الاسلام ! میں کیا اور میری ہستی کیا جو خدمت قومی کر سکوں یہ سب فضل ایزدی اور تائید ربانی ہے

جو تھوڑی قلیل سعی بھی اسکام میں مجھسے ہوسکی۔ مگر جیسا دل چاہتا ہے ویسی کوشش نہیں ہوسکتی۔ افسوس ہے کہ تمہی دنیا کو آخرت پر پسند کیا۔ ورنہ کیا بات ہے کہ دہلی جیسے شہر میں جو ہمیشہ سے باخیر رہا ہے۔ ممبران انجمن کامیاب نہوں۔ واللہ باللہ دینے والے مسلمان بہت ہیں مسلمانوں میں قدرتی طور سے قادر قدیر نے بہت کچھ خیر و برکت کا مادہ پیدا کیا ہے لیکن ہادیان قوم اور مصلحان قوم کم یا گم ہوگئے جو مناسب طریقوں سے مائل اور متوجہ کرتے

انا للہ وانا الیہ راجعون۔

یہ کام ہم دنیاداروں کا نہ تھا۔ بلکہ ہمارے حضرات عالیشان علماء و فضلا کا تھا۔ اگر وہ اپنی توجہ ذرا سی بھی اس انجمن کیطرف مبذول فرماتے۔ اور قوم کو ایسے رشد کے کاموں میں رغبت دلاتے تو بہت کچھ کامیابی کی امید تھی افسوس ہزار افسوس انکو اسطرف توجہ نہیں۔ کیا یہ کام اچھا نہیں ہے جو انجمن مؤید اسلام کر رہی ہے یتامی کی پرورش کا ثواب تو آپ حضرات ہی اپنے وعظ میں فرمایا کرتے تھے کہ بہت ہے۔ انکے سر پر ہاتھ پھیرنے سے دل نرم ہوتا ہے مسلمانو! یہ ثواب کیا کم ہے حضرت نبی کریم رحیم علیہ الوف الوف تحیۃ والتسلیم یتیم تھے وہ ارشاد فرماتے ہیں۔ انا وکافل الیتیم کہاتین فی الجنۃ۔ انگشت شہادت اور وسطی کھڑی کرکے بتلا دیا کہ اسطرح کافل یتیم کو میری معیت جنت میں ہوگی۔ مبارک بندہ وہ ہے جو اسکام میں قدمی۔ درمی۔ سخنی۔ جانی۔ مالی امداد دے۔ اور خوشحالی ان بزرگواران قوم کو ہے جنکے گھروں سے ایک ایک مٹھی آٹا اسکام کیواسطے روزمرہ جاتا ہے۔ اور ان حضرات کا کیا کہنا ہے جو بڑی بڑی امداد فرماتے ہیں۔ جنکی تفصیل رپورٹ عالیجناب خیر مجسم خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری میں ہے۔

میں قوم کیواسطے اجمیری دروازے سے تا عیدگاہ کہنہ دریوزہ گری کرتا ہوں جو حضرات مجکو اسکام میں امداد دیتے ہیں انکا میں بہت بڑا شکرگزار و مرہون منت ہوں۔ حضرات ایسے کاموں میں جو کامیابی پیران قوم کو حاصل ہوسکتی ہے وہ اور لوگوں کو نہیں ہوسکتی۔ بحمد للہ والمنۃ اسکام میں میری امداد و سرپرستی کے واسطے کون کون حضرات شریک ہیں۔ شریک کیا بلکہ سچ پوچھو تو یہ وصول چندہ ان ہی حضرات کی سعی و کوشش سے ہوا ہے۔ بلکہ انھوں نے رقومات بڑی بڑی خود ہی وصول فرمائی ہیں۔ وہ کون ہیں سراپا خیر و برکت عالیجناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب آنریری مجسٹریٹ اور جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب

اللہ تعالے انہیں ہمیشہ انکو خوش وخورم رکھے اور انکے مقاصد پر کامیاب فرماوے یہ مبارک بندہ قوم کے خیرخواہ پاپیادہ دھوپ میں گشت محلوں میں پہونچکر تقسیم ظروف فرماتے رہے۔ جو آٹے کیواسطے رکھا جاتا تھا اور جس محلے میں مجکو مشکلات پیش آئیں وہ باسانی سُلجھادیں جزاہ اللہ خیر الجزا۔ ایسے حضرات کی انجمن کو سخت ضرورت ہے۔ اللہ تعالے دوسرے مسلمانوں کے دلونمیں بھی ایسی ہی قومی خدمت کرنے کی محبت دیوے جیسی ان دونو حضرات کو ہے۔ جناب حکیم رضی الدین احمد خان صاحب شیخوپورہ ماہ ذالحجہ میں تشریف لیگئے تھے۔ مجھ خادم القوم نے ایک خط انکو لکھا کہ آپ یتامے کی امداد پیش نظر رکھیں گے اور اپنے علاقہ کی آمدنی بڑھاکر شکر گذار فرماوینگے۔ وہاں پر انھوں نے حضرات ذیل سے پچانوے ۹۵ روپیہ وصول فرمائے۔ جو یکم محرم الحرام میں جمع ہوئے ہیں جناب سکرٹری صاحب اس علاقے کی آمدنی اخیر ذالحجہ ۱۳۱۵ھ تک بند فرما چکے تھے۔ دراصل یہ پچانوے ۹۵ روپے بابت ۱۳۱۶ھ کے ہیں۔ آیندہ سال اُنسے اور رقم وصول ہونے کی اُمید ہے۔ اسواسطے بالتفصیل میں اُن قوم کو درج کرتا ہوں کہ سالانہ رپورٹ میں طبع ہوکر اشاعت ہوجاوے۔

عالیجناب شیخ نجم الدین حیدر صاحب ڈپٹی کلکٹر و رئیس شیخوپور ۳۰	جناب شیخ عبد الغفار صاحب رئیس شیخوپور۔ ۳۰
جناب شیخ نذیر الدین احمد صاحب رئیس شیخوپور ۲۰	جناب ممتاز الدین احمد صاحب رئیس شیخوپور۔ ۱۵

یہ پچانوے ۹۵ روپیہ علاوہ اُس آمدنی اس علاقے کے ہیں جو درج رپورٹ جناب سکرٹری صاحب ہیں اور اللہ کی ذات سے امید ہے کہ سالانہ وصول ہوویں۔ میرے دل سے دعا نکلتی ہے کہ اللہ تعالے انکو انکے مقاصد پر کامیاب فرماوے۔ اور آیندہ امداد یتامے کی زیادہ محبت دیوے۔ افسوس ہے کہ اس جلسہ میں وہ دونو حضرات نہیں ہیں حکیم ظہیر الدین احمد خان صاحب تو گورگانوہ میں اپنے فرزند صغیر ریاض الدین احمد خان صاحب کو دیکھنے کو گئے ہیں جو تبدیل آب و ہوا کیواسطے وہاں پر مقیم ہیں۔ یہ عزیز ایک عرصہ سے بیمار ہے۔ میں بھی دعا کرتا ہوں اور آپ صاحبوں سے بھی اسکی صحت کیواسطے دعا کرنے کی سفارش کرتا ہوں۔ اللہ تعالی انکو صحت دیوے آمین ثم آمین اور دوسرے صاحب چند دن سے میرٹھ میں ہیں۔

مجھپر واجب ہی کہ جو لوگ میرے علاقہ متعلقہ میں یتیم خانہ کے وصول چندہ میں مجھکو امداد دیتے
ہیں اُنکا نام نامی ظاہر کروں - اول اُنمیں سے نہایت سرگرم مددگار محمد یوسف خانصاحب نو اسہ جناب حاجی علیجان
صاحب مرحوم ہیں - اور اُنکی ہمراہی میں عبد القادر صاحب و اُنکے والد ماجد صاحب ہیں یہ تینوں حضرات میرے شامل
ہوکر کوچہ چاہ شیریں و چھتہ راجاں و گلی راجاں و کٹرہ نیل سے آرد بآسانی وصول کرا دیتے ہیں میں اُنکا
شکر گزار ہوں - خداوند کریم سے دعا ہے کہ ان حضرات ثلاثہ کو ایسی توفیق دے کہ ان ہر چہار کوچہ سے بلا شرکت
میرے آرد وغیرہ وصول کر کے میرے پاس بھیجدیا کریں - تو میں دوسرے چار محلوں میں وصول کی تدابیر کروں
تمام گھر مسلمانوں کے خالی پڑے ہیں جو اسکار خیر میں شریک نہیں ہوئے ہیں - یہ ہم ممبران انجمن کا ہی قصور ہے
جو اب تک اُن اپنے برادران دین کو شرکت اس سعادت سے محروم کر رکھا ہے - میں اور وہ ممبران اپنی اپنی حلف
کو یاد کر کے میدان محشر کے سوال و جواب کا خیال فرماکر اس قومی کام میں مستعد اور آمادہ ہوجاویں تو موجب
افتخار و عزت ہو - اے خیر خواہان قوم ! اُٹھو اُٹھو اپنی قوم کیواسطے اپنی قوم کے روبرو بھیک مانگنا کچھ ذلت
نہیں ہے - بلکہ موجب عزت ہی - اس ارشاد نبی کریم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم پر ہی خیال فرمائیے - خیر الناس من
ینفع الناس - اپکا وصول کیا ہوا چندہ اور ہمارے برادران دین کا دیا ہوا آٹا - پیسہ - روپیہ - کس کام میں صرف ہوگا
لاوارث یتامی کی پرورش اُس سے ہوگی - اُنکی تعلیم اسی چندہ سے ہوگی یتیم بھی کیسے کہ اُنکے اسلام سے
بیدین ہوجانے کا خوف - آپ کو خیال نہیں ہے کہ غدر سے لکھو کھا بچے اہل اسلام کر عیسائی ہوگئے کیا
وہ لاالہ الااللہ محمد رسول اللہ کہنے والونکے بچے نہ تھے کیا وہ ہمارے اسلامی بھن بھائیوں کی اولاد نہ تھے
افسوس اس غفلت اور خواب خرگوش ہماری کیوجہ لاکھوں بچے عیسائی صرف ہماری ہی غفلت سے ہوگئے ہیں - کیا کوئی جواب
شافی اس بات کا ہم آپ لوگوں کے پاس ہی کہ نبی کریم رؤف رحیم علیہ التسلیم تو کثرت اُمت کا اور امتوں پر افتخار
فرمانے کا ارشاد فرماویں - اے مسلمانو ہم یہ کریں کہ مسلمانوں کو عیسائی ہوجانے دیں ؎

ببیں تفاوت رہ از کجاست تا بکجا -

کیا جواب ہے - بجز حسرت و حرمان اور کچھ حاصل نہوگا - اللہ تعالے لئے اہل اسلام کی حالت کو سنوار دے
ای حاضرین جلسہ آپسے زیادہ امداد کی تمنا و خواہش نہیں ہے - جسوقت آپکے گھر میں کھانا پکایا جاوے

صرف ایک چٹکی آٹا ظرف یتیمخانہ میں ڈال دیا کریں۔ اس سے ہی بہت کچھ امداد ہو جاوے گی۔ کوئی گھر کا آدمی چٹکی آٹے سے بھوکا نہ رہیگا۔ مجھپر جن جن حضرات نے احسانات کیئے ہیں۔ میں انکا ذکر کرتا کرتا دوسری طرف چلا گیا۔ کیا کروں قوم کا بیماری ہوں۔ الجوع الجوع العطش العطش کے سوا کچھ نہیں سوجھتا۔

کوسنچہ پنڈت تمام خالی پڑا ہے۔ صرف خواجہ فرحت اللہ خاں صاحب نے یہ مدد فرمائی کہ اپنے محلہ میں پچاس ظرف گلی خود اپنے ہاتھ سے رکھدیئے جنمیں آرد وصول ہوتا ہے۔ اپنی ذات خاص سے کچھ مقرر نہیں فرمایا۔ سید نذیر حسین صاحب سررشتہ دار کمیٹی نے ۴ روپیہ ماہوار تو خود دینا مقرر فرمایا اور ۲۰ عدد ظروف گلی اپنے قرب وجوار میں رکھدیئے کہ ان میں آرد منشی عبدالرحیم صاحب مدرس وصول فرماکر یتیمخانہ میں بھیجتے ہیں۔ میرے قدیم عنایت فرما جناب حافظ عزیز الدین صاحب وکیل بعارضہ دنبل سخت علیل ہوگئے۔ انکے واسطے یتامی سے بندہ نے دعائے صحت کرائی اور خود بھی برابر دعا کی۔ الحمد للہ وہ قریب بصحت ہیں۔ مسلمانو آپ یہ دعا فرماویں کہ اللہ تعالے انکو صحت کاملہ عاجلہ عطا فرمائے۔ انکو یتامی کی محبت اور خدمتگزاری کی توفیق دے۔

• شیخ چاند کے کٹڑے میں چٹکی آٹا وہاں کے باشندوں نے بسبب اغوائے ایک بنگالی مولوی صاحب کے بند کردیا تھا۔ مدت تک بند رہا۔ بندہ رات دن انکی تدبیر میں رہا۔ آخر بتوجہ وعنایت جناب حکیم محمد اجمل خاں صاحب امیر بیگ صاحب نے پھر اس سلسلہ کو جاری کیا۔ مگر نہایت سستی سے جاری ہے۔ ایک امداد غیبی مبتکر علاقہ میں یہ ہوئی کہ ہمارے کریم النفس جناب ڈاکٹر عبدالرحمن خانصاحب نے میرا معروضہ قبول فرماکر اپنے قرب کے کوسنچہ میں ۴۴ ہنڈیاں گلی واسطے فراہمی آرد یتیمخانہ کے تقسیم فرمائیں۔ اور میں ۲۲ روز کیواسطے بضرورت خود اپنے وطن ریاست پٹیالہ میں چلا گیا تھا ختم ماہ پر خود ہی انکا آرد وصول فرماکر یتیمخانہ میں بھیجدیا۔ جزاک اللہ خیر الجزاء۔ یا اخی عبدالرحمن خاں خیرخواہ قوم ایسے ہی ہوتے ہیں اور ایسا ہی کرنا چاہیئے۔ میں دعا کرتا ہوں اللہ تعالی انکو خوش وخورم رکھے۔ اور وہ تعالی جل جلالہم سے اپنے تمام اہل اسلام سے راضی ہو جاوے

پنڈت کے کوسنچہ میں واسطے عملدرآمد وصول آرد کے مجکو امداد کی اشد ضرورت ہے۔ مجھکو امید ہے کہ آج کی دعا ہماری قبول ہوکر اللہ تعالی حافظ عزیز الدین صاحب وکیل کے دلمیں محبت یتامی عنایت فرماوے۔ دوسرے

ماسٹر شہاب الدین صاحب اور میر حمید الدین صاحب باخیر آدمی ہیں۔ انجمن انسے استدعا فرماتی ہے امید ہے
کہ یہ صاحبان توجہ تام فرمائینگے۔ گلی شاہ تارا کے واسطے شاہزادہ فرخ محمد صاحب اور نواب احمد حسین صاحب سے
اور بقیہ کوچہ ہائے فراشخانہ کیواسطے جناب حکیم حسن رضا خاں صاحب و جناب مرزا ابراہیم بیگ صاحب سے استدعا
کیجاتی ہے۔ کہ وہ چنکی آرد کے وصول کی تدبیریں امداد فرماویں۔ اور گھر بیٹھے ایک دو دن مہینہ میں ذراسی زبان ہلا کر ثواب و
بشارت دخول جنت بمحبت حضرت سیدنا محمد مصطفے علیہ الصلوۃ والسلام حاصل فرماویں۔ حاجی محمد قاسم صاحب
نے میری بہت امداد فرمائی عیدگاہ کہنہ تک آرد گندم میرے ہمراہ ہو کر وصول کیا جب سے میں بعارضہ درد پا شدید
بیمار ہوا بذات واحد خود ہی اس کام کو سر انجام فرماتے ہیں۔ قریب تین روپیہ ماہوار کے آرد گندم و نقدی وصول
کرلاتے ہیں۔ حضار مجلس مقام غور ہے کہ عیدگاہ کہنہ میں متعدد گھر ۲۰-۲۵ غربا اہل اسلام بیلدار یا
مزدوروں کے ہیں۔ جنکی اوقات ۴ یا ۳ روپیہ کی ہے وہ ماہوار آرد گندم و پیسہ نہایت خوشی سے دیتے
ہیں۔ جنکی اوسط آمدنی تین ۳ روپیہ ماہوار ہو جاتی ہے۔ جزاہ اللہ خیر الجزا۔ یہ حاجی صاحب رودگران میں
رہتے ہیں۔ سالانہ یتیم بچوں کی دو تین دفعہ دعوت بھی کرتے ہیں۔

حاجی محمد ابراہیم و شیخ عبد اللہ انکے برادر نے یتیم خانہ میں دو دو روپیہ ماہوار مقرر فرمائے ہیں
اور اہل اسلام عبرت و غیرت حاصل فرما کر جو امداد یتیم خانہ و تجہیز و تکفین اموات لاوارث مسلمانوں
میں امداد ہی سے دست سخاوت کوتاہ کیے ہوئے ہیں وہ کشادہ فرماویں۔ پھر دیکھو کیا برکت ہوتی ہے
ایک حدیث کا ٹکڑا یاد آگیا جسکا یہ مضمون ہے کہ تعالے جل جلالہ و عم نوالہ قیامت کے میدان میں ارشاد فرمائیگا
کہ بیٹے آدم کے میں بیمار ہوا تھا میری مزاج پرسی کیوں نہیں کی۔ بندہ عرض کریگا۔ الٰہ العالمین تو تو بیماری سے
پاک ہے ارشاد ہوگا کہ فلاں بندہ میرا بیمار ہوا تھا اگر تو اسکی مزاج پرسی کرتا۔ تو مجھکو اسکے پاس پاتا۔ پھر
حدیث قدسی کیا کہہ رہی ہے کہ مسلمانو۔ لاوارث مسلمانوں کی عیادت مرض میں نہ کیجاوے تو انکی لاشہائے تو
غیر قوموں کے ہاتھ سے لیکر غسل بطور سنت دینا چاہیئے اور کفن اچھی طرح سے دیا جاوے۔ نماز جنازہ بجماعت
پڑھی جاوے۔ اور قبر بہیئت سنت کندہ ہو کر سپرد کریم کیا جاوے۔ اب وہ ہے اور اسکا بندہ سراپا خطا
عصیان و نسیان ہے مسلمانو! بشارت ہو۔ انجمن نے اس کام کو اپنے ذمہ لیلیا ہے جناب صاحب جنٹ ڈپٹی کمشنر بہادر

سنے لاشہائے لاوارث مسلمانوں کا دینا قبول فرماکر کمیٹی میں واسطے اُس صرفہ لاش کے دینے کیواسطے غور کرنے کو بھیجدیا ہے اللہ کی ذات سے اُمید ہی کہ صرفۂ لاش لاوارث بھی انجمن کو ملجاویگا۔ الحمد للہ کہ انجمن مؤید الاسلام آپ صاحبان کی ہمت وسخاوت ومہربانی سے کچھ کچھ کامیاب ہوتی جاتی ہے۔ جیسے تحریک تجہیز وتکفین لاوارث مسلمانوں کی انجمن میں منظور ہوئی ہے۔ اُسوقت سے زیادہ تر شوق دلی پیدا واسطے فراہمی چندہ کے ہورہا ہے اللہ تعالی اسکو ترقی دے وما توفیقی الا باللہ۔ اسوقت چند شعر ایک رسالہ صبح نور مؤلفہ نواب غلام احمد صاحب رئیس کنجورہ ممبر کونسل آف ریجنسی ریاست گوالیار مجھکو پسندیدہ معلوم ہوتے ہیں۔ جو آپکے روبرو پیش کرتا ہوں۔ سنئے وہ فرماتے ہیں

نظم

تجھکو اس میلے میں گر نفع سودا چاہیئے	شوق استرضائے خلاق توانا چاہیئے
ہو اگر دل کو شکر خندہ طرب کی آرزو	غیر کی آنسو بہ شفقت سے پونچھا چاہیئے
طور کے جلوہ کا طالب ہے تو غفلت کس لیئے	جوش ذکر رب ارنی مثل موسیٰ چاہیئے
اندمال زخم ناکامان بیکس کے لیئے	مرہم کافور ہمدردی کا پھاہا چاہیئے
منعموں سے کہتے ہو حاضر ہے خدمت میں ہم	بیکسوں سے بھی کبھی پوچھا کرو کیا چاہیئے
اس چمن میں رُخ بدلتا ہے ہوا کا دمبدم	خواب غفلت کب تلک کروٹ بدلنا چاہیئے
ہے زمین و آسمان کا فرق قول و فعل میں	احمدی جو منہ سے کہتے ہو وہ کرنا چاہیئے

میں ختم کرتا ہوں اس مضمون کو آج صبح میں واسطے رپورٹ لکھنے مدرسۃ النسواں کے بیٹھا تھا کہ اول یہ مضمون یہاں تک لکھا گیا۔ اب میں خیال کرتا ہوں کہ مدرسۃ النسواں کی نسبت کچھ عرض کرنا چاہیئے۔ اللہ تعالے کی امداد ومہربانی اور انجمن مؤید الاسلام کی عنایت وقدردانی سے اس مدرسہ نے ترقی حاصل کی ہے سال گذشتہ قریب ۲۰ لڑکی زیر تعلیم تھی اب اللہ کے فضل سے ۳۵ لڑکی اس مدرسۃ النسواں یتیمخانہ میں داخل ہوئیں آٹھ ۸ لڑکیوں نے مدرسہ سے پڑھنا چھوڑ دیا۔ ۲۷ لڑکیاں اخیر ذالحجہ تک زیر تعلیم ہیں۔ یہ اللہ تعالی کا فضل ہے۔ انکو کام دستکاری بھی سکھایا جاتا ہے۔ خوب اچھی طرح سے نماز پر قائم ہوگئی ہیں۔ اوسط ایام حاضری کا جو نقشہ مرتب کیا گیا ہے اُسکے محاذی پر ایک لڑکی کے کام تعلیم کی حالت لکھی گئی ہے۔ اگر آپ صاحبان اجازت دیویں

تو میں سنادوں۔ گویا بہ نسبت سال گذشتہ پون دوگنی اس مدرسہ نے ترقی کی۔ باوجودیکہ اسکی معلمہ اکثر اوقات بیمار رہی۔ یہ خدا کا فضل ہے جو ایسے کام ہمسے ناکارہ بندوں سے لیتا ہے۔ اور انجمن مؤید الاسلام کامیں شکر گزار ہوں۔ بالخصوص محسن القوم خانصاحب منشی محمد کرم اللہ خانصاحب کا مشکور ہوں کہ وہ ہر وقت اس دُھن میں لگے ہوئے ہیں۔ یہ جو کچھ پھل دپھول ہیں اُنکا ہی خلوص ہے۔ اللہ تعالے اسکا اجر عظیم انکو دیوے اور انکو زندہ وسلامت رکھے ایسے ہی خیر مجسم خان بہادر محمد الٰہی بخش خان صاحب سکرٹری کا احسان وشکر مجھپر واجب ہے کہ وہ میرے متعلقہ کام حساب کتاب میں کمال ہی امداد دیتے ہیں اور میں تو بڑے دعوے سے یہ بات کہتا ہوں کہ انجمن مؤید الاسلام کو ایسا سکرٹری ملنا بہت مشکل تھا یہ انجمن مؤید الاسلام کی خوش قسمتی ہے جو ایسا حلیم و خلیق ہمدرد اہل اسلام محاسب یگانہ سکرٹری ملگیا۔ اللہ تعالے ان کو سلامت رکھے۔ مگر اسی جوش وخروش وہمدردی اہل اسلام کے ساتھ۔ آمین ثم آمین۔

اے مسلمانان دہلی میں اور مبارکباد دیتا ہوں کہ ہمارے سچے خیرخواہ اسلام حاجی عبد الغنی صاحب نے ایک مدرسہ بنام "فیض عام" عرصہ سے جاری کر رکھا ہے وہ مدرسہ انجمن مؤید الاسلام کی نگرانی میں ڈھائی سالہ بتحریک منشی محمد کرم اللہ خانصاحب پر دیدیا۔ اور اسوقت اوسط حاضری طفال نحو لفری ہے۔ اور جو صرفہ مدرسہ کا وہ اپنے ذمہ لیا۔ اس مدرسہ میں اول تعلیم قرآن شریف و حساب کتاب ضروری معاش و دکانداران و ضروری تعلیم مسائل اہل اسلام مالابد تک ہوتی ہے انجمن مؤید الاسلام تہ دلسے حاجی صاحب کے اس بذل کی شکرگزار ہے۔ یہ فتوح غیبی انجمن کو پرسوں ہی ہوئی ہے مسلمانو تمکو مبارک ہو۔ کوئی مدرسہ دہلی میں ایسا نہ تھا جس میں ایسی ضروری تعلیم ہو انجمن مؤید الاسلام نے تمہارے ذکور و اناث کی تعلیم کے واسطے دو مدرسے جاری کر دیئے۔ دعا ہے کہ اللہ تعالی اس انجمن کو یوماً فیوماً ترقی دیوے اور ممبران کارکن کے دلوں میں جوش دیوے۔ اور اسکی امداد کیطرف اہل اسلام کو متوجہ کر دیوے اور ہر اہل اسلام سے اللہ تعالے راضی ہو جاوے والسلام

سالانہ رپورٹ کارروائی پنجسالہ انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ ہجری

مرتبہ حاجی عبد الغنی و محمد کرم اللہ خان مہتممان یتیمخانہ

کارساز بندہ نواز کے فضل وکرم اور اُسکے حبیب پاک کے طفیل سے یہ دوسرا سال یتیمخانہ انجمن کا بخیر وخوبی تمام ہوا۔ اس سال کے اول کے چار مہینوں کی کیفیت گو ضمیمہ کے طور پر سالگذشتہ کی رپورٹ کے ساتھ عرض ہو چکی ہے۔ لیکن بنظر مزید تشریح من ابتداے یکم محرم سنہ ۱۳۱۱ ہجری لغایت آخر ذی الحجہ سنہ صدر پورے بارہ مہینے کی مفصل کیفیت مع حساب آمد وخرچ و دیگر امور انتظامیہ عرض کی جاتی ہے۔ اس سال میں بحساب اوسط ۲۱ یتیم لاوارث ونو مسلم الفاس نے پرورش وتعلیم دینی ودنیوی وحرفت ودستکاری پائی۔ یتیموں کی تعداد زیادہ سے زیادہ ۲۳ تک اور کم سے کم ۱۷ تک رہی ہے۔ اس کمی وبیشی کا بڑا سبب یہ ہے جو بچے یا نو مسلم باہر کے رہنے والے یا آوارہ گرد تھے اُن سے قواعد یتیمخانہ کی پابندی نہیں ہو سکی۔ یتیمخانہ کی قواعد نہایت نرم ہیں مگر جنکو بھیک مانگنے کی عادت ہو گئی ہے۔ اُنکا یتیمخانہ میں رہنا ناممکن ثابت ہوا ہے۔ ان میں سے بعض تو بغیر اطلاع چلے گئے۔ اور بعض باجازت رخصت گئے۔ اور واپس نہیں آئے۔ جو چلے گئے انکی تعداد ۶ ہے۔ رجسٹر داخلہ یتیمان و لاوارثان سے اسکی تفصیل واضح ہوتی ہے۔ کل مصارف یتیمخانہ مثل خوراک وپوشاک وتعلیم وحرفت تنخواہ عملہ وکرایہ مکان اس سال میں [illegible] مہتممان یتیمخانہ کی معرفت صرف ہوئے۔ جسکا اوسط ماہوار [illegible] ہوا۔ اور فی کس [illegible] ماہوار خرچ ہوا۔ جس جس مد میں جو جو رقم خرچ ہوئی ہے ملاحظہ گوشوارہ حساب سے جو منسلک ہے واضح ہوگی۔

بچوں کو اوسط درجے کی خوراک وپوشاک دی جاتی ہے۔ ایک وقت گوشت روٹی اور دوسرے وقت دال روٹی یا کھچڑی دیجاتی ہے۔ مہینے میں دو بار میٹھے چاول اور دو بار پلاؤ ملتا ہے۔ عیدین وشب برات وغیرہ میں حسب مقتضائے موقع عمدہ کھانا دیا جاتا ہے۔ سالن وپلاؤ وغیرہ میں آدھ پاؤ فی سیر کے حساب سے گھی دیا جاتا ہے۔ ہر موسم میں میوہ ترکاری وغیرہ ایک ایک دو دو بار اچھی طرح سے کھلائے جاتے ہیں

روزمرہ کے لباس میں کرتہ پاجامہ اور ٹوپی ہے اور جاڑہ کے موسم میں کمری رضائی لحاف توشک بڑھا دیئے جاتے ہیں۔ ایک ایک چادرہ ہر موسم انکے بستر میں رہتا ہے۔ علاوہ اسکے ہر بچہ کیواسطے دو دو جوڑے

عیدین وجمعہ وشادی وغیرہ کے موقعوں کے لیئے رہتے ہیں۔ ان میں کرتہ پاجامہ صدری چغہ وٹوپی عمامہ اور رومال ہی
تقریبًا چوتھے مہینے انکو نئی جوتیاں پہنائی جاتی ہیں۔ ماسوا اسکے بعض صاحبان ہمت نے جو اپنے بچوں کی شادی
کی خوشی میں اطفال یتیمخانہ کو جوڑے مرحمت فرمائے ہیں۔ وہ اسکے علاوہ ہیں۔ خوراک پوشاک کے ذکر کے
ضمن میں یہ بیان کرنا بھی ضروری ہے کہ اس سال میں بہ نسبت سال گذشتہ یتیم بچوں کی دعوتیں بہت زیادہ ہوئی
ہیں۔ شاید کوئی مہینہ خالی گیا ہوگا۔ کہ کسی جگہ یتیموں کی دعوت نہوئی ہو۔ یا کہیں سے تھوڑا یا بہت کھانا یتیمخانہ
میں نہ آیا ہو۔ پورے ستر مرتبہ رحمدل خدا ترس لوگوں نے یتیموں کو اپنے گھر پر بلاکر بہ کمال شفقت وحرمت مثل
عزیز مہمانوں کے کھانا کھلایا۔ اور اکیس [۲۱] دفعہ کھانا مثل حلوہ کھیر پلاؤ زردہ سالن روٹی وغیرہ یتیمخانہ میں
بھیجا۔ نقشہ منسلکہ سے اسکی کیفیت مفصل طور پر ظاہر ہوتی ہے۔

دعوتوں میں اسقدر بیشی کا سبب جناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب و جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب
و جناب مولوی محمد حسین صاحب ممبران کارکن کی دلی توجہ ہے۔ کیونکہ صرف انکے علاقوں میں قریب نصف کے
کل میں سے دعوتیں ہوئی ہیں۔ باقی نصف میں تمام شہر اور بیرون شہر ہے۔ اگر ان دعوتوں کے صرف کا تخمینہ
کیا جائے تو کم سے کم ڈھائی سو [۲۵۰] روپے ہوتا ہے۔ یہ بھی ایک معقول مد ہے۔ جو مسلمانوں نے یتیمخانہ انجمن کو دی اور
اجناس مثل پارچہ پوشیدنی وظروف واسباب قابل استعمال یتیمان و قرآن مجید وغیرہ وغیرہ مختلف قسم کی چیزیں
جو یتیم خانہ میں داخل ہوئی ہیں۔ انکی تعداد چار سو چون [۴۵۴] ہے اور اکیس [۲۱] مرتبہ میں داخل یتیم خانہ ہوئی ہیں ان کی
قیمت کا تخمینہ ایک سو چھیانوے [۱۹۶] روپیہ آٹھ آنے ہے۔ ان اشیار کی مفصل فہرست مع اسمائے گرامی عطا
کنندگان ہمرشتہ رپورٹ ہذا ہے۔ جملہ امور مذکورہ بالا کے ملاحظہ سے صاف ظاہر ہے کہ قوم امداد یتیمان و
لاوارثان و نومسلمان پر کیسی متوجہ ہے والحمد للہ علی ذالک۔ ان چیزوں میں سے پارچہ پوشیدنی یتیمیں
و نومسلموں کے صرف میں آگیا۔ اور باقی اسباب استعمال میں آرہا ہے۔ پرورش یتیمان کے ضمن میں جو نومسلم قابل
امداد بھیجے گئے انکو بھی یتیمخانہ میں رکھا گیا۔ اور کھانا کپڑا مثل یتیموں کے دیا گیا۔ اور مذہبی تعلیم دی گئی۔ ان میں سے
بعض دو دو تین تین مہینے اور بعض پانچ پانچ چھ چھ مہینے رہکر چلے گئے۔ چونکہ اب وہ چلے گئے ہیں کوئی نہیں
باقی نہیں ہے اسواسطے انکا مفصل ذکر کرنا ضرور نہیں اسقدر عرض کرنا کافی ہے کہ امداد نومسلمان کا یہ طریقہ

غیر مفید ثابت ہوا ہے۔ انجمن کو کوئی دوسرا طریقہ امداد نومسلمان کا تجویز کرنا مناسب ہے۔

شروع سال میں حسب منظوری انجمن ایک خیاط بمشاہرہ دس روپیہ ماہوار بچوں کو درزی کا کام سکھانے کے واسطے رکھا گیا تھا۔ خیاط کا بھی یہی اقرار تھا اور امید بھی تھی کہ تھوڑے عرصہ میں خیاطی کا کارخانہ جاری ہو جائیگا۔ اور بچوں کو اسقدر کام آجائیگا کہ انکی مزدوری سے اُستاد کی تنخواہ نکل آیا کرے گی۔ چنانچہ اول اول کارخانہ خیاطی میں کام بہت آیا۔ قریبًا کل ممبران کارکن نے ایک ایک دو دو بار کپڑے سینے کے لئے بھیجے مگر وقت پر اور حسب مرضی کام کے طیار نہونے کی وجہ سے کارخانہ میں کام آنا بند ہو گیا۔ سو روپیہ کے قریب اس کارخانہ پر خرچ ہوا اور صرف تیس روپیہ آمدنی ہوئی۔ اور زیادہ تر افسوس یہ ہے کہ بچوں کو اُمید کے موافق کام نہیں آیا۔ اِن شاءَ اللہُ تعالیٰ عنقریب اسکا معقول انتظام کیا جائے گا۔

شروع سال میں عملہ یتیمخانہ حسب ذیل تھا۔ خیاط دس روپیہ ماہوار۔ داروغہ سات روپیہ ماہوار اور کھانا۔ معلم سات روپیہ ماہوار اور کھانا۔ باورچی چار روپیہ ماہوار اور کھانا۔ سقہ چودہ آنے ماہوار۔ دھوبی بارہ آنے ماہوار۔ خاکروب آٹھ آنے ماہوار۔ اور مکان یتیم خانہ آٹھ روپیہ ماہوار۔ صبح کے سات بجے سے گیارہ بجے تک نصف بچے کام سیکھتے تھے اور نصف بچے تعلیم پاتے تھے۔ گیارہ بجے کھانا کھلایا جاتا تھا۔ ایک بجے سے پانچ بجے تک صبح کے پڑھنے والے بچے کام سیکھتے تھے اور کام سیکھنے والے پڑھتے تھے۔ اسطرح معلم اور خیاط دونوں تمام دن کام میں مصروف رہتے تھے۔ اب تین مہینے سے انتظام یتیمخانہ میں بعض مصلحتوں کی وجہ سے یہ ترمیم کی گئی ہے کہ معلم اور داروغہ کے عہدوں کو موقوف کر کے ایک مولوی صاحب بمشاہرہ ۱۵ روپیہ ماہوار اور کھانا مامور کیئے گئے ہیں۔ اور اس عہدہ پر جو شخص مقرر ہوگا وہ منتظم یتیم خانہ کے لفظ سے نامزد کیا جائے گا

منتظم یتیمخانہ کے فرائض حسب ذیل ہیں۔ (۱) انتظام یتیمخانہ کے متعلق کل کام جو داروغہ کے ذمہ تھے (۲) اور تعلیم کے متعلق کل کام جو معلم کا فرض تھا۔ (۳) علاوہ اسکے ہفتہ میں ایک بار مکان یتیمخانہ میں وعظ کہنا۔ (۴) اور مستعد طالب علموں کو درس دینا (۵) نومسلموں کو احکام اسلام و ضروریات دینی کا تعلیم دینا۔

مولوی محمد اسلم صاحب جو ایک مشہور و معروف خاندان علماء کے ایک رکن اور نہایت مستعد و صالح اور دیندار عالم ہیں منتظم یتیمخانہ مقرر کیئے گئے ہیں۔ اگرچہ مولوی صاحب کے تقرر کو بہت ہی کم عرصہ ہوا ہے۔ بایں ہمہ

انتظام یتیم خانہ و تعلیم اطفال میں نمایاں ترقی ہوئی ہے۔ بچوں کے اخلاق و عادات درست ہوتے جاتے ہیں۔ اُمید ہے کہ سال حال میں حُسن اہتمام منتظم صاحب سے بتائیدات آلہی یتیم خانہ کی حالت خاطرخواہ ہو جاوے گی۔

خورد سال بچوں کی خدمت و نگرانی اور دوسرے کاموں کے واسطے مثل روشنی و جھاڑو و خرید جناس وغیرہ کے ایک خدمتگار کی اشد ضرورت تھی۔ چنانچہ بمنظوری انجمن بمشاہرہ ڈھائی روپیہ ماہوار اور کھانے کے عرصہ تین ماہ سے رکھ لیا گیا ہے۔ اس سے نگرانی و خدمتگزاری اطفال خوردسال میں بہت مدد ملتی ہے۔

اب عملہ یتیمخانہ حسب ذیل ہے۔ منتظم یتیمخانہ بمشاہرہ عـــہ روپیہ ماہوار مع کھانا۔ خیاط بمشاہرہ عہ روپیہ ماہوار۔ باورچی بمشاہرہ للعہ روپیہ ماہوار اور کھانا۔ خدمتگار بمشاہرہ للعہ روپیہ اور کھانا۔ سقہ عہ روپیہ ماہوار۔ دھوبی عہ روپیہ ماہوار۔ خاکروب ۸ر آنہ ماہوار۔ اُوپر کان یتیمخانہ شلعہ روپیہ ماہوار۔

اسوقت بیس ٢٠ بچے زیر پرورش ہیں۔ اٹھارہ ١٨ لڑکے اور دو ٢ لڑکیاں۔ ان میں ایک لڑکا اور ایک لڑکی صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر دہلی کا مرسلہ ہے۔ اور آیندہ بھی جو لاوارث مسلمان بچے آئینگے ہمارے یتیمخانہ میں بھیجے جائینگے۔ یتیمخانہ کی کامیابی کی یہ ایک مبارک فال ہے۔

صبح کے سات بجے سے گیارہ بجے تک تعلیم دینی و دنیوی دیجاتی ہے۔ گیارہ بجے کھانا دیا جاتا ہے۔ ایک بجے تک چھٹی رہتی ہے ایک بجے سے چھ بجے تک خیاطی کام سکھاتا ہے۔ رات کے آٹھ بجے دوسرے وقت کا کھانا دیا جاتا ہے۔ پانچوں وقت نماز بہت تاکید سے پڑھائی جاتی ہے۔ عید کے دن بعد غسل و تبدیل لباس اہتمام کے ساتھ بچے جامع مسجد میں نماز کو جاتے ہیں۔ بعد نماز عید یتیمخانہ میں منتظم صاحب التزام کے ساتھ وعظ فرماتے ہیں۔ بالفعل وعظ میں احکام نماز و روزہ کا زیادہ تر بیان ہوتا ہے تاکہ بچوں کو ارکان اسلام سے بخوبی واقفیت ہو جاوے۔ اہل اسلام کو لازم ہے کہ مجلس وعظ میں حاضر ہو کر ثواب حاصل کریں۔ بیماری کی حالت میں ڈاکٹر عبدالرحمن صاحب اور ڈاکٹر رام سنگھ صاحب علاج کرتے ہیں یونانی طبیبوں میں حکیم محمد اجمل خاں صاحب اور حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب خصوصیت کے ساتھ توجہ فرماتے ہیں ضرورت کی حالت میں کیسی ہی بیش قیمت دوا ہو خرید کر بیمار بچے کو دیجاتی ہے۔ اور جہانتک ہو سکتا ہے بچوں کی

تیمارداری اچھی طرح کی جاتی ہے۔ علاوہ تیمارداری کے بچوں کی پرورش و تعلیم و نگرانی و انتظام یتیم خانہ انجمن وکفایت شعاری مصارف یتیم خانہ میں حتی الامکان کوشش کیجاتی ہے۔ ممبران انجمن ودیگر بہی خواہان سے التماس ہے کہ براہ ہمدردی قومی وحمیت اسلامی کبھی کبھی یتیم خانہ میں تشریف لاکر حالات یتیم خانہ بچشم خود ملاحظہ فرمائیں اور اپنی نیک صلاحوں سے مہتممان یتیم خانہ کو ممنون فرمائیں۔ بغیر دیکھے اہل غرض و بدخواہان انجمن کی بدگوئیوں کا ہرگز اعتبار نہ کریں۔ گوشوارہ حسابات مصارف انجمن جو مفصل طور پر مرتب کیا گیا ہے ملاحظہ ہو

والسلام علی اہل الاسلام

گوشوارہ مصارف یتیم خانہ انجمن مؤید الاسلام دھاکہ بابت سنہ ۱۳۱۱ھ

[illegible]	تعداد یتیمان			خلاصہ تفصیل اخراجات قسم وار یتیم خانہ							[illegible]
	[illegible]	[illegible]	میزان	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
ماہ محرم الحرام سنہ ۱۳۱۱ھ	۸	۱۱	۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ صفر سنہ ۱۳۱۱ھ	۸	۱۱	۱۹	۱۴ ر	[illegible]	۰	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۱۲	۲۱	۰	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ربیع الثانی سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۱۲	۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ جمادی الاولی سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۸	۱۸	[illegible]	[illegible]	۱۴ر۳ م	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ جمادی الاخری سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۸	۱۸	[illegible]	[illegible]	۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ رجب سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۰	۷	۱۷	۰	[illegible]	۲ر۹ م	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ شعبان سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	ار۳ م	[illegible]	ار۹ م	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ رمضان سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	[illegible]	[illegible]	ار۹ م	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ شوال سنہ ۱۳۱۱ھ	۹	۸	۱۷	۰	[illegible]	ار۹ م	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ذیقعد سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۱	۷	۱۸	[illegible]	[illegible]	۱۴ ر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ماہ ذالحجہ سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۱	۸	۱۹	[illegible]	[illegible]	ار	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
میزان	۱۱۳	۱۰۸	۲۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

سالانہ رپورٹ کارروائی انجمن مؤیدالاسلام دہلی بابت سال دوم سنہ ۱۳۱۱ ہجری علی صاحبہا الف الف تحیۃ منجانب خاکسار محمد الٰہی بخش خاں سکرٹری انجمن غفر اللہ ذنوبہ وستر عیوبہ

نحمدہ ونستعینہ ونصلی علی حبیبہ ونبیہ ان اللہ وملئکتہ یصلون علی النبی یاایہا الذین آمنوا صلوا علیہ وسلموا تسلیما

حضرت صدر انجمن وحاضرین جلسہ ۔ یہ مختصر روداد ہے کارروائی انجمن کی جو ممبران کارکن ومعاونان انجمن کی کوششوں سے عمل میں آئی ۔ اللہ تعالی کا لاکھ لاکھ شکر ہے کہ سال اول سے سال دوم اچھا گزرا ۔ اور اسکے فضل وکرم سے امید ہے کہ بطفیل اپنے حبیب پاک کے سال حال کو اس سے بھی زیادہ مبارک کرے گا ۔

گذشتہ سال میں کل آمدنی دوہزار سات سو آٹھ روپیہ دس آنے چار پائی اور خرچ ایک ہزار ایک سو ساٹھ روپیہ دو آنے دس پائی ہوا تھا بعد منہائی خرچ ایک ہزار پانسو سینتالیس روپیہ سات آنے چھ پائی باقی تھا ۔ اس سال میں کل آمدنی چار ہزار چھسو چہتر روپیہ نو آنے تین پائی نقد ہوتی ۔ جسکی میزان کل ۶۲۲۲ ہوئی ۔ اور کل ایک ہزار آٹھ سو اڑتیس روپیہ پندرہ آنے چھ پائی سال حال میں خرچ ہوا ۔ کل خرچ کو وضع کرکے ۴۳۸۳ باقی رہا ۔ اور خزانہ انجمن میں موجود ہے ۔ علاوہ اسکے ایک مکان پختہ واقع گلی چابک سواران محاذی کمرہ زینت محل مالیتی تخمیناً ۔۔۔ ہزار کا فرشتہ خو کریم النفس ہمہ تن خیر حاجی شیخ نور بخش صاحب سوداگر ساکن محلہ ملیماران نے یتیمخانہ انجمن و مدرسہ دینیہ کیواسطے وقف کر کے انجمن کے نام وقفنامہ بنا دیا ہے شیخ صاحب کی اس فیاضی نے مسلمانوں میں امداد انجمن کا ایک جوش پیدا کر دیا ہے الدال علی الخیر کفاعلہ کے مصداق شیخ صاحب موصوف ہیں آیندہ جو صاحب اسطرح کچھ عنایت فرمائینگے اسکا ثواب مثل عطا کنندہ کے اُنکے نامہ اعمال میں لکھا جائے گا ۔ ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم ۔ اسیطرح مغفرت مآب خیر الناس شیخ محمد حسن صاحب مرحوم بزرگ خاندان شیخ احمد بائی صاحب نے اپنے زمانہ حیات میں ایک کوٹھی مع بالاخانہ دردبست واقع بازار چاندنی چوک کوچہ قابل عطار متصل عجائب خانہ مالیتی تخمیناً پندرہ ہزار روپیہ کی وقف کرکے

اُسکا چار صاحبوں کو متولی کیا ہے اور یہ وصیت کی ہے کہ اسکی کل آمدنی جو یقیناً پچاس روپیہ ماہوار ہوگی مصارف یتیمخانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی میں دیجائے۔ اللہ تعالےٰ اُس باذل و کریم کو غریق رحمت فرمائے۔ اور اُسکے پس ماندگان کی مدد کرے اور اُنکو امور خیر میں مرحوم کا سچا جانشین بنائے۔ یہ دُکان حال میں از سر نو تعمیر ہوئی ہے ابھی تک آباد نہیں ہوئی۔ جب کرایہ دار آجائیگا اسوقت اِن شاء اللہ تعالےٰ متولیان و وارثان جناب مغفور و مرحوم اسکی آمدنی یتیمخانہ میں بھیجنے لگیں گے۔

مہتممان یتیمخانہ کی رپورٹ سے ظاہر ہے اس سال میں امداد یتیمان قوم مسلمان کے واسطے کثرت سے پارچہ پوشیدنی و اسباب قابل استعمال مختلف قسم کا یتیمخانہ میں آیا۔ اور یتیموں کی دعوتیں بھی کثرت سے ہوئیں مصارف دعوت و قیمت اشیاء کا اگر اندازہ کیا جائے تو تقریباً ساڑھے پانسو روپیہ ہوتا ہے یہ بھی ایک قابل قدر امداد ہے۔ انجمن تہ دل سے ایسے ہمدردان قوم کا شکریہ ادا کرتی ہے۔ اللہ تعالیٰ مذکورہ بالا تمام حامیان اسلام کو دنیا و دین میں اسکا اجر جزیل عطا فرمائے۔ اور اُنکا ذکر جمیل شہرۂ آفاق کرے۔

علاقہ وار وصول چندۂ آرد و متفرقات میں بھی اگرچہ خاطر خواہ نہیں۔ مگر پھر بھی اول سال سے سال دوم میں ممبران کارکن نے بہت زیادہ کوشش و توجہ فرمائی ہے۔ خاصکر علاقہائے جناب حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب و جناب حکیم رضی الدین احمد خاں صاحب و جناب مولوی محمد حسین صاحب ممبران کارکن علاقہ نمبر ۱۰ و ۱۱ و ۱۲۔ و جناب حکیم محمد اجمل خان صاحب و جناب حکیم احمد سعید خاں صاحب و جناب حاجی عبد الغنی صاحب ممبران کارکن علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸۔ میں جس سرگرمی اور جوش دلی سے جملہ اقسام کے چندوں کے وصول میں سعی و کوشش کی گئی ہے اُسکے بیان سے میری زبان قاصر ہے ان حضرات کا شکریہ مجھسے ادا نہیں ہو سکتا جنکی رضامندی کے واسطے انہوں نے یہ کام کئے ہیں اسکا اجر اُسی پر چھوڑتا ہوں۔ واللہ لا یضیع اجر المحسنین۔ انجمن کو جناب حکیم احمد سعید خاں صاحب کی عدم موجودگی سے بیحد صدمہ پہنچا ہے۔ جناب موصوف اپنے برادر معظم کی خدمت میں کلکتہ تشریف لیگئے ہیں۔ اب انجمن کو ویسا سرگرم ہر دلعزیز ممبر کارکن ملنا دشوار ہے۔ اور جناب منشی محمد کرم اللہ خان صاحب کی توجہ دلی و کوشش بلیغ کا تذکرہ کرنا ناممکن ہے۔ خانصاحب موصوف جملہ انجمن کی روح رواں ہیں تمام اپنی ہمت اور وقت کو انجمن کے کاموں میں وقف کر دیا ہے۔ میرے پاس ایسے لفظ نہیں ہیں جو میں اُنکی سعی

کوشش کی بابت بیان کروں۔ اور جناب مولوی محمد حسین صاحب نے جس مسرت و خوشدلی کے ساتھ باوجود علالت متواترہ بغیر امداد چپراسی و معاون اپنے علاقہ میں سے خود ہر دروازہ پر جا کر برابر ایک سال تک آٹا اور دیگر اقسام کا چندہ وصول کیا ہے انکی خلوص نیت کا شاہد ہے اپنے علاقہ کے انتظام کے سوا جو بجائے خود ثلث شہر ہے مولوی صاحب موصوف نے اہتمام مدرسہ زنانہ و انتظام دیگر علاقجات مثل علاقہ پہاڑ گنج وغیرہ میں جو کچھ سعی فرمائی ہے وہ اسکے علاوہ ہے۔ ایسے باہمت محنت سے نہ تھکنے والے ممبروں کی انجمن کو سخت ضرورت ہے۔

میں اُن ممبران کارکن کا بھی ذکر کیے بغیر نہیں رہ سکتا۔ جنہوں نے ماہ رمضان المبارک گذشتہ میں روزہ کی حالت میں گرمی اور دھوپ میں کتنی دن تک برابر بازاروں میں یتیم لاوارث بے یار و مددگار مسلمان بچوں کے واسطے گداگری کی۔ الحمد للہ کہ ہر ایک مسلمان نے اپنی حیثیت کے موافق انکو دیا اور انکا سوال ردّ نہیں کیا صدر بازار تیلی واڑہ۔ کشن گنج۔ ہندوراؤ کے باڑہ میں سے جناب حاجی محمد اسحاق صاحب و جناب حاجی عبد الغنی صاحب و جناب حافظ عبد الکریم صاحب و جناب نواب خیر محمد صاحب و جناب حاجی نور احمد صاحب و جناب حاجی انعام اللہ صاحب نے قریب دو سو روپیہ کے وصول کیا۔ اور بازار فتحپوری اور چاندنی چوک بلیماران میں سے جناب حاجی عبد الغنی صاحب و جناب شیخ نور الٰہی صاحب و جناب شیخ مظفر حسین صاحب و جناب شیخ احسان اللہ صاحب و جناب حاجی انعام اللہ صاحب نے دو سو روپیہ سے کچھ زیادہ وصول کیا۔ شیخ محمد الدین صاحب اور سید احمد صاحب امام نے قریب ساٹھ روپیہ کے جامع مسجد میں سے الوداع کے دن وصول کیا۔ اللہ تعالےٰ ان بزرگوں کی ہمت میں برکت دے۔

سب سے بڑی رقم جو اس سال میں وصول ہوئی وہ پانسو روپیہ (۵۰۰) جناب حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ اور شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر لاہور کے ہیں جو حافظ عبد الکریم صاحب کی وساطت سے وصول ہوئے اور دوسری رقم دو سو ایک روپیہ کی بمبئی کے چندہ کی ہے۔ جو جناب حاجی محمد اسحاق صاحب سفر بمبئی میں بنفس نفیس وصول کر کے لائے تیسری رقم دو سو کی ہے۔ جو حضور بیگم صاحبہ والیہ بھوپال نے ہنگام رونق افروزی دہلی عطا فرمائی۔ اور چوتھی رقم سو روپیہ کی ہے جو جناب نواب نصیر الدین احمد خانصاحب خلف نواب ضیاء الدولہ مرحوم نے حیدرآباد سے بوساطت سید حسن رضا خان صاحب مرحمت فرمائی۔ پانچویں رقم سو روپیہ کی ہے جو خان بہادر

مرزا محمد اسمعیل خانصاحب ایجنٹ رئیسہ کرناٹک نے زمانہ قیام دہلی میں یکمشت عطا فرمائی۔ اور پانچ روپے ماہوار مقرر کیا۔ چھٹی رقم سو روپیہ کی ہے جو جناب مولوی حسن علی صاحب اغظ اسلام کے وعظ میں جناب حاجی محمد صاحب و جناب سیٹھ حاجی زکریا صاحب رئیس بمبئی نے بوساطت حاجی نور احمد صاحب عطا فرمائی۔ سو روپیہ سے کم کی جو رقمیں ہیں انکا ذکر کرنا خالی از طول نہیں ہے۔ حساب میں طبع ہو کر شائع کیجائیں گی۔ مگر میں ستر روپیہ کی مبارک رقم کا بڑی خوشی سے ذکر کرونگا۔ یہ ستر روپیہ کی رقم چار شادیوں میں حاجی عبد الغنی صاحب وحاجی انعام اللہ صاحب و حاجی نور احمد صاحب کی حسن سعی سے وصول ہوئی ہے۔ فی شادی بائیس روپیہ وصول ہوئے ہیں۔ گیارہ دولہا والے اور گیارہ دولہن والے نے بڑی خوشی کے ساتھ مرحمت فرمائے ہیں عطا کنندگان کے اسماء گرامی یہ ہیں۔ **اول** جناب حاجی شیخ کرم الٰہی وحافظ احسان اللہ صاحبان عہ ۲۲ **دوم** جناب شیخ نور الٰہی وشیخ اللہ دیا صاحبان عہ ۲۲ **سوم** جناب شیخ اللہ دیا وشیخ محمد اسمعیل صاحبان عہ ۲۲ **چوتھی** شادی میں صرف جناب حاجی شیخ کرم الٰہی صاحب نے عہ ۱۱ عنایت فرمائے۔ حق یہ ہے کہ ان بزرگوں نے وہ مبارک دستور جاری کیا ہے جسکی تعریف نہیں ہو سکتی۔ خدا تعالیٰ اس نیک دستور کے جاری کرنے والوں کو شاد و فائز المرام فرمائے۔ چونکہ یہ دستور پنجابی صاحبان میں جو ایک نہایت اولوالعزم اور بذل و نوال میں مشہور قوم ہے۔ اور درحقیقت اسی قوم کی سخاوت پر اس انجمن کا مدار ہے شروع ہوا ہے امید ہے کہ ہمیشہ یہ دستور جاری رہے گا اور یوماً فیوماً اسمیں ترقی ہوگی۔ خدا تعالیٰ اس قوم میں کثرت و برکت ان کی اولاد اور مال میں افزونی عطا کرے۔ اور اس مبارک قوم کو دنیا و دین میں سرافراز فرمائے۔

اب مجھے آمدنی کے وسائل کے متعلق دو امر کا بیان کرنا باقی رہ گیا ہے۔ پہلے عید الضحیٰ کے موقع پر قربانی کی کھالوں کی قیمت وصول کرنے میں جو کارروائی ہوئی ہے وہ عرض کرتا ہوں۔ گزشتہ سال میں اسی موقع پر کچھ کم دو سو روپیہ وصول ہوئے تھے۔ اس سال کچھ کم چار سو روپیہ وصول ہوئے۔ جو تقریباً دو چند سے کسیقدر کم ہے۔ میں ممبران کارکن کا نہایت شکرگزار ہوں۔ کہ انھوں نے وصول چندہ کے اس موقع کو بھی خالی نہیں چھوڑا۔ اور جہانتک ہو سکا کھالوں کی فراہمی میں سعی فرمائی۔ جناب مولوی محمد حسین صاحب نے جو اس تجویز کے محرک ہیں عین حالت بیماری میں قرار واقعی کوشش و محنت کی۔ اور شیخ محمد الدین صاحب

نے جس سرگرمی اور شوق دلی سے کھالوں کی فراہمی میں کوشش کی ہے اور جو محنت شاقہ برابر کئی روز تک اُٹھائی ہے وہ شکرگزاری کے قابل ہے۔ اس اللہ کے نیک بندے نے عید کے دن کو جو عزیز و قریب اور یار و آشنا سے ملنے کا دن ہے اسی نیک کام میں صرف کیا۔ اور گھر گھر اور در در پھر کر ایک معتدٌ رقم جس کی تعداد ۸۵ روپیہ سے کچھ کم آتی ہے وصول کی۔ یہ اِن کے نفس واحد کی کوشش کا حاصل ہے ماشاءاللہ ہمارے شیخ صاحب کا وصول چندۂ قربانی میں اول نمبر ہے۔ اللّٰھم زد فزد۔

آخر میں وصول چندۂ ممبری کا ذکر کرتا ہوں۔ اول سال میں عالیجناب نواب صاحب دوجانہ نے دو سو روپیہ سال مقرر فرما کر سال اول کا چندہ مرحمت فرما دیا۔ سال دوم کا ابھی تک وصول نہیں ہوا اور عالیجناب نواب صاحب لُہارو نے اول سال ۱۲۵ سوا سو روپیہ سال مقرر فرمایا تھا۔ یہ چندہ دونوں برسوں کا ابھی تک وصول نہیں ہوا۔ اُمید ہے کہ سال حال میں دونوں سرکاروں سے کل وصول ہو جائیگا۔ اور عالیجناب نواب صاحب پاٹودی کی سرکار سے بھی ضرور کچھ سالانہ مقرر ہو جائے گا۔

جو ممبر ساٹھ روپیہ سال دیتے ہیں اُنکے اسماء گرامی حسب ذیل ہیں۔ خان بہادر مرزا محمد اسمعیل خاں صاحب ایجنٹ رئیسہ کرناٹک۔ جناب مولوی احمد حسن صاحب تعلقہ دار ریاست حیدرآباد۔ عالیجناب بیگم صاحبہ والئیہ لُہارو پچاس ۵۰ روپیہ سال جو حضرات عطا فرماتے ہیں اُنکے نام نامی یہ ہیں۔ جناب حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ۔ جناب شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر لاہور۔ جناب چھوٹے مرزا صاحب رئیس دہلی۔ چھوٹے مرزا صاحب نے سال حال میں بجائے پچاس ۵۰ روپیہ کے سو روپیہ عنایت فرمائے ہیں۔ اس سال میں مرزا صاحب چندہ ممبری میں سب سے اول ہیں۔ اسکے سوا اکثر ممبران کارکن بارہ روپیہ سال اور بعض زیادہ اور بعض کم دیتے ہیں تقریبًا پچاس ممبر مع ممبران کارکن بارہ روپیہ سال دیتے ہیں۔ باقی ممبران چندہ لازمی ادا کرتے ہیں۔ کل تعداد ممبران دو سو سے زیادہ نہیں ہے۔ ظاہر ہے کہ یہ تعداد کسیطرح قابل اطمینان نہیں ہے معہذا بعض صاحبوں نے پورے سال کا چندہ لازمی بھی ادا نہیں کیا۔ اس امر میں اہل اسلام کو عمومًا اور ممبران کارکن کو خصوصًا قرار واقعی توجہ فرمانی چاہیئے۔ یہی ایک ذریعہ آمدنی انجمن کا ایسا ہے جسپر بھروسا ہو سکتا ہے۔ میں اُن صاحبوں کا بھی تہ دل سے شکرگزار ہوں جنھوں نے بطور ممبر معاون وصول چندہ میں

ممبران علاقہ کو مرحمت ہوئی ہے۔ اُمید ہے کہ وہ آیندہ بھی بدستور ساعی و کوشاں رہینگے انکے اسمار گرامی علاقہ وار حساب وصول چندہ میں جو طبع ہو کر شائع کیا جائے گا ممبران علاقہ کے ساتھ لکھے جائینگے۔ اس سال میں علاقہ وار جو آمدنی ہوئی اس کی تفصیل حسب ذیل ہے۔

سکرٹری انجمن مؤید الاسلام	منشی محمد کرم اللہ خانصاحب	حکیم محمد اجمل خاں صاحب و حکیم احمد سعید خاں صاحب و حاجی عبدالغنی صاحب	حکیم ظہیر الدین احمد خاں صاحب و حکیم رضی الدین احمد خانصاحب و مولوی محمد حسین صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نواب فیض احمد خاں صاحب	حاجی محمد انعام اللہ صاحب	شیخ محمد اسمعیل صاحب	مرزا قادر بخش صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نواب خیر محمد صاحب	حافظ عبد الغفار صاحب	سید احمد صاحب امام و شیخ محمد الدین صاحب	حاجی محمد اسحاق صاحب
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شیخ محمد الدین صاحب			
[illegible]			

علاوہ ازیں اس مہینے میں شیخ غلام احمد صاحب سوداگر ساکن حویلی کالے صاحب نے مبلغ [illegible] براہ دریا دلی یکمشت عطا کیا۔ شیخ صاحب کا تہ دل سے انجمن شکریہ ادا کرتی ہے۔

واضح ہو کہ شیخ محمد الدین صاحب ممبر کارکن نے تقریباً تین مہینے سے کام شروع کیا ہے اس قلیل عرصہ میں یہ رقم وصول کی ہے شیخ صاحب اپنے علاقہ میں ایسی سرگرمی اور استقلال سے کام کر رہے ہیں جس سے امید ہوتی ہے کہ جسطرح وہ وصول چندہ قربانی میں اول رہے ہیں اسیطرح وصول چندہ ممبری ماہوار و متفرقات علاقہ میں بھی امتیاز حاصل کرینگے اللہ تعالیٰ انکی سعیوں کو مشکور فرمائے۔

انجمن کو قومی واعظوں کی بڑی ضرورت ہے۔ ہمارے شہر کے متبرک واعظین بہت کم توجہ فرماتے ہیں بیرونی واعظین میں سے حسب اتفاق جناب مولوی حسن علی صاحب واعظ اسلام وارد دہلی ہوئے تھے انھوں نے

ایک وعظ امداد انجمن کے متعلق جامع مسجد میں فرمایا تھا۔ اُسیوقت قریب ۸۰ روپیہ کے وصول ہوگئے۔ اور دوسرا وعظ مکان یتیمخانہ میں فرمایا۔ اس میں بھی سو روپے سے کچھ زیادہ وصول ہوا۔ مولویصاحب زیادہ نہیں ٹھہر سکے وعدہ فرماگئے تھے کہ پھر کسی موقع پر آکر دو تین مہینے برابر انجمن کی خدمت کرونگا۔ افسوس ہے کہ اُنکو یاد دہانی بھی کی گئی مگر ابھی تک تشریف نہیں لاسکے۔ جناب باری عز اسمہ میں بکمال التجا دعا ہے کہ وہ اپنی قدرت کاملہ سے ہمارے شہر کے واعظوں کو یتیموں کی امداد پر مائل فرمائے وہو ولی التوفیق۔

افسوس ہے کہ چوبیس ۲۴ علاقوں میں سے صرف آٹھ نو علاقوں میں کام ہوتا ہے۔ باقی بے تردد پڑے ہیں علماء و واعظین کی ادنےٰ توجہ سے سب علاقے معمور ہوسکتے ہیں۔ باایں ہمہ اللہ تعالےٰ کے فضل و کرم سے اس سال دوم میں انجمن کو للعہ ۱۱۰۸۶ نقد اور قریب پانسو کے بذریعہ دعوت و عطیہ اجناس اور بیس ہزار کی جائداد غیر منقولہ جسکی مجموعی رقم چوبیس ہزار ہوتی ہے حامیان اسلام و بہی خواہان موید الاسلام نے بکمال بلند ہمتی و فراخ حوصلگی و کشادہ دلی مرحمت فرمایا۔ والحمد للہ علی ذالک

اب میں مصارف انجمن و جملہ کارگزاریہائے ممبران کارکن کا ذکر کرتا ہوں۔ یتیم خانہ انجمن میں جسکے مہتمم حاجی عبد الغنی صاحب و منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب ممبران کارکن ہیں۔ سال دوم میں بحساب اوسط ۱۷ یتیم اور لاوارث و نو مسلم اشخاص نے پرورش و تعلیم دینی و دنیوی پائی اور حرفت و دستکاری انکو سکھائی گئی۔ اس کی مفصل کیفیت رپورٹ مہتمان یتیمخانہ سے واضح ہوتی ہے۔ کل مصارف متعلق یتیمخانہ ۱۴۹۲ للعہ ہوئے۔ اسوقت یتیمخانہ میں بیس ۲۰ بچے زیر پرورش ہیں ان میں اٹھارہ لڑکے اور دو لڑکیاں ہیں چونکہ لڑکیاں صرف دو ہی ہیں جب چار پانچ ہوجائیں گی اُسوقت ایک زنانہ یتیمخانہ علیحدہ کردیا جائیگا۔ بالفعل ان میں نو مسلم کوئی نہیں ہے۔ مہتمان یتیمخانہ کی کارروائی قابل اطمینان ہے۔ اہتمام و نگرانی یتیمخانہ قرار واقعی ہوتی ہے اسکے انتظام میں روز بروز ترقی ہوتی جاتی ہے۔ بچے بہت اچھی حالت میں ہیں۔ سب بفضلہ تندرست و توانا و خوش و نیک چلن ہیں مثل اپنے ماں باپ کے گھر کے باآرام تمام رہتے ہیں۔ آپس میں مثل بھائی بہنوں کے اتحاد رکھتے ہیں۔ ایک دسترخوان پر کھاتے ہیں ایک سا لباس پہنتے ہیں ایک جگہ پڑھتے اور کام سیکھتے ہیں۔ پنجوقتہ نماز پڑھتے ہیں۔ تعلیم دینی و دنیوی سے بہرہ مند اور احکام شریعت سے واقف ہوتے جاتے ہیں آٹھویں دن وعظ

سنتے ہیں وجہ معاش کیواسطے کام سیکھتے ہیں۔ جسوقت یہ بچے ایک جگہ جمع ہوتے ہیں۔ کھانا کھاتے ہوں پڑھتے ہوں یا کھیلتے ہوں۔ انکا نظارہ ایسا دل خوش کن اور مسرت بخش ہوتا ہے اور دل پر ایسا تسکین دینے والا اثر ڈالتا ہے کہ دیکھنے والیکا دل ہی اُسکی کیفیت جانتا ہے۔ حق یہ ہے کہ اگر یہی ایک کام اللہ تعالےٰ کو پسند آجائے تو تمام حامیانِ انجمن کے بیڑے پار ہیں۔

عنایت الٰہی سے صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر نے انجمن کی درخواست منظور فرمالی ہے جسقدر یتیم لاوارث مسلمان بچے کچہری میں آئینگے سب ہماری انجمن کو ملا کرینگے۔ چنانچہ دو بچے مل بھی چکے ہیں انمیں ایک لڑکا ہے اور ایک لڑکی ہے۔ یہ بچے یتیمخانہ میں پرورش پارہے ہیں۔ ارباب ہمت و سخاوت یتیمخانہ کے واسطے مکان و جائداد عطا فرماتے ہیں۔ بچوں کی دعوتیں کثرت سے ہوتی ہیں ہر قسم کے اجناس یتیمخانہ میں چلے آتے ہیں۔ شادیوں میں جوڑے اور نقدی لباس کے واسطے بچوں کو ملتی ہے۔ یہ سب باتیں یتیمخانہ کی آیندہ کی بہبودی کی قوی اُمید دلاتی ہیں۔ اگر خدا کو منظور ہے تو یہ یتیمخانہ بہت جلد ایک بڑا دار الامن یتامیٰ ہونے والا ہے۔ واللہ علی کل شئی قدیر۔

مدرسہ زنانہ بھی روزافزوں ترقی کے ساتھ چل رہا ہے۔ لڑکیاں مذہبی تعلیم پاتی ہیں۔ صبح کے ۷ بجے کہار جو ملازم مدرسہ ہیں لڑکیوں کو اُنکے گھروں سے ڈولی میں لاتے ہیں اور شام کو اُن کے گھروں میں پہنچا دیتے ہیں۔ اِن لڑکیوں کو سوائے تعلیم کے سینا بھی سکھایا جاتا ہے۔ پردہ کی بڑی احتیاط کیجاتی ہے نماز کی بڑی تاکید ہے اب لڑکیوں کو نماز کی ایسی عادت ہوگئی ہے کہ اپنے گھروں پر برابر نماز پڑھتی ہیں اسکی تصدیق اُنکے والدین سے ہوتی ہے۔ مہتممان مدرسہ زنانہ کی کارروائی نہایت عمدہ ہے اور کفایت شعاری قابل تعریف ہے۔ اِس سال مدرسے کا کل خرچ ماللعہ ہوا مفصل کیفیت رپورٹ سے ظاہر ہو جائے گی آپ کو ضرور تعجب ہوگا کہ ایسے ایک معقول مدرسہ میں خرچ کسقدر کم ہے۔ دس روپیہ پانچ آنہ دس پائی ماہوار میں مدرسہ کا چلنا حیرت انگیز بات ہے۔ یہ سب مولوی محمد حسین صاحب اور اُن کی بی بی صاحبہ محترمہ کی فیاضی اور نیکدلی کا سبب ہے۔ مولوی صاحب نے مکان بے کرایہ دے رکھا ہے۔ اُنکی بی بی صاحبہ بغیر تنخواہ کے خود پڑھاتی ہیں سینا سکھاتی ہیں صرف کہاروں اور سقہ خاکروب کی تنخواہیں دی جاتی ہیں۔ مدرسہ کی عمدگی کا

یہ بڑا ثبوت ہے کہ قرب و جوار کے مسلمان اپنی لڑکیوں کو بڑی خوشی کے ساتھ مدرسے میں بھیجتے ہیں اور دور کے محلوں سے برابر درخواستیں چلی آتی ہیں کہ ہماری لڑکیوں کو بھی مدرسے میں داخل کر لو۔ بُعد مسافت کی وجہ سے اُن کی درخواستیں منظور نہیں ہو سکتیں۔ مگر اسی بنا پر انجمن نے مصمم قصد کر لیا ہے کہ ایک دوسرا مدرسۂ زنانہ جاری کیا جائے۔ چنانچہ اسکے متعلق کارروائی ہو رہی ہے۔ اِن شاء اللہ تعالیٰ اسی سال میں دوسرا مدرسۂ زنانہ بھی جاری ہو جائے گا۔ اور عجب نہیں کہ ایک تیسرا مدرسۂ زنانہ جاری کرنا پڑے۔ کیونکہ مدارس زنانہ کی ضرورت و فوائد کو لوگ تسلیم کرتے جاتے ہیں اور خواہشمند ہیں کہ زنانہ مدارس زنانہ قائم ہوں یہ سب مولوی صاحب کے خلوص نیت و حسن انتظام کا نتیجہ ہے۔

امداد نو مسلمان کا اب تک یہ طریقہ رہا ہے کہ حسب اقتضائے وقت بعض کو یتیم خانہ میں رکھ کر عقائد اسلام کی تعلیم دی گئی۔ لباس و کھانا وغیرہ سب یتیم خانہ سے دیا گیا۔ پانچ چھ نو مسلموں کو اسطرح امداد دی گئی کوئی چار مہینے کوئی پانچ مہینے بعض چھ سات مہینے رہ کر چلے گئے۔ اب انکی خبر نہیں کہ کس حال میں ہیں۔ یتیم خانہ کی ذیل میں ان نو مسلموں پر تقریباً دو سو روپیہ لباس و خوراک و تعلیم وغیرہ میں صرف ہوئے اور بعض نو مسلموں کو جنمیں دو ایک یورپین بھی تھے۔ بقدر لعہ روپیہ کے معرفت دفتر سکرٹری مدد دی گئی۔ کل رقم تخمیناً دو سو اکسٹھ روپیہ کی امداد نو مسلموں میں صرف ہوئے۔ چونکہ یہ طریقہ امداد غیر مفید ثابت ہوا ہے اسواسطے مجلس کارکن اس امر میں غور کر رہی ہے۔ اِن شاء اللہ تعالیٰ آئندہ کوئی مناسب و مفید تر طریقہ امداد نو مسلمان اختیار کیا جائے گا۔

تجہیز و تکفین اموات لاوارث و محتاج۔ پہلے سال گذشتہ ممبران علاقہ کے زیر نگرانی عمل میں آئی۔ ممبران علاقہ کو اسکے عملدرآمد میں بڑی دقت پیش آتی ہے۔ بہت سے بد اطوار لوگوں کا یہ شیوہ ہے کہ وہ محلوں اور بازاروں میں تجہیز و تکفین اموات لاوارث کے نام سے چندہ کرتے ہیں اور خود برد کر جاتے ہیں اسوجہ سے ممبران علاقہ کو واقعہ کے صحت کی تصدیق میں بہت دشواری ہوتی ہے۔ اور تجربہ سے ثابت ہوا ہے کہ ۲۰ میں میں سے دو اطلاعیں بھی بمشکل سچی نکلتی ہیں۔ جن واقعات کی بخوبی تصدیق ہو جاتی ہے انکی تجہیز و تدفین انجمن کی طرف سے کی جاتی ہے۔ جہاں یہ ثابت ہوتا ہے کہ متوفی کی تجہیز و تکفین کے واسطے چندہ تو ہوا ہے

مگر وہ کافی نہیں ہے۔ اُسموقع پر اُسکی کمی پوری کر دیجاتی ہے۔ چونکہ شہر کے تمام علاقوں میں کام جاری نہیں ہے اسوجہ سے اس مقصد کا اجرا ابھی عام طور پر نہیں ہو سکا۔ جب تک کہ سب علاقوں میں کام جاری نہو اسکی تعمیل بھی پورے طور سے نہیں ہو سکتی۔ جو لاشیں سرکاری اسپتال اور پولس میں آتی ہیں اور اُنکی تدفین میں احکام اسلام کا کچھ لحاظ نہیں ہوتا۔ اُنکے انجمن کو ملنے کیواسطے عالیجناب صاحب ڈپٹی کمشنر بہادر کے حضور میں درخواست پیش ہے۔ اسکی منظوری ہو چکی ہے۔ جزئیات کا فیصلہ ہونا باقی ہے۔ ان شاء اللہ تعالی بعد حصول اجازت ایک باضابطہ عملہ تجہیز و تکفین جداگانہ قائم کیا جائے گا۔ اور زیر نگرانی چند ممبران کارکن انتظام کے ساتھ کارروائی ہونے لگی گی۔ مسلمانوں سے التماس ہے کہ وہ اس کار خیر میں بھی نہایت فیاضی سے شریک ہوں کیونکہ تخمیناً پچاس روپیہ ماہوار اس مد میں صرف ہوگا۔ اور اب تک اس مد میں صرف جناب حاجی محمد اسحاق صاحب نے جو اس تجویز کے اصلی محرک ہیں از راہ حمیت دینی پانچ روپیہ ماہوار مقرر فرمایا ہے جسطرح اب اموات لاوارث کی تدفین ہوتی ہے وہ سب کو معلوم ہے نہ احکام اسلام کا خیال کیا جاتا ہے نہ حرمت موتی کا لحاظ ہوتا ہے مثل دیگر حیوانات کے ایک ٹھیلہ پر لاد کر گڑھے میں ڈال دیا جاتا ہے۔ اور ایسا بھی ہوتا ہے کہ اکثر اُنکے اعضا کو کتے اور مردار خوار جانور جنگل میں کھینچتے پھرتے ہیں۔ آپ کو معلوم ہے کہ مذہب اسلام میں تدفین اموات میں عجلت کی کیسی فضیلت ہے اور حرمت موتی کی کسقدر تاکید ہے۔ اس باب میں وعید ہے کہ اگر ایک میت بھی مسلمان کی کسی شہر میں بے گور و کفن پڑی رہے گی اسکی تدفین میں تاخیر یا اُسکی تحقیر کیجائے گی تو تمام شہر اُسکے مظلمہ میں گرفتار ہوگا۔ اور ہر مسلمان سے اُس کی نسبت باز پرس ہوگی نعوذ باللہ من ذالک۔

یہی تین چار مقاصد ہیں جنکے اجرا میں بالفعل انجمن مصروف ہے اور اسکا مصمم قصد ہے کہ انکی تکمیل حد مناسب تک ہو جائے گی بعدہ دیگر مقاصد انجمن کی طرف توجہ کرے۔ باانہمہ اگر اہل اسلام باقیماندہ مقاصد انجمن کے اجرا کی طرف توجہ فرماویں اور چندہ سے مدد کریں تو انجمن تعمیل احکام و بجاآوری خدمت کیواسطے بسر و چشم حاضر ہے

انجمن کے اغراض و مقاصد و اصول و قواعد طبع ہو کر شائع ہو چکے ہیں۔ دستور العمل بھی تیار ہو کر مرتب ہو رہا ہے۔ انجمن کو رجسٹری کرانے کی تجویز پر غور ہو رہی ہے۔ سرمایہ انجمن میں سے بقدر چار ہزار روپیہ کے

کسی بیوپار میں لگانے یا کوئی جائداد خریدنے کے معاملہ میں ممبران کارکن و دیگر بہی خواہان انجمن سے رائے طلب ہے۔ بعد فیصلہ قرار داد طے شدہ پر عمل کیا جائے گا۔ اور ان شاء اللہ تعالیٰ اب انجمن کو ذاتی آمدنی سرمایہ سے بھی مدد ملنے لگے گی۔ واللہ المستعان وعلیہ التکلان۔

اب میں اس سال کی آمدنی کا حساب قسم وار آپ صاحبوں کی خدمت میں گزارش کرتا ہوں۔

آمدنی

چندہ ممبری	چندہ یکمشت	قیمت آرد	متفرقات	میزان کل آمدنی
[illegible] ۱۱ر	[illegible] ۷ر۳ر	[illegible] ۹ر۲ر	[illegible] ۱۳ر۶ر	[illegible] ۹ر۳ر

تفصیل خرچ

مصارف یتیم خانہ	مصارف مدرسہ لسان	مصارف دفتر سکرٹری	فراہمی آرد	متفرقات	میزان کل خرچ
[illegible] ۲ر۶ر	[illegible] ۶ر	[illegible]	[illegible] ۱۲ر۶ر	[illegible] ۱۰ر۶ر	[illegible] ۱۵ر۶ر

باقی	[illegible] ۹ر۹ر
بقایا سنین گزشتہ	[illegible] ۷ر۶ر
میزان کل بقایا	[illegible] ۱ر۳ر

گوشوارہ آمدنی علاقہ وار کہ جسقدر ہر ایک ممبر کارکن سے ماہ وار وصول کیا من ابتدائے یکم محرم سنہ ۱۳۱۱ لغایت آخر ذی الحجہ سنہ ۱۳۱۱ ہجری بابت سال تمام

نام ماہ و سنہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
محرم سنہ ۱۳۱۱	•	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	[illegible]	•	•	•	[illegible]
صفر سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	•	•	•	•	•	•	[illegible]
ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	[illegible]
ربیع الثانی سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	[illegible]
جمادی الاول سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	[illegible]
جمادی الآخر سنہ ۱۳۱۱	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	[illegible]
رجب المرجب سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	•	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	[illegible]
شعبان المعظم سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	[illegible]
رمضان المبارک سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	•	[illegible]	•	•	•
شوال سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	•
ذیقعدہ سنہ ۱۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	•	•	•	•	•
ذی الحجہ سنہ ۱۳۱۱	•	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	•	•	•	[illegible]	[illegible]	•
میزان کل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

میزان کل [illegible]

العبد
محمد الٰہی بخش خان سکرٹری انجمن

گوشوارہ خرچ انجمن موید الاسلام دہلی بابت سال ۱۳۱۱ ہجری من ابتداء یکم محرم لغایت آخر ذی الحجہ ۱۳۱۱ ہجری-

نام ماہ	مصارف تنخواہ	مصارف مدرسہ [illegible]	مصارف [illegible]	مصارف [illegible]	امداد [illegible] مہمان	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	میزان کل [illegible]
محرم ۱۳۱۱ھ	[illegible]	·	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	[illegible]	·	·	
صفر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·		·	·	[illegible]	·	·	
ربیع الاول	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	·	·	
ربیع الثانی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	·	·	·	·	·	·	
جمادی الاولی	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	
جمادی الاخری	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
رجب	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
شعبان	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	·	·	
رمضان المبارک	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	·	·	[illegible]	·	·	
شوال	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	[illegible]	·	·	·	[illegible]	
ذیقعد	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	·	[illegible]	·	·	[illegible]	[illegible]	·	
ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	[illegible]	·	[illegible]	
میزان کل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تقریر جناب مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی

مجھ سے پہلے سکرٹری صاحب انجمن کے متعلق بہت کچھ بیان کر چکے اور معاونین کا تہ دل سے شکریہ بھی ادا کر چکے۔ اب مجھے سب سے اول سکرٹری صاحب کا شکریہ کافۂ انام کی طرف سے ادا کرنا ضرور ہے۔ سکرٹری صاحب کی سرگرمی اور کوشش اس للّٰہی کام کے لیئے قابل تعریف ہے۔ اور سچ پوچھو تو ہمیں غبطہ کرنے کے لائق ہے کہ اس بزرگ نے دنیاوی خدمات سے فارغ ہو کر اخیر عمر کا حصہ کس عمدہ کام میں لگا دیا۔ خدا تعالیٰ ثبات و قیام عطا فرمائے اور صاحبوں کو بھی یہ توفیق عطا کرے مگر سہ این سعادت بزور بازو نیست ٭ گر نہ بخشد خدائے بخشندہ ٭ ہمارے حاضرین جلسہ جو اس سالانہ جلسہ میں تشریف رکھتے ہیں۔ انجمن کی کامیابی کی رپورٹ سنکر بہت خوش ہوئے ہونگے۔ اور شاید یہ بھی سمجھ لیا ہوگا کہ جو کام ہمارے ذمہ پر فرض تھا ہمنے ادا کر دیا لیکن میں سچ کہتا ہوں کہ ابھی آپنے کچھ بھی نہیں کیا۔ انجمن نے ان چار پانچ کاموں کا بیڑا اُٹھایا ہے۔ اول یتامیٰ کی پرورش اور ان کی تعلیم۔ ابھی بہت سے یتامیٰ اور مساکین آپ کی عدم توجہی سے آپکے پاس نہیں آئے۔ اور یہ کسقدر افسوس بلکہ عبرت نہیں نہیں بلکہ غیرت کا مقام ہے کہ تمہارے اسلامی بھائیوں کے وہ مصیبت زدہ معصوم بچے کہ جنہوں نے آنکھ کھول کر بجائے ماں باپ اور انکی شفقت کے اجنبی صورتیں اور سٹرک کا کونہ دیکھا اور جب اپنی پیاری اماں اور مہربان باپ کو یاد کر کے بھوک پیاس سے مجبور ہو کر روتے اور بسورتے ہیں تو عرش کو جنبش ہوتی ہے اور آسمان والوں کے دل ہلجاتے ہیں۔ مگر اللہ رے ہمارے سنگین دل وہ نہیں ہلتے اور نہ خیال آتا ہے کہ خدا نخواستہ اگر گردش دہر سے ہمارے بچوں کی یہ نوبت ہو تو کیا ہو۔ پھر وہ بچے جو اسلامی پودے ہیں بغیر مذاہب پادریوں کے دست برد ہو کر اسلام اور آخرت کا ذریعہ بھی کھو بیٹھیں اور ہم انکی کچھ بھی دستگیری نکریں۔ اور اپنے عیش و آرام کا کوئی بھی حصہ خداوند کے شکریہ میں اس طرف متوجہ نکریں۔

اس مجلس میں اکثر صاحب اولاد ہونگے۔ پھر کوئی تھوڑی دیر کے لیئے یہ تصور کر لے کہ خدا نخواستہ میں دنیا سے اُٹھ جاؤں۔ اور ساتھ ہی بیوی اور دیگر اقارب بھی چل بسیں یا پہلے سے چل بسے

ہوں۔ اور گھر و بھی کچھ نہ رہے صرف چھوٹے چھوٹے بچے رہجاویں جو پیار سے تمہارے گلوں میں ہاتھ ڈالکر چمٹتے اور ناز کرتے ہیں اور تم اُن پر مکھی بیٹھنا بھی روا نہیں رکھتے۔ پھر وہ ہائے اماں ہائے ابا کرکے روئیں۔ اور انکو پولیس جاکر پادری صاحب کے حوالہ کردے اور پادری صاحب اُنکو کرسٹان بنائیں۔ اور تمہارے نازپروردہ لڑکے کو انگریزوں کا انجام کار خدمتگار اور کرسٹانوں کا کاسہ لیس بنائیں اور تمہاری پیاری بچی جوان ہوکر کرسٹانوں کن کرسٹانوں ڈھیر چماروں کے سامنے پھرے اور پھر کسی چمار سے بیاہی جاوے اس تصور سے دل پھٹ جائے تو تعجب نہیں۔ اسی مضمون کیطرف قرآن مجید میں ایک جگہ اشارہ ہے۔

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

کیوں صاحبو! بھلا اس وقت اپنی اولاد کے ساتھ تم کیا کچھ سلوک نہیں کروگے؟ پھر یہ کس کی اولاد ہیں تمہارے اسلامی بھائیوں کلمہ گویوں کی یہ بھی تمہاری ہی اولاد ہے۔

اس ورد مندی کے کام کا دنیا میں ایک یہ ثمرہ ہے کہ خدا تعالیٰ تیلطفے پر شفقت کرنے والے کے بال بچوں کو یتیم اور بیکس نکریگا۔ علمار کرام نے اپنی تفاسیر میں اس آیت کے تحت میں صاف لکھدیا ہے اور یہ نہایت عمل مجرب ہے۔ خدا چاہے ایسے شخص پر اگر مصیبت کا پہاڑ بھی آوے تو ان معصوموں کی خدمت سے ٹل جاوے۔ یہ رب السموات کا شکر ہے۔

تجربہ ہوا ہے جو دنیا میں سنگدل عیاش متکبر یتیموں اور بیکسوں سے بے پروا نخوت شعار ہوتے ہیں۔ قہرمان آسمانی اس شخص کو ایک روز اسی گڑھے میں اوندھا ڈالدیتا ہے۔ کوئی یہ غرور نکرے کہ آج ہم سے زمانہ موافق ہے لوگ ہماری عزت کرتے ہیں۔ مال و اسباب و جائداد ہمارے پاس بہت ہے حضرت بگڑتے کچھ دیر نہیں لگتی۔ غدر سے پہلے جو خاندان دنیا پر فخر کرتے تھے اور بڑے بڑے آج کل کے نک چڑھے اُن سے ملنا فخر جانتے تھے۔ آج انسے بات کرنا ننگ جانتے ہیں۔ فاعتبروا یا اولی الابصار۔ رحم کرو تم پر رحم کیا جاوے گا۔

اگر یتیم مسلمان بچے کے کرسٹان ہوجانے کے عذاب میں خداوند تعالیٰ ہم سب کو پکڑے تو ہمارا کیا عذر ہے؟ جب ہی تو دن بدن تنزل اور افلاس و ذلت کے گڑھے میں ہم لوگ پڑتے جاتے ہیں۔ ترقی کے

اسباب ڈھونڈھتے ہیں۔ اسباب غضب الٰہی کا تدارک نہیں کرتے۔

دوسرا کام اس انجمن نے اپنے سر پر یہ لیا ہے کہ لڑکیوں کی تعلیم اسلامی قاعدے سے کرے۔ اور پادریوں کے پنجے سے چھڑائے۔ آپ صاحب اس بلا سے واقف بھی نہیں کہ تمہارے گھروں میں کب سے گھس پڑی اور اسکے کیا بُرے بُرے نتیجے ظہور میں آئے اور خدانخواستہ اور کیا ظاہر ہونگے۔

یہ مس صاحبہ جو بھولی بھولی صورت بنائے گاڑی میں سوار آپ کے گھر پہ سینا پرونا اور لکھنا پڑھنا سکھانے نہیں آتیں بلکہ یہ کرسٹان اور آزاد بنانے آتی ہیں۔ سانپ کا ڈنک ان کی گفتار ہے۔ اگر لپٹ پڑا تو کام تمام ہوا ورنہ کچھ نہ کچھ زہر تو چڑھا ہی جاتی ہیں۔ آپ کو معلوم ہے کہ مشن میں شریف گھروں کی کسقدر بیویاں پانچ پانچ روپیہ کے لالچ میں جاکر ڈولیوں سے اترتی ہیں۔ رستہ میں اور ہمارے آپ کے سامنے تو پردہ ہوتا ہے۔ مگر مشن میں تو سب دینی بھائیوں مجرد عیسائیوں کے سامنے نیک نیتی سے خوب کبڈی کھیلتی ہیں۔ ایک بار میرے دوست نے جو تھوڑی دیر ٹھیرا تھا۔ پچاس ڈولیاں گنی تھیں۔

ابھی تازہ قصہ ہے کہ کوئی بیوی آزادی خانم خاوند سے ناراض تھیں۔ طلاق چاہتی تھیں۔ مشن کے نان پاؤ کا مزہ چکھ چکی تھیں۔ خاوند تھا غیور چھوڑتا نہ تھا۔ مس صاحبہ سے مشورہ لیا۔ اُسنے کہا کیا بات ہے تم مشن میں چلی آؤ۔ تمہارے خاوند کی کیا مجال جو احاطہ کے اندر پاؤں بھی رکھے اور ہم پولس کو کہدینگے کہ اگر وہ آوے تو گرفتار کر لے۔ چٹی چمڑی کا تو اثر پولس پر بھی چلتا ہے۔ حکومت گھر کی ہے۔ پادر صاحب بھی حاکم ضلع کے بھائی بند ہیں۔ دبیں تو کیوں دبیں۔ آخر ایسا ہی ہوا۔ اور کبھی ایک کواری لڑکیوں کو لے بھاگیں۔ اور بہت سی شرمناک باتیں ہیں جنکا ذکر کرنا مناسب نہیں۔

اب اُن دیّوث مردوں پر لعنت ہی کہ انکی بہو بیٹیاں ڈہیر چاروں سے بغلگیر ہو کر ملتی ہیں لعنت ہے ایسی تہذیب پر خدا کی پھٹکار ہے ایسے ہنر و علم لیاقت و قابلیت پر۔ اگر غیرت ہے تو بڑی بات ہے ورنہ صاحب بہادروں سے مصافحہ کرنے اور بغلگیر ہونے میں بگڑتا ہی کیا ہے ؟

ایسے علم سے ہمارا جہل بہتر ایسے سینے پرونے سے پھوڑ رہنا بہتر۔ ذرا مونہ اور ناک پر ہاتھ پھیر تو دیکھو کہ مشنریوں کے تمہارے شہر میں کسقدر زنانہ مدرسے ہیں۔ تعلیم تعلیم خمیر بگڑ گیا ہے۔ غیرت

جاتی رہی ہے۔ ارے عورتوں کو اسقدر تعلیم کیا کافی نہیں کہ قرآن مجید پڑھکر کچھ اُردو میں مسائل سے واقف ہوجاویں۔ قدرے خانگی حساب کتاب لکھہ لیا کریں۔ انٹرنس او بی اے پاس ہوکر کیا کرینگی۔ رکتابانی نہیں گیں۔ انگریزوں کے ساتھ میز پر باتیں کریں گیں۔ بلیرڈ کھیلیں گی۔ تار آفس میں کام کرینگی۔ بمبئی کے پارسیوں سے پوچھو کہ مستورات کی تعلیم انگریزی نے کیا اثر پیدا کیا اور کیا ہورہا ہے۔ مگر بھائی وہ تو پارسی ہیں۔ پردہ شرم انکے ہاں کوئی بات نہیں۔ آپ کیا کرینگے؟

اس زمانہ میں چند بے غیرت پیدا ہوگئے ہیں۔ خوشامد سے یا از خود وہ چاہتے ہیں کہ ہماری عورتیں بھی میموں کی طرح فٹن اُڑاتی پھرا کریں۔ ہمارے ساتھ ہمارے یاروں سے ہاتھ ملائیں۔ اگر اسی کا نام تہذیب ہے تو لعنت ہے اس تہذیب اور شائستگی پر۔ انہیں کو مبارک رہے۔ مگر جن مسلمانوں کی رگوں میں ہاشمی خون دورہ کرتا ہے وہ تو کبھی اسکو گوارا نکرینگے۔

انجمن نے پادریوں کے زنانہ سکول کم کرنے کی بھی تدبیر نکالی ہے کہ اسلامی طور پر لڑکیوں کی پڑھائی کا کافی بندوبست کردیا جاوے۔ اس کام کے لیئے روپیہ درکار ہے۔ اب ایک بیچارہ مولوی محمد حسین اور اس کی نیک بیوی اپنی ذاتی کوشش سے یہ کام کررہے ہیں۔ کیا یہ کافی ہوگیا؟ ہرگز نہیں تیسرا کام نومسلموں کے ساتھ مراعات۔ یعنے بمقدور ہو تو چندے اسکے کھانے پینے رہنے کا سامان کرے۔ پھر اسکو کسی کام پر لگادیا جاوے۔ اسمیں بھی جیسا کچھہ کرنا چاہیئے تھا۔ اسکا بسبب کافی سرمایہ نہونے کے دسواں حصہ بھی کام نہیں ہوا۔

چوتھا کام جو فرض کفایہ ہے۔ اور جسکے ترک سے آج تک تمام شہر گناہگار ہورہا تھا۔ لاوارث اور متوفی مسلمانوں کی تجہیز و تکفین ہے۔

شفاخانوں میں لاوارث مسلمانوں کو یوں ہی بے غسل و کفن اور بغیر نماز جنازہ گڑھے میں ڈالدیا جاتا ہے۔ پھر کیا اسکی تجہیز و تکفین اور نماز جنازہ تمام مسلمانوں پر فرض نہ تھی۔ اور اسکے ترک سے تمام شہر عالم و جاہل امیر و غریب خدائے تعالے کے گنہگار اور مورد قہر نہیں ہوتے؟ ضرور ہوتے ہیں۔ دینی کتابوں کو دیکھو۔ اور غیرت بھی کرو کہ تمہارا بھائی بے کسی کی حالت میں شفاخانے پہنچا وہاں ڈاکٹر صاحب نے اپنا تجربہ حاصل کرنے کے لیئے

مُسلمان میت کو چیر پھاڑ ڈالا۔ اور پھر سڑیل کپڑے میں بلکہ وہ بھی نہیں ہوتا کسی گڑھے میں ڈلوا دیا۔ گیدڑ کُتّے اُس کی لاش کو کھاتے اور خراب کرتے ہیں۔ اور ہم خواب خرگوش میں پڑے ہیں۔

کہاں گئی تمھاری ہمدردی اور کہاں گئی تمھاری غیرتِ آبائی۔ تمھارے بزرگ ایک مُسلمان کے خون اور بے حرمتی میں اپنے صدہا خون بہانے کو آمادہ ہو جاتے تھے۔ اور یہی وجہ انکے پھلنے پھولنے کی تھی وہ ملکوں کے مالک اور بہت سے بنی نوع انسان کے حاکم بنائے گئے۔ بیشمار دولتوں کے ڈھیر انکے پاؤں تلے ڈالدیئے گئے تھے۔ انکی عزت و شوکت کا پھریرا اقبالمندی کے پہاڑوں پر لہرایا کرتا تھا۔

اب جو تم میں انکی کوئی بھی بات نہیں تو تم پر کیوں اُس کی وہ رحمت ہو کیوں تمہاری مصیبت پر وہ دستگیری کرے۔ اور کونسی بات سے سید المرسلین شفیع المذنبین کا تم پر سایہ رہے؟ پھر تمھارے مخالف تمھیں کیوں بھیڑ بکریوں کی مانند نہ سمجھیں۔ جاگو جاگو۔ ہوشیار ہو جاؤ۔ ہماری قوم کے دو رکن تھے۔ ایک علماء و مشائخ۔ ان بزرگواروں میں بھی وہ بات نہ رہی۔ اور جو کسی میں ہے تو کم۔ آپس کی لڑائی اور ادنی ادنی اختلافی مسائل پر چھیڑ چھاڑ کے سوا اور کسی طرف توجہ نہیں۔ دوسرا رکن اُمراء تھے۔ اِن کا تو کچھ کہنا ہی نہیں۔ کوئی کل ہی سیدھی نہ رہی۔ عیاشی شہوت پرستی کمینوں اور مسخروں کی صحبت۔ گنجفہ و شطرنج کا شغل انکی گھٹی میں پڑگیا۔ کیسی قوم کی ہمدردی کیا اسلام کا پاس ہ شکل و صورت وضع و حرکات سے یہ بھی نہیں معلوم ہوتا کہ حضرت مُسلمان ہیں یا ہندو یا عیسائی۔ یا کچھ اور۔ اور ہاں اسلام نام آبائی میراث میں اِن کی نجات اور سچا مُسلمان کہلانے اور جنت کا وارث ہونے کے لیئے کافی ہے۔

بھائیو! پہلے زمانے میں تمھارے بادشاہ تمھارے کام کر دیا کرتے تھے۔ جس لیئے تم احدی بنگئے مسجدیں بنائے تو بادشاہ مدارس بھی قائم کرے تو بادشاہ یتامیٰ کی پرورش بھی کرے تو بادشاہ علوم اسلامیہ کو قائم بھی رکھے تو بادشاہ۔ مگر اب تو بادشاہ اسلام نہیں یہ تمھارے کام کون کریگا؟ اب کرو تم۔ یہ خود کا ہی کوئی نئی بات نہیں۔ تمھارے بزرگ بھی کرتے تھے۔ صحابہ و تابعین کا زمانہ تمھیں یاد نہیں؟ وہ اپنے کام ملکر آپ کرتے تھے۔ بلکہ بادشاہ بھی وہی پیدا کر لیتے تھے۔ جیسا کہ آج کل یورپ کے ترقی یافتہ اور با اقبال قومیں کر رہی ہیں۔

بحمد اللہ ابھی مسلمان اور قوموں سے گئے گزرے نہیں۔ انہیں ہمت بھی ہے۔ سخاوت کا مادہ بھی بہت کچھ ہے۔ غیرت و شجاعت بھی ہے۔ یہ سب کچھ ہے مگر ملکر کام کرنا نہیں آتا۔ افراد متفرقہ کو جمع کر کے ایک مستحکم قوت بنانے کا عمل بھول گئے۔ اگر یہ عمل تمہارے ہاتھ آگیا۔ اور کسی معلم نے پڑھا دیا تو پھر تم وہی ہو جو تھے۔ تمھارا بگڑا ہی کیا ہے۔ مرثیہ خوانوں کی ڈراؤنی نظم اور یاس کے مرثیوں پر نہ جاؤ نہ اُن کی مبالغہ آمیز باتوں کو سنکر ہمت ہارو۔ ذرا ہاتھ پاؤں ہلاؤ۔ یہی ہمدردی اور ترقی کا میدان ہے جسکو یہ انجمن دکھلا رہی ہے۔

انجمن کا ملک اور خزانہ کیا ہے؟ چھوٹی چھوٹی چیزیں اگر مستقل ہو کر علیہیں لاؤ تو بہت کچھ ہے آٹے کی مٹھی جو ابھی چند محلّوں سے وصول ہوتی ہے کسی پر کیا مشکل ہے۔ جو آٹا گوندھتے وقت ایک مٹھی گھڑے میں اس کارِ خیر کے لیئے ڈال دی جاوے۔ یوں بھی تو بہتیرے ملنگ آتے ہیں اور سوٹے کے زور سے لیجاتے ہیں اور کیا قربانی کی کھالیں یہ بھی کوئی بڑی بات نہیں۔ اسیطرح بیاہ شادیوں میں جو سیکڑوں روپیہ فضولیات میں اُڑایا جاتا ہے اگر اسمیں سے ایک بہت چھوٹا حصہ اس کام کے لیئے معین کردیں تو انکے گناہ کا کفارہ اور قومی کام کا خاصا سہارا ہے۔ پھر میلے تماشوں نمایشوں پھول والوں کی سیر میں قرض لیکر جاتے ہیں۔ اگر فی روپیہ ایک ایک پیسہ بھی اس کارِ خیر کے لیئے جمع کریں تو بس ہے۔ عمارت بنانے والا اور بنک میں سود خوری کے لیئے روپیہ جمع کرنے والا اگر کچھ بھی اس آسمانی بنک میں جمع کردے تو کیا مرنے کے بعد اسکے کام نہ آوے؟ ضرور آئے۔ سیکڑوں لاوارث دولت چھوڑ کر مرجاتے ہیں جسکو سرکار لے لیتی ہے۔ مگر اس بدنصیب کو اتنی توفیق خدا نہیں دیتا کہ کچھ اپنے ساتھ بھی لیتا جائے۔

مگر بھائیو خدا بھی بڑا غیور ہے ہر ایک کا نہیں لیتا۔ حرام مال جو ناجائز وسائل سے پیدا کیا ہے اور اسپر غش ہے۔ سانپ کی طرح اسپر بیٹھا پہرا دے رہا ہے نہ آپ کھاوے نہ کسی کو کھانے دے۔ خدا نہیں چاہتا کہ اس مال کو اپنی راہ میں صرف ہونے دے۔ جس قوم کو خدا نیک کام میں صرف کرنے کی ہمت دیتا ہے جان لو کہ اسپر مہربان ہے۔ یہ قوم بڑھے گی۔ آپنے مصر میں مدرسہ جامع ازہر سنا ہوگا؟ جسمیں بارہ سو ۱۲۰۰ مدرس ہیں۔ اسپر اسکے اور مصارف کا اندازہ کر لیجئے۔ پھر یہ کس کی طرف سے ہے؟ عام مسلمانوں کی طرف سے۔

مرنے والے سعادتمند مسلمان اپنی جائداد میں سے ایک حصہ اسکے لیئے وقف کرجاتے ہیں۔ شدہ شدہ آب وہ ملکات ایک چھوٹی سی سلطنت ہوگئی۔ یہ مدرسہ کئی سو برس سے ہے جبکہ کیمبرج کالج کا دنیا میں نام و نشان بھی نہ تھا۔ جلال الدین سیوطی وغیرہ بڑے علما اسی مدرسے کے طلبا ہیں۔

ہائے ایک ہمارے اوقاف ہیں کہ لوگوں کے ہاتھوں میں پڑکر لاشئے ہوگئے اور ہوتے جاتے ہیں۔ خدا توفیق دے کہ ہندوستان کے مسلمان بھی جاگیں۔ آمین آمین۔

وقت بھی کم ہے اور میں تیار ہوکر بھی نہیں آیا۔ دل میں تو بہت کچھ تھا کہ کہوں مگر پھر کبھی سہی والسلام

غزل طبعزاد منشی محمد کرم اللہ خاں صاحب ممبر کارکن و مہتمم یتیمخانہ انجمن

حضرت صدر انجمن! سلسلہ کارروائی جلسہ میں بزمرہ شعرا مجھے وقت نہیں دیا گیا تھا۔ اسواسطے میں آپ سے اجازت چاہتا ہوں کہ میں نے جو چند شعر کہے ہیں وہ آپکے سامنے پڑھ دوں۔ میں شاعر نہیں ہوں یتیموں کی حالت نے جو کچھ میرے دل پر اثر کیا تھا وہ بے ساختہ موزوں ہوگیا ہے۔ ادائے مطالب مقصود ہے تکلفات شاعری سے غرض نہیں ہے

ذرا تو نرماؤ دلکو پیارو یتیم بچے بلک رہے ہیں
اٹھا لو گودوں میں انکو پیارو تمہارے مونہ کو یہ تک رہے ہیں

لگا لو چھاتی سے اپنی لیکر بٹھا لو ان کو دلوں کے اندر
یہ ننھے ننھے سے ہاتھ تمپر اٹھا اٹھا کر چمک رہے ہیں

نہ دست بازو میں انکے قوت نہ دوسروں سے امید شفقت
پدر کی الفت نہ ماں کی چاہت ادھر میں گو یا لٹک رہے ہیں

عدوئے دین انکی تاک میں ہیں ہمیشہ فکر ہلاک میں ہیں
بچاؤ انکو کہ راہ ان کی بہت سے قزاق تک رہے ہیں

جہاں میں تو آم ہے رنج و رحمت نہیں خزاں کی کوئی ٹھکانا
چھنے ہیں غیروں نے پھول اپنے یہ لبین کانٹے کھٹک رہے ہیں

ہمارے دامن میں جو ہیں گوہر وہ ایسے ہمکو ہوئے ہیں دوبھر
ہم اپنے دامن جھٹک رہے ہیں رقیب انکو لپک رہے ہیں

یہ عرش اسلام کے ستارے تمہارے پیارے نبی کے پیارے
ڈرو خدا سے کہ یوں بچارے بلک رہے ہیں سسک رہے ہیں

ہے باغ اسلام یوں ہی ویراں اور اسپہ تمکو ہیں یہ غضب ہیاں
کھلیں ہیں قسمت سے کچھ جو کلیاں انھیں بھی ظالم چٹک رہے ہیں

یتیم خانہ میں کوئی دیکھے کہ بچے کرتے ہیں کیا تماشے
یہ بولتے ہیں کچھ اسطرح سے کہ جیسے بلبل چہک رہے ہیں

فللہ الحمد کچھ مسلماں ہیں ایسے سرگرم محنتوں میں
کہ مثل گوہر جبیں سے انکے عرق کے قطرے ٹپک رہے ہیں

مسافروں کے ہیں رنگ فق فق جہاں ہے تاریک دشت لق دق
نہ راحلہ ہے نہ زاد مطلق بغیر رہبر بھٹک رہے ہیں

کچھ ایسے مجبور ہو گئے ہیں فلک کے ہاتھوں سے اب مسلماں
جو کر سکیں اُف بھی کیا یہ طاقت سر انکو دے دے کے پٹک رہے ہیں

کہا یہ رو کر کسی نے قصہ یہی ہے اسلام کا بھی نقشہ
کہ شیر بن میں پڑا ہے مردہ اور اسپہ گیدڑ بھبک رہے ہیں

گذر گئی ہیں مصیبتیں گو نہ بھولو لیکن یہ سہل تھیں وہ
اب آنے والی ہیں آفتیں جو کلیجے اُن سے دھڑک رہے ہیں

یتیم بچوں کا ایک شیدا بیان کرتا ہے اُن کا دکھڑا
رواں ہے آنکھوں سے اسکی دریا سرشک ٹپ ٹپ ٹپک رہے ہیں

قصیدہ از نتائج افکار یکے از ممبران کارکن انجمن

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اے ہمارے کارساز۔! اور اے ہمارے کبریا!
کر ہماری کوششوں کو مستقل۔ اور بے ریا

باغ جو ہم نے لگایا ہے۔ اُسے سرسبز کر
فضل سے اپنے بہارستان بستاں کر دکھا

پھل چکھا اس بوستاں کے۔ اپنے بندوں کو ضرور
باغباں تو ہے۔ کریں پھر کس سے ہم یہ التجا

چور بیٹھے ہیں پس دیوار۔ ہر دم منتظر
اور ہماری غفلتیں۔ اک دو نہیں۔ بے انتہا

بستر راحت پہ۔ گھوڑے بیچ کر سوتے ہیں ہم
تاک میں بیٹھے ہیں سارق۔ روز و شب صبح و مسا

شرم سے آنکھیں جھکا کر۔ اب تو یہ کہتے ہیں ہم
اس گلستاں کے گلوں کا۔ تو نگہباں ہے خدا!

لوگ کہتے ہیں۔ صراحت سے کنایت ہے بلیغ
اضطراب دل۔ نہیں اس مسئلے کو مانتا

وہ یہ کہتا ہے۔ کہ درد دل۔ کہو اسطرح سے
جو زباں سے نکلے۔ اور دل میں کرے۔ ہر اک کے جا

بس یہ بہتر ہے۔ کہ ہم اس چیستاں کو چھوڑ دیں
اب سنائیں درد دل۔ سب صاحبوں کو۔ برملا

حفظ ملت کی۔ اگر کچھ بھی حکایت تم میں ہے
اور رگوں میں جوش کھاتا۔ خون ہے ناموس کا

اپنے بچوں کو بچاؤ غیر کے ہاتھوں سے تم
لڑکیوں کے واسطے کھولو مدارس جابجا

وہ گلستان محمدؐ ہے۔ جنہیں گل بے شمار
اور دامن۔ خار دین عیسوی سے لیں بچا

پودے ہوں اسلام کے۔ قلمیں لگائیں پادری — جامۂ زربفت پر پیوند ہو تو زیب کا
ایسی حالت میں بھی تم۔ خاموش بیٹھے مونہہ تکو — سر جھکا لوگے۔ خدا کے سامنے بولوگے کیا؟
ہاں تدارک تمکو کرنا ہے۔ تو پہلے سے کرو — پانی چڑھ آیا اگر۔ پھر روکنے سے فائدہ؟
تاک میں اسلام کی۔ تھے مدتوں سے مدعی — روز باغِ سبز دکھلاتے تھے۔ ہمکو اک نیا
مونہہ دکھایا۔ کامیابی نے۔ انھیں عرصہ کے بعد — آڑ میں تعلیم کی۔ بس کام اپنا کرلیا
لڑکیوں کے واسطے۔ اسکول جاری کردیئے — اور یتیموں کو ہمارے۔ گود میں اپنی لیا
سچ اگر پوچھیں؟ تو تم کو صاف کہنا چاہیئے — اس سے ابِ خشک پر۔ پانی کا دھوکا ہوگیا
جب یہ دہلی کے مسلمانوں نے۔ دیکھا حالِ قوم — چند اہلِ درد نے۔ کی مجلسِ شوریٰ بپا
تاکہ بچے مومنوں کے۔ دینِ باطل سے بچیں — ڈال دی اس وجہ سے دارالیتٰمیٰ کی بنا
جبکہ لڑکے اس طرح سے پرورش پانے لگے — لڑکیوں کے بھی پڑھانے کا نکالا سلسلہ
اے مسلمانو! ذرا ہمت کو تم فرماؤ کام — کام ہمت سے ہوا کرتا ہے دنیا میں سدا
گر کیا ہے کام۔ تو پہنچاؤ اس کو اوج پر — سب کا ہے یہ فرض اس میں اغنیا ہوں یا گدا

اے خدا کے پاک بندے۔ اے رسولِ ذوالجلال — تیری امت پر مصیبت کا پہاڑ ایسا گرا
امتِ مرحوم اس کا بوجھ اُٹھا سکتی نہیں — سخت حیراں ہے کہ لے اس درد کی کس سے دوا
چار سُو مایوس نظریں ڈالتی ہے روز و شب — پر نہیں پاتی کہیں۔ اپنے مسیحا کا پتا
اے مسیحا اپنے بیماروں کی آکر لے خبر — جن کو راس آئی نہیں ہے ہند کی آب و ہوا
جب سے ہندوستاں میں آئے ہیں وطن کو چھوڑ کر — کاہلی اور پھوٹ کے امراض میں ہیں مبتلا
گو تسلی دی انھیں یاں کے طبیبوں نے۔ مگر — کون کرسکتا ہے اب اُن کی دوا تیرے سوا

اے محمدؐ از دل و جاں من فدایت میشوم
ابسط الایدی لنا فی کل حین للدعا

مثنوی از نتائج افکار ڈاکٹر محمد اسمٰعیل خاں صاحب ذبیح دہلوی

ستائشِ شہنشاہِ ہر دوسرا
نہیں جس کا ثانی کوئی دوسرا

و نعتِ رسولِ خدائے کریم
کہ جو تھا یتیم اور محبِ یتیم

وہ یعنی محمد علیہ الصلوٰۃ
ازل میں جو تھا سببِ کائنات

ہوا بود سے جس کی کل کا وجود
کروڑوں سلام اُسپہ لاکھوں درود

اور اُس پر کہ جو اُس کی اولاد ہے
جہاں جس کی برکت سے آباد ہے

اور اصحاب پر بھی ہزاروں سلام
بنا جن سے اسلام دار السلام

وہ اصحاب جو والہٗ آل تھے
بناسئے ہوئے حالِ ما قال تھے

وہ اصحاب جنکی ظفر دست بوس
وہ اصحاب جن کی اذاں صوت کوس

وہ اصحاب جن کے قیام و قعود
قواعد پئے خوف قومِ حسود

وہ اصحاب جو ہادیئے قوم تھے
وہ اصحاب جو عادیئے صوم تھے

یتیموں کی کرتے تھے وہ پرورش
ز نقد و مکان و لباس و خورش

انھیں کی اعانت میں سرگرم تھے
بظاہر بڑے سخت پر نرم تھے

فقیری میں بھی اُن کا اک وقر تھا
کہ الفقر فخری کا یہ فقر تھا

برستا تھا صورت سے گو قہر سا
ٹپکتا تھا سیرت سے پر قند سا

بلا مشورہ کچھ نہ کرتے تھے کام
عوام اُن میں ہوتے کہ ہوتے امام

بڑے کو نہ چھوٹے پہ ترجیح تھی
ہر اک بات میں اُسکی تفصیح تھی

ہر اک اُن میں حامی تھا ہر ایک کا
تنہا ایک تھا مردمِ نیک کا

وہ ایکا ترقی کا باعث ہوا
کہ ہر ایک ملکوں کا وارث ہوا

کیا کام ایکے نے تلوار کا
ہوا نام لاکھوں میں دو چار کا

عجب ایک دم تھا دمِ چار یار
کہ ہر اک تھا اک جان قالب ہزار

وہ تدبیر جو اصل میں عقل تھی — انہیں میں تھی اوروں میں اک نقل تھی
یہ سب کچھ تھا اک جلوۂ اتفاق — مگر حیف ہمسکو ہوا وہ ہی شاق
عروس نفاق اب تو ہر گھر میں ہے — اسی کا ہی سودا ہر اک سر میں ہے
فقط مخرب دیں نہیں یہ عروس — ہلاکو بھی جانو برائے نفوس
وہ نیرنگ ساز اس کی ہوتی ہے بزم — اٹھے جی میں بیٹھے ہوئے عزم رزم
عداوت قضا خیز اک ناز ہے — حسد فتنہ انگیز انداز ہے
ادا بخل ہے اور غمزہ غضب — کرشمہ ہے کینہ سب بے سبب
جہالت اشارہ ضلالت ہے غنج — کدورت کنایہ ہے ایما ہے رنج
مگر شکل سے ہے بلا سے وہ دلفریب — مسلمان کھوتے ہیں صبر و شکیب
اسی کی وفا پر مسلماں ہیں غش — اسی کی جفا پر مسلماں ہیں خوش
ہٹے اس کی بانازرفتار پر — مٹے اس کی ناساز گفتار پر
اسی کے سبب کھوئی اب سلطنت — اسی کے سبب کھوئی سب مکنت
وہ جرأت وہ ہمت وہ سطوت کہاں — شجاعت بسالت بطالت کہاں
وہ دولت وہ صولت وہ شوکت گئی — وہ عزت وہ ثروت وہ حشمت گئی
مزا دے گیا اُن کو عشق نفاق — سزا دے گیا انکو عشق نفاق
کہ اب مفلسی سے ہم آغوش ہیں — نرے فاقہ مستی سے مدہوش ہیں
جو مخدوم تھے اب وہ خادم بنے — جو محکوم تھے اب وہ حاکم بنے
کرو اتفاق اب بھی مل کر تمام — کہ ادبار کا تاکہ ہو اختتام
یتیموں کی امداد تم بھی کرو — یتیموں کو کچھ شاد تم بھی کرو
فلاکت صعوبت تمہاری ٹلے — اس ادبار کا بوجھ بھاری ٹلے
جو مل جل کے تم میں سے شاداں رہے — ذبیح حزیں اُس پہ قرباں رہے

ترکیب بند رقم زدہ سید وحید الدین احمد صاحب بیخود

جناب صدر انجمن و دیگر معزز حاضرین۔ نہایت ادب کے ساتھ ملتمس ہوں کہ آپ صاحب میری اس بیجا باجرأت کو معاف فرمائینگے۔ یہ پہلا ہی موقع ہے جو میں ایک ایسے بڑے قومی جلسہ میں اپنی ناچیز نظم سنانے کی مبادرت کرتا ہوں۔ مجکو نہ شاعری کا دعوے اور نہ میں نے یہ نظم داد چاہنے کی غرض سے لکھی جس خالص اور پاک نیت کے ساتھ آپ سب گام فرسا ہو کر یہاں تشریف لائے ہیں اُسی نے مجھے بھی یہ چند بند مختلف مضامین کے مرتب کرا دئیے ہیں۔ ان کا مقصد اسکے سوا اور کچھ نہیں کہ اہل اسلام کا آجکل بیکسی و درماندہ ہونا آپ پر ظاہر ہو۔ اور اس انجمن مؤید الاسلام نے جن ضروری اور نیک کاموں کی انجام دہی کے لیئے کمر ہمت باندھی ہے اُنکی طرف آپ صاحبوں کو رغبت دلائی جائے۔ جناب باری عز اسمہٗ کا ہزار ہزار شکر ہے کہ آج انجمن اپنی عمر کے تیسرے سال میں قدم رکھتی ہے۔ میں اپنی نظم کی پوری داد اسکو سمجھونگا اگر میری یہ نظم آپ صاحبوں میں سے ایک کو بھی پوری ایمانی خوشی سے بھر دے اور وہ تصمیم کے ساتھ آیندہ سال میں اس نیک کام کا حامی بنجائے۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم

وہ اسلام گھر جسکا بیت کہن ہے ‏— وہ اسلام جسکا مدینہ وطن ہے
وہ اسلام فتنے مٹاتا رہا جو ‏— وہ پامال شر و فساد و فتن ہے
وہ اسلام جو دوست تھا دشمنوں کا ‏— اب اُس کا مخالف یہ چرخ کہن ہے
وہ گلزار عالم تھا جس سے معطر ‏— سموم حوادث سے اُجڑا چمن ہے
بلاؤں کو کرتا تھا جو دور سب کی ‏— وہ خود مبتلائے بلاؤ محن ہے
تھے سب رفیق اور غمخوار اُس کے ‏— فقط ایک حسرت ہی سایہ فگن ہے
نہیں کوئی بھی سرپرست اسکا باقی ‏— یتیم اب جہاں میں وہ دُرِ عدن ہے
بہت سی بلاؤں کے ہیں وار اُسپر ‏— زمانے کے ہاتھوں سے وہ خستہ تن ہے
کرے گر فلک کر رہا ہے بُرائی ‏— کہ یہ تو ہمیشہ سے اس کا چلن ہے

کدھر ہیں ہوا خواہ اسلام آئیں
کہ اِس وقت تاریک میں کام آئیں

دلوں کو اُمیدوں سے مسرور رکھو
نفاق و عداوت کو بس دور رکھو

وہ ایکا جو اسلام میں تھا ہمیشہ
اُس ایکے کو جاری بدستور رکھو

مٹاؤ نہ آپس میں رسمِ تعلق
فسادوں کے شعلے کو کافور رکھو

کدورت یہ آپس کی اچھی نہیں ہے
دلوں کو صفائی سے پرنور رکھو

رولاتی ہے خوں دل کو بچوں کی حالت
کلیجہ میں اِس غم سے ناسور رکھو

تمھارے ہیں یہ لاج ہے اِن کی ہمکو
انھیں ہر طرح شاد و مسرور رکھو

مٹاؤ نہ اِن کی محبت دلوں سے
دلوں کو محبت سے معمور رکھو

انھیں کے رہو کام میں رات دن تم
انھیں کا شب و روز مذکور رکھو

کرو تم یتیمے کا اکرام دل سے
یتیموں کے دشمن کو مقہور رکھو

اِسی میں رضائے خدا و نبیؐ ہے
رسوؐل و خدا کی اِسی میں خوشی ہے

جولاوارث آتے تھے معصوم اکثر
تو یہ پادری اُن یتیموں کو لیکر

کرسچن بناتے تھے اسلامیوں کو
بہانہ تھا اک پرورش کا مقرر

کیا انسداد اس کا اس انجمن نے
مُسلمان بچوں کا حق تھا یہ ہمپر

لیئے ہمنے سرکار سے کہکے بچے
بڑی کوششیں کرکے بدلا مقدر

بہت سی کھکیڑیں اٹھا کر ہولے
زمانہ مددگار و تقدیر یاور

بڑے جادوں سے مسخر ہوے دل
ہوا کارگر عاقبت اپنا منتر

کرو شکر دل سے تم اِس انجمن کا
ملے گا کوئی تمکو ایسا نہ رہبر

ترقی جو اسلام کی چاہتے ہیں
کریں اس کی امداد سب بھائی ملکر

توقع ہے حق سے علی اکبر غضنفر دشمن ۔ یہ پودا ہو آخر کو نخل تناور

مراد اپنے دل کی ہے بر آنے والی
دعائیں یہ خالی نہیں جانے والی

یہ ہر سو خوشی کی نوید آج کل ہے ۔ یتیموں کے بھی گھر میں عید آج کل ہے
بہت مدتوں سے تمنا تھی جس کی ۔ وہ ساعت وہ وقت سعید آج کل ہے
ادا شکر تم محسنوں کا کرو اب ۔ یہ بچوں میں گفت و شنید آج کل ہے
اُمید کرم میں ہیں دل شاد ایسے ۔ لبوں پر لدینا مزید آج کل ہے
شریک انجمن میں اگر ہوں نہ آکر ۔ مہمان دیں سے بعید آج کل ہے
ترستی تھیں یہ آنکھیں جنھیں دیکھنے کو ۔ میسر ہمیں انکی دید آج کل ہے
ہوا ختم یہ دوسرا سال بھی اب ۔ شروع اور سال جدید آج کل ہے
تنزل کے آثار مٹتے چلے ہیں ۔ ترقی کی سب کو اُمید آج کل ہے
تفوق نہیں ہے کسی پر کسی کو ۔ کہ ہر شخص ہم میں وحید آج کل ہے

یہ مل کر مسلماں جو بیٹھے ہیں باہم
رکھے اسکو قائم خداوند عالم

بسوں کا شریفوں کے گھر میں گزر ہے ۔ وہ تعلیم ایماں کا جسمیں خطر ہے
نکلتے ہیں رخنے ہمارے چلن میں ۔ کہ شرم و حیا سے تو قطع نظر ہے
یہ کہنا کہ پردے کی یہ رسم کیا ہے ۔ بس آزادگی میں مزا ہے اگر ہے
وہ راہیں بتانی وہ باتیں سجھانی ۔ کہ جن میں اک آوارگی کا اثر ہے
بہت سے گھرانے کے چلن سے بنے ہیں ۔ سمجھتے ہیں ناداں اسی میں مفر ہے
یہیں واقعات ایسے گزرے ہیں اکثر ۔ کہ جن سے زمانہ ابھی بے خبر ہے
حذر چاہیئے ایسی تعلیم بد سے ۔ کہ ایمان و عصمت کا جسمیں ضرر ہے

بہت چکنی چپڑی ہیں دیکھتیں باتیں — بہت سے دلوں کے پھسلنے کا ڈر ہے
بہت سو چکے غافلو اب تو جاگو — قیامت کی اک آنے والی سحر ہے

ذرا ان کی گھاتوں سے ہشیار رہنا
خبردار رہنا! خبردار رہنا!

کہیں تم سے کیا اُن غریبوں کی حالت — شفاخانوں میں جن کی ہوتی تھی رحلت
نہ ہوتا تھا پاس اُنکے بھائی نہ بیٹا — عجب بیکسی سے وہ ہوتے تھے رخصت
اُٹھاتے تھے ٹھیلوں پہ حمّال اُن کو — مسلمان میت کی ہوتی تھی یہ گت
یونہیں داب دیتے تھے لیجاکے اُن کو — نہ غسل و کفن تھا میسّر نہ تُربت
نہ دیکھی گئی آخر اس انجمن سے — مسلمان بھائی کی ایسی فضیحت
ہوئی اُن کے لینے کی تدبیر آخر — ملی اُن کی گور و کفن کی اجازت
اٹھایا کریں گے اب اُن کو مسلماں — سدھاریں گے مسکین جو سوئے جنت ؎
غرض ہے فقط ایک اس انجمن کی — کہ اسلام کی ہر طرح ہو اعانت

جو غمخوار قومی نہ دو چار ہوتے
تو سب مظلمہ میں گرفتار ہوتے

دعا میں ہماری اثر دے الٰہی — یتیموں کا دل شاد کر دے الٰہی
کہ اس قوم مفلس کی حاجت روائی — تمنا کے دامن کو بھر دے الٰہی
ہمیشہ رہے قوم کا داغ جس میں — زمانے کو ایسا جگر دے الٰہی
زباں تک نہ حرفِ سوال آنے پائے — طلب ہے ہمیں بیشتر دے الٰہی
رہیں انجمن کے نہ محتاج پھر یہ — یتیموں کو علم و ہنر دے الٰہی
نہیں رحم آتا یتیموں پہ جنکو — ہماری سی اُن کو نظر دے الٰہی
کریں جو یتیموں کی خدمت میں کوشش — انھیں باغ جنت میں گھر دے الٰہی

؎ کیا ہے جو یہ کام اس انجمن نے ٭ اسی کا تو ہے نام قومی حمیت ٭

دعا پر سخن ختم کرتا ہے بیخود — دعا کو جگہ عرش پر دے الٰہی
وہ دینا پڑے تجھکو مانگوں جو تجھسے — کچھ ایسا زباں میں اثر دے الٰہی

زمانہ کی جب تک ہے بنیاد یارب
رہے انجمن شاد و آباد یارب

نظم۔ سرآمد شاعرانِ زمان جناب مولوی محمد عبدالرحمن صاحب راسخ دہلوی

مخمس حمد و نعت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

جلوت میں ہے جو عیاں وہ تو ہے — خلوت میں ہے جو نہاں وہ تو ہے
ہر نقش میں ہے تری نشانی — جس کا نہیں کچھ نشاں وہ تو ہے
بے حرف و زباں بتائے جس نے — صد معنیٔ کُن۔ فکاں وہ تو ہے
کیونکہ نہ ہو جان سب کو پیاری — ہے جسپہ گمانِ جاں وہ تو ہے
کہنے کی ہے بات۔ لامکانی — ہے وہ جو جہاں تہاں وہ تو ہے
یہ بھید بھی جان دے کے جانا — کہئے جسے جانستاں وہ تو ہے
دی تو نے زباں کو طاقتِ حمد — بخشی جس نے زباں وہ تو ہے

ہر جان میں دل میں رگ میں ہے تو
عالم سے نہاں ہے جگ میں ہے تو

گلشن میں ہے گل۔ تو گل میں ہے بُو — عالم میں چمن۔ چمن میں ہے جُو
گردن میں رہا تو ہار بن کر — گر سر پہ چڑھا تو ہو کے گیسو
ہے دل میں نہاں تو طاقتِ دل — گر ہاتھ میں ہے تو زورِ بازُو
پہلو میں کسک۔ کسک میں لذت — پتلی میں نظر۔ نظر میں جادو
روئے تو نقاب برکشادہ — صد برق زدہ بعالمِ ہُو

ہر چار طرف تو ہی تو ہو	گر چاک ہو پردۂ من و تو
دستِ موسیٰ ! دمِ مسیحا !!	بارے تو نے ہزار پہلو

ہر روز نئی ہے شان تیری
ہر آن جدا ہے آن تیری

پنہاں ہے نظر سے تیری حکمت	وحدت سے عیاں ہوئی جو کثرت
کثرت نے کیا خلاف۔ باہم	ہر قوم نے لی جدید ملت
معبود بنا لیئے بہت سے	بدعت ہوئی شرک۔ شرک بدعت
محکوم تھا کوئی نفس پا کا	شیطان نے کی کسی کی درگت
جب پھیل گیا۔ جہاں میں عصیاں	بے پردہ ہوئی گنہ کی صورت
دنیا میں نبیؐ وہ تو نے بھیجا	تھی رحمتِ عام جس کی بعثت
وہ فخرِ رسل۔ وہ ہادیٔ کل	وہ صاحبِ مصحف و شریعت

در دیدہ کشم غبارِ راہش
جانِ من و تو نثارِ راہش

معجزۂ رسالت

پھر ملتِ حق نے پائی رونق	قَدْ جَآءَ رَسُوْلُنَا مَعَ الْحَق
ہر علم کو وہ علاقہ جس سے	مصدر سے ہے جو نظام مشتق
تعلیم وہ دی کہ جس کے ہوتے	تعلیمِ زمانہ۔ جہلِ مطلق
وہ بات بتائی سب کے باعث	بوزید پہ۔ طعنہ زن ہے احمق
ہمت کے قدم سے کر دئے طے	میدان بڑے بڑے لق و دق
انگلی سے ہوا قمر۔ دو پارہ	کفار کا سینہ ہو گیا شق
سیدھی وہ بتائی چال ہم کو	ہو جس سے وزیر چلکے بیذق

ہر کام کو نیک کر دیا تھا

اسلام کو ایک کردیا تھا

تثلیث کو کردیا تھا چورنگ
تھا قافیہ بُت پرستوں کا تنگ
توحید کے ساز نے کیا کام
بے رود و رباب و بربط و چنگ
لینے کے لیئے حقوق باری
کُفار سے تھی ٹھنی ہوئی جنگ
تعلیم ازل کے سامنے تھا
تقویم قدیم نقش اثر رنگ
سب نار مجوس ہوگئی سرد
توحید ہوئی وہ گرم آہنگ
کعبے کے بتوں کو توڑ پھینکا
پاسنگ بنے وہ پارۂ سنگ
جب دیں کا سبق پڑھادیا سب
دنیا کے سکھائے بیشتر ڈھنگ

ابوابِ فلاح سب پڑھائے
اسبابِ صلاح سب بتائے

چمکایا جہاں میں مہر توحید
عالم سے مٹائی رسم تقلید
در زیر فلک فنا و تکبیر
سر ہے کہ ملک بگوش نشنید
چون دادہ خبر ز بود و نابود
بر سنگ شکست جام جمشید
سربستہ کھلا ۔ خُم حقیقت
خمخانۂ حق میں ہوگئی عید
باطل کا جہاں سے کھو دیا کھوج
تبلیغ نے کی وہ حق کی تائید
ہادی کا پیام ۔ کیوں نہ ہوتا
بندوں کے لیئے نوید جاوید
پیغام ہی تھا شنیدنی وہ
تعلیم ہی تھی وہ قابلِ دید

شد چرخ ز نور صبح خنداں
انگشت تحیّر ے بہ دنداں

جب ملتِ حق ہوئی مکمّل
مجراہی کے سب نکل گئے بل
آساں ہوا نکتۂ حقیقت
تھا ایک پہاڑ تِل کی اوجھل

عُزّیٰ نے شکست فاش کھائی ۔ عزّت سے بندھا ہمارا ذنگل
آباد ہوا وہ آخر آخر ۔ جو گھر کہ بنا تھا۔ اوّل اوّل
پوری ہوئیں نعمتیں خدا کی ۔ ہر مسئلہ ہو چکا مدلّل
بندوں پہ ہوئی تمام حجت ۔ اَکمَلتُ لَکُم ہوا منزّل
تبلیغ کا فرض ادا ہوا جب ۔ دنیا سے اُٹھا نبیؐ مرسل

پر چھوڑ کے وہ رہنما ہمارے
تھے سارے جو چرخ دیں کے تارے

وہ حرف غلط مٹانے والے ۔ بنیاد بتوں کی ڈھانے والے
پروانہ ہے جس کا سورۂ نور ۔ اُس شمع سے لو لگانے والے
اسلام کا اُن سے بول بالا ۔ یہ بیل منڈھے چڑھانے والے
تاثیر بیاں سے دم کے دم میں ۔ جنت دوزخ۔ دکھانے والے
گمراہوں کو منزلِ جناں کا ۔ سیدھا رستہ بتلانے والے
احکام خدا کے سامنے سب ۔ جھکنے والے جھکانے والے
ہر علم و ہنر کو جان دے کر ۔ سینے کی طرح جلانے والے

اسلام کا دھیان رکھتے تھے وہ
اس نام کا مان۔ رکھتے تھے وہ

اُن سب میں تھے نیکیوں کے جوہر ۔ سینوں میں ازل کے راز مضمر
وعدوں میں وفا۔ وفا میں احساں ۔ قابو میں زباں۔ زباں میں شکر
آنکھوں میں حیا۔ حیا میں۔ خوبی ۔ محشر پہ نظر۔ نظر میں محشر
عادت میں کرم۔ کرم میں اخفا ۔ باتوں میں اثر۔ اثر میں منتر
آفات میں صبر۔ صبر میں شکر ۔ طاعات میں سجدہ سجدے میں سر

اسلام میں دل ۔ دلوں میں اسلام
طاعت میں اُمید ۔ اُمید میں ڈر
ہمت میں سخا ۔ سخا میں ہمت
ہمیان میں ہاتھ ۔ ہاتھ میں زر

فطرت میں ہنر ۔ ہنر میں دولت
ہمت میں کرم ۔ کرم میں ہمت

مصروف تھے سب ہدایتوں میں
ہر لحظہ تھا دھیان آیتوں میں
تنقیح عمل ۔ مباحثوں میں
تصحیح خلل ۔ روایتوں میں
شورائے پہ نظم جماعتوں کی
عبرت پہ نگہ ۔ حکایتوں میں
اوصاف ہدے جبلتوں میں
الطاف خدا ۔ عنایتوں میں
تیور سے عیاں حمیتِ دیں
جس دین کی تھے حمایتوں میں
مقبول وہ سب ۔ فراستوں میں
منقول وہ سب درایتوں میں
جب حجتِ دینِ حق مفصل
پہنچی ساتوں ولایتوں میں

یوں رہبرِ دین سب ہمارے
جس طرح کہ صبح کے ستارے

زمانۂ حکومت

اسلام میں پھر حکومت آئی
باندھے ہوئے ہاتھ دولت آئی
جس ساعتِ نیک کا یقین تھا
صد شکر وہ نیک ساعت آئی
اسلامیوں میں ۔ شہنشہی کی
نقارہ بجا کے نوبت آئی
مفتوح ہوئے ممالکِ غیر
بازو میں ہمارے قوت آئی
حرفت نے نرالے ڈھنگ سیکھے
صنعت کو انوکھی حرفت آئی
وہ عہد تمام ہو چکا جب
صد حیف عجب مصیبت آئی
لوگوں سے لحاظ شرع چھوٹا
اک حشر ہوا ۔ قیامت آئی

سب دینِ ہدیٰ کو چھوڑ بیٹھے

پیمانِ خدا کو توڑ بیٹھے

اخلاقی

بگڑی ہے بہت ہماری حالت
ہے جہل پہ ناز۔ ناز میں کبر
بدیوں میں ہے دھیان۔ دھیان میں بد
کینے میں ہے دل۔ تو دل میں کینہ
کوشش میں خطا۔ خطا میں کوشش
نقصاں میں کرم۔ کرم میں نقصاں
للعاقل تکتفی الاشارۃ

اِنّا لِلّٰہ۔ یہ مصیبت
سُستی میں عُجب۔ عُجب میں غفلت
نیّت میں طمع۔ طمع میں نیّت
نظروں میں گنہ۔ گنہ میں لذّت
باتوں میں خودی۔ خودی میں عزّت
ہمت میں کمی۔ کمی میں دولت
رکھتا ہے کسی کا قول شہرت

دولت ہمہ ز اتفاق خیزد
بے دولتی از نفاق خیزد

نتیجۂ اتفاق

گر مدِّ نظر ہے عزّ و تمکیں
محبوب ہے گر وقارِ دنیا
دلخواہ اگر ہے نیک نامی
گر چاہیئے رفعِ آفتِ بد
آتا ہے اگر خیالِ آرام
لو آؤ بتا دیں ڈیڑھ انچھر
سب مِلکے دعا کرو۔ کہ یارب

منظور اگر ہے۔ نیک آئیں
مطلوب ہے گر طریقۂ دیں
دلچسپ۔ اگر ہے شورِ تحسیں
گر چاہیئے دفعِ غیرِ بے دیں
بھاتا ہے اگر کہ ہوں نہ غمگیں
اُستادِ ازل کی ہے یہ تلقیں
اٰمین اٰمین ثُمّ اٰمیں

کاموں کو ہمارے نیک کردے
ہم سب کے دلوں کو ایک کردے

[illegible]

سینوں میں ہمارے ہے دفینہ
جہل و غضب و دروغ و نخوت

کبر و حسد و نفاق و کینہ
ہیں جمع خصائلِ کمینہ

مضمونِ نفاقِ باہمی سے
طاعات و معاملات سارے
یوں حرفِ نفاق نقشِ دل ہے
تدبیر ہے گھر کی - خانہ جنگی
طوفاں ہے مصیبتوں کا برپا

رستم کا ہے جنگ نامہ سینہ
صد حیف ہوئے ہیں بے قرینہ
جس طرح انگوٹھی میں نگینہ
لڑتا ہے سیاستِ مدینہ
ڈوبا جاتا ہے اب سفینہ

اسلام کی ناؤ کو سنبھالو
گردابِ نفاق سے نکالو

اعانتِ اسلام

کچھ ہوش و خرد سے کام لو تم
احسان کرو - جہاں پر احسان
مسکین کو دو غریب کو دو
بچوں کو سکھاؤ نیک باتیں
اسلام یہ کہہ رہا ہے تم سے
تم پہ یہ ستم - کہ دوستوں کا
ہے کون سی قوم تم سے پیچھے

یہ ڈوبتی ناؤ تھام لو تم
بے دام ہے یہ غلام - لو تم
اللہ سے اجرِ تام لو تم
تعلیم کا اہتمام لو تم
دشمن سے نہ انتقام لو تم
سو ناز سے اک سلام لو تم
کچھ بولو! بتاؤ!! نام لو تم!!!

سنبھاؤ - چلو - ملاپ کر لو
لو اپنی مدد تم آپ کر لو

یتیم کی فریاد

ہے ہے یہ غضب یتیم - لڑکے
گھٹنے دیئے پیٹ میں پڑے ہیں
ماں صبح کرے تڑپ تڑپ کر
روتی رہے آٹھ آٹھ آنسو
کھنڈلا سا مکاں ہو - ٹوٹا پھوٹا

دن شب کو دعائیں بھوک سے پڑ کے
دکھیاری بہن سے لڑ جھگڑ کے
دونوں ہاتھوں سے دل پکڑ کے
قسمت سے لڑے بگڑ بگڑ کے
ٹپکے کا ہو ڈر تو چھت کے دھڑکے

آنسو ہو فقط چراغ کا تیل — بجلی چمکے کہ ابر کڑکے
تم اسپہ ہو مدّعیِ اسلام — الزام لگا لیا ہے گھڑ کے

محشر میں بنے گی بات کیونکر
چھوڑیں گے یتیم ہاتھ کیونکر

کی تم نے تو رسم دادِ ستروک — مرجائے بلا سے کوئی مفلوک
"دینے والے ترا بھلا ہو" — کوئل کی یہ ہر چمن میں ہے کوک
جو جانتے ہیں وہ جانتے ہیں — ہے کیسی بڑی بُری بلا بھوک
وہ سارے کے سارے بچے بچے — عیسائیوں کے ہوئے ہیں مملوک
وہ آریوں کے چڑھے ہیں ہتّے — اسلام سے ہو گئی ہے دو ٹوک
تم جان کے کرتے ہو یہ سب کچھ — بھولے چوکے نہیں ہوئی چوک
یہ ملّتِ حق کو چھوڑتے کیوں — ہم تم ملکر جو ہوتے مسلوک

چوروں نے سمجھ کے تمکو بہنا
جو کچھ تھا تمھارے پاس چھینا

اے اہلِ یقین و اہلِ اسلام — کرنے ہیں تمھیں بڑے بڑے کام
طے کرنی ہیں منزلیں ابھی تو — پہنچانے ہیں دور دور پیغام
لپکو۔ لپکو۔ کہ وہ چلا دن — دوڑو۔ دوڑو۔ کہ ہوگئی شام
کھولا ہے فقط یتیم خانہ — کچھ اس سے بڑا نہیں ہوا نام
کھولو گے زنانہ مدرسے تم — تعلیمِ علوم جن میں ہو عام
ہر صنعت و حرفت و لیاقت — بچوں کو سکھاؤ گے بالاتمام
کیوں مشن میں لڑکیوں کو بھیجو — اسلام کا ہے یہ تم پہ الزام

اُڑ جائے گی لیکے مشنری بیم

بہاولپور کی [illegible]

سائے سے بچو کہ ہے پری میم

معذوروں کا دکھ بٹاؤ گے تم
بیواؤں کے تم ہو گے ضامن
مر جائے کہیں جو کوئی مفلس
جس بچے کا مر گیا ہو وارث
اسلام سے متنفر کو بائے
گر غیر کریں گے ہجو اسلام
یہ کام نہ ہو سکے تو ہے ہے

محتاجوں کو بانٹ کھاؤ گے تم
مسکینوں کو دو دلاؤ گے تم
احساں کی طرح اٹھاؤ گے تم
کچھ کام اسے سکھاؤ گے تم
سیدھا رستہ بتاؤ گے تم
ایک ایک کی سو سناؤ گے تم
کیا جیبا کے کام آؤ گے تم ؟

ہم کام ضرور تم سے لیں گے
ہاں لیں گے ! حضور تم سے لیں گے

اسلام کا اہتمام ہوگا
ہر بات ادائے خاص ہوگی
نو مسلموں کی مدد کرو گے
اسلام کی روک تھام ہوگی
یہ وعدہ ضرور ہوگا پورا
لیکن یہ سمجھ لیں اہل اسلام
گر ہم میں رہا نفاق یارو

ہر کام کا التزام ہوگا
ہر نکتہ صلائے عام ہوگا
اوقاف کا انتظام ہوگا
یہ کام علی الدوام ہوگا
اب ہوگا یہ صبح شام ہوگا
مل کر ہوگا جو کام ہوگا
اللہ کا ایک نام ہوگا

اسلام کا لطف واد میں ہے
خوبی ہے تو اتحاد میں ہے

جامع مسجد میں میں نے دیکھا
اس چھتے میں گھر بنے ہوئے ہیں

اک شہد کی مکھیوں کا چھتا
ہر گھر میں ہے قدرتی تماشا

[illegible]

ہیں نیش سے مکھیاں مسلح
مصروف ہیں ایک کام میں سب
حیرت ہوئی۔ دیکھکر یہ منظر
کیوں ان میں ہے اتحاد اتنا
کہنے لگا۔ ہے یہ اُن کو تعلیم

باہم نہیں پر تعارض اصلا
ہے ایک گھرانا۔ ایک ملجا
شاہِ مگساں سے میںنے پوچھا
کیوں ان میں ہے اتفاق ایسا
اسلام کا کرتے ہیں جو دعوا

گر ایک دل پہ ہے صدمہ ہو جائے
وہ زہر بھی ہو تو شہد ہو جائے

رسّی سے یہ میںنے شب کو پوچھا
بندھتے ہیں ہزار تجھ سے بندھن
تو صَرف کبھی ہے الگنی میں
بلّوں میں کہیں بندھی ہوئی ہے
ہر گھوڑے کی باگ ہے ترے ہاتھ
دولاب میں تو ہے ڈول میں تو
کہنے لگی۔ اتحاد ہے یہ

تو بوجھ سہارتی ہے کیا کیا
ہے لاکھ جگہ ترا سہارا
اُدھوان کبھی کبھی ہے چھینکا
اَمرتیوں میں تو کہیں ہے جھولا
اونٹوں کے سینے ہے قیا بَرپا
یہ بات ہے کیا؟ یہ زور کیسا؟
تھی ورنہ کہاں کی میں تو انا

سو تاروں سے مل کے تن گئی ہیں
رشتے۔ وہ جُڑے کہ بن گئی ہیں

ہے رحمت باری انجمن میں
اسلامی ترقیوں کی کوشش
اللہ کا ہاتھ! انجمن! پر
آجاؤ اگر ہے دین پیارا
جو چاہو۔ سو بے حساب دیدو

اک نور ہے ساری انجمن میں
دن رات ہے جاری انجمن میں
دیتا ہے وہ یاری انجمن میں
اسلام کی پیاری انجمن میں
کیا نقد شماری انجمن میں

باتوں سے تو کام کچھ نہ نکلا — ہو سکے نثاری انجمن میں
مل بیٹھو۔ کہیں خدا کے بندو — آجاؤ ! ہماری انجمن میں

اسلام کا اوج انجمن ہے
اللہ ! کی فوج انجمن ہے

اسرار کی حالت پر افسوس

کہتا ہے دُہل۔ یہ پوست کندہ — اسلام کے کام کا ہے منادہ
عسرت میں ہوئی۔ خورش کی تنگی — تنگی سے پڑا گلے میں پھندہ
دیتے نہیں چُٹکی چُٹکی آٹا — ہے بخل سے یہ مزاج گندہ
وہ دل میں جو چاؤ تھے کہاں ہیں — صدقہ ہے زکوۃ ہے نہ چندہ
دیکھے جو ہماری روتی صورت — تا حشر نہ لائے لب پہ خندہ
کھویا ہمیں جنگ باہمی نے — دنیا کا چلا۔ نہ دین کا دھندہ
تقصیر معاف۔ لیجے رخصت — جاتا ہے اب انجمن سے بندہ

راسخ کا یہ آخری سخن ہے
اللہ معین انجمن ہے

اشعار آبدار لالہ تارا چند صاحب شیشہ فروش رئیس لاہور دہلی دروازہ

ہے شکر آج جو انجمن سازیاں ہیں — کہ یہ جائے مشق خرد بازیاں ہیں
جمیع اہل دانش کی انبازیاں ہیں — یہ ہے عرض اُنسے جو ہمرازیاں ہیں
بیکاریوں میں وقت نہ دم بھر گزارنا — کوشش نہ چھوڑنا کبھی ہمت نہ ہارنا

لالہ تارا چند صاحب رئیس لاہور نے یہ شعر ایسے جوش دلی اور محبت قلبی کے ساتھ جلسے میں پڑھے کہ تمام حاضرین جلسہ لالہ صاحب کی عنایت اور مہربانی کے دل سے شکر گزار ہوئے۔

حصۂ دوم

(ضمیمۂ رپورٹ سالانہ انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال دوم ۱۳۱۱ھ)

خلاصۂ رجسٹر آمدنی سنہ مذکور

آمدنی چندہ علاقہ نمبر (۲ و ۳) جناب حاجی شیخ محمد انعام اللہ صاحب سوداگر ساکن دہلی گلی چابکسوران

نمبر شمار	نام عطا کنندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	حاجی ممتاز احمد صاحب بنارسی ساکن گلی قاسم جان	حاجی انعام اللہ صاحب	۱۱ر محرم ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	سے ر	
۲	حاجی اللہ بخش محمد ابراہیم صاحب بازار	″	۴ر ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	متفرقات	عہ	
۳	حافظ احسان اللہ صاحب سلمہ	معرفت برادر خود	۲۹ر رمضان ۱۳۱۱ھ	″	سے	
۴	زوجہ شیخ محمد انعام الٰہی صاحب	معرفت حاجی صاحب	″	″	عہ	
۵	حاجی عبدالرزاق صاحب لال چاہ	″	″	چندہ یکمشت	ا ر عــہ ۳/۵	
۶	حافظ احسان اللہ صاحب باڑی کلکتہ	″	۱۳ر ذی قعدہ ۱۳۱۱ھ	″	لعہ	
۷	حاجی کرم الٰہی صاحب پھاٹک حبش خاں	″	″	″	لعہ	
۸	شیخ نور الٰہی صاحب باڑہ ہندو راؤ	″	۲۰ر ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	″	لعہ	
۹	شیخ اللہ دیا صاحب حویلی حسام الدین حیدر	″	″	″	لعہ	
۱۰	حافظ محمد جان صاحب خلف خان محمد بخش صاحب	″	۲۵ر ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	″	صہ	
۱۱	کرم الٰہی صاحب دلال - بارہ دری نواب وزیر	″	۱۱ر ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	متفرقات	عہ	قیمت کھال قربانی

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام محصل معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲	شیخ رحیم الدین صاحب ساکن پھاٹک حبش خان	معرفت حاجی صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	ھ/	قیمت کھال
۱۳	شیخ نظام الدین صاحب پھاٹک حبش خان	"	"	"	ما	"
۱۴	بخش الٰہی صاحب سوداگر "	"	"	"	عہ/	"
۱۵	حاجی عبداللہ صاحب جراح "	"	"	"	۸/	"
۱۶	محمد ابراہیم صاحب نواب بارہ دری شیخ وزیر	"	"	"	عہ/	"
۱۷	حافظ محمد اسمٰعیل صاحب سوداگر "	"	"	"	عہ/	"
۱۸	شیخ محبوب بخش صاحب سوداگر "	"	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۱۱	"	عہ/ ۴/	"
۱۹	شیخ عبدالکریم صاحب سوداگر "	"	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۱۱	"	ما	"
۲۰	حاجی عبدالمجید صاحب محتسب	۰	"	"	عہ/ ۴/	"
۲۱	شیخ فضل الٰہی صاحب [illegible] پھاٹک حبش خان	۰	"	"	عہ/	"
۲۲	محمد ابراہیم آہن فروش "	۰	"	"	۴/	عہ/
۲۳	شیخ احسان الصمد عبدالوہاب "		"	"	عہ/	"
۲۴	محمد یوسف علی خان صاحب انسپکٹر پولیس [illegible]	۰	"	"	۱۲/	"
۲۵	حافظ محمد حامد علی صاحب سوداگر پھاٹک حبش خان	۰	۱۳ ذی الحجہ ۱۳۱۱	"	عہ/	"
۲۶	حاجی عبدالرحمٰن صاحب پارچہ فروش "	۰	"	"	عہ/	"
۲۷	زوجہ شیخ انعام الٰہی صاحب سوداگر کوچہ چابک سواران	۰	"	"	عہ/ ۲/	"
۲۸	بنت شیخ رحیم اللہ صاحب گلی چابک سواران	ابو عبداللہ	"	"	عہ/ ۲/	"
۲۹	شیخ غلام حسین صاحب سوداگر "	۰	"	"	عہ/ ۴/	"
۳۰	حاجی انعام اللہ صاحب سوداگر "	۰	"	"	عہ/ ۸/	"
۳۱	شیخ علاء الدین صاحب کلکتہ والے	۰	"	"	عہ/	"

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲	حافظ ضیاء الدین صاحب سوداگر پارچہ نواب گنج	٥	۱۴ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸/	قیمت کتاب
۳۳	حاجی الٰہی بخش محمد ابراہیم صاحب ؍	٥	۱۴ ذی الحجہ ۱۳۱۱	؍؍	۱۲	؍؍
۳۴	حاجی کرم الٰہی صاحب پہاڑک جلسہ خانہ	٥	؍؍	؍؍	[illegible]	؍؍
۳۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب سوداگر الصدر والے	٥	؍؍	؍؍	[illegible]	؍؍
۳۶	شیخ محمد اسحق رنگ محل	٥	؍؍	؍؍	۹/	؍؍
۳۷	حاجی قمر الدین صاحب پہاڑک جلسہ خانہ	٥	؍؍	؍؍	[illegible]	؍؍
۳۸	شیخ محمد ابراہیم صاحب سوداگر ادویہ	٥	؍؍	؍؍	۱۲	؍؍
۳۹	حاجی عبد الرحمٰن و عبد الرزاق صاحب	٥	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	؍؍	[illegible]	؍؍
۴۰	شیخ حمید اللہ صاحب سوداگر پارچہ [illegible]	٥	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	؍؍	[illegible]	؍؍
۴۱	شیخ محمد صدیق ولد محمد اسمٰعیل گھوڑا بازار	٥	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	؍؍	۱۲	؍؍
۴۲	حاجی عبد الرزاق صاحب لال جامع	٥	؍؍	؍؍	[illegible]	؍؍
۴۳	شیخ حفیظ اللہ محمد ابراہیم پارچہ دری	٥	۲۰ ذی الحجہ ۱۳۱۱	؍؍	۱۲	؍؍
۴۴	شیخ نور الٰہی و فضل الٰہی صاحب صندوق والے	٥	؍؍	؍؍	[illegible]	؍؍
۴۵	حاجی کرم الٰہی صاحب پہاڑک جلسہ خانہ	٥	۲۵ ذی الحجہ ۱۳۱۱	چندہ یکمشت	[illegible]	؍؍
۴۶	شیخ محمد ابراہیم صاحب صدر بازار		؍؍	زکوٰۃ	[illegible]	٥
۴۷	شیخ حافظ عبد الرزاق صاحب کشن گنج	٥	؍؍	؍؍	۱۲	
میزان —					[illegible]	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۴ جناب حاجی عبد الغفار صاحب رئیس دہلی محلہ نئی سڑک ۞

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	نصیر الدین خیاط باڑہ ہندو راؤ	.	۲۱/ محرم سنہ ۱۱	چندہ ممبری	عہ/	
۲	معرفت حافظ حاجی عبد الغفار صاحب سوداگر چوڑی گر	.	"	قیمت آرد	سے ۱۳/۶/۱	
۳	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	.	۹/ صفر سنہ ۱۳	چندہ ممبری	سے	
۴	از چاندنی چوک و کوچہ پنچہ بندان	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	جمادی الاول سنہ ۱۳	قیمت آرد	سے ۲/	
۵	عبد الغفور صاحب	"	۲۵/ رمضان سنہ ۱۲	متفرقات	۶/	
۶	عبد العظیم عبد الوہاب صاحب چاندنی چوک	"	"	"	عہ/	
۷	محمد ہاشم صاحب "	"	"	"	عہ/	
۸	محمد اسمٰعیل صاحب کلاہ فروش	"	"	"	۸/	
۹	ضیاء الحق صاحب ٹوپی فروش	"	"	"	۴/	
۱۰	عزیز الدین صاحب کلاہ فروش ایضاً	"	"	"	عہ/	
۱۱	خلیل الرحمن صاحب سوداگر چاندنی چوک	"	"	"	۸/	
۱۲	عبد الغفور ضمیر الحق صاحب "	"	"	"	للعہ/	
۱۳	عبد الرحمن صاحب "	"	"	"	صہ ۲/	
۱۴	ضیاء الدین صاحب گوشت فروش	"	"	"	عہ/	
۱۵	عبد العظیم ولد عبد الحکیم صاحب	"	"	"	صہ/	
۱۶	مصطفیٰ خانصاحب گوٹہ فروش	"	"	"	۴/	
۱۷	شہاب الدین صاحب سوداگر	"	"	"	صہ/	
۱۸	عبد الباقی صاحب سوداگر	"	"	"	عہ ۸/	
۱۹	امیر خانصاحب خیاط	"	"	"	۶	
۲۰	نصیر الدین صاحب کلاہ فروش	"	"	"	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۱	عظیم خانصاحب کلاہ فروش چاندنی چوک	۰	۲۹ر رمضان ۱۳۴۱	متفرقات	۸/	
۳۲	آرد نئی سڑک و کوچہ پنجہ بندان	حافظ عبد الغفار صاحب	〃	قیمت آرد	[illegible]	
۳۳	حافظ نصیر الدین صاحب نئی سڑک	〃	۱۸ر رمضان ۱۳۴۱	چندہ ممبری	[illegible]	
۳۴	منشی عبد اللطیف خانصاحب 〃	〃	۲۷ر ذی الحجہ ۱۳۴۱	〃	[illegible]	
۳۵	عبد الغفور صاحب حلوائی متصل چاندنی چوک	〃	〃	〃	[illegible]	
۳۶	محمد احمد و محمد یعقوب صاحبان قرآن فروش	〃	۳۰ر ایضا	〃	[illegible]	
۳۷	ایضاً	〃	۲۶ر ایضا	〃	۹/	
۳۸	مبارک النساء زوجہ خدا بخش مرحوم	شیخ محمد الدین صاحب	ایضا	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳۹	حافظ احمد حسن صاحب عطار نئی سڑک	۰	ایضا	چندہ ممبری	[illegible]	
۴۰	خواجہ محمد صاحب - نئی سڑک	۰	۱۱ر ایضا	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال قربانی
۴۱	عظیم خانصاحب نئی سڑک	۰	〃	〃	۸/	〃
۴۲	حافظ عبد الغفار صاحب 〃	۰	〃	〃	[illegible]	〃
۴۳	از اہل محلہ کوچہ پنجہ بندان نئی سڑک	۰	۲۹ر ایضا	قیمت آرد	[illegible]	〃

میزان -

[illegible]

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۵ - جناب شیخ محمد اسمٰعیل صاحب ناظم انجمن ساکن دہلی محلہ چیلا دروازہ - ممبر کارکن -

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	آمد از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولد [illegible]	۲۶ ذی الحجہ ۱۳۴۱	متفرقات	[illegible]	
۲	آمد از کوچہ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی	ایضا	قیمت آرد	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر وصول	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق و حسین علی	۲۰ر ذی الحجہ ۱۳۵۱	متفرقات	۱۱ر۳ر	
۳	از چاہ رہٹ	حسین علی وہلن	۲ر محرم ۱۳۵۲	″	۶ر	
۴	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	″	قیمت آرد	۵ر	
″	″	″	″	متفرقات	۶/۵ر	
۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وہلن	۱۳ر محرم ۱۳۵۲	″	۴ر	
۶	از کوچہ حامد	″	ایضاً	قیمت آرد	۷ر۹ر	
″	″	″	″	متفرقات	۱۳ر	
۷	از کوچہ حامد	″	۲۳ر محرم ۱۳۵۲	قیمت آرد	۴ر	
″	″	″	″	متفرقات	۹ر	
۸	از محلہ چاہ رہٹ	″	۲۷ر محرم ۱۳۵۲	″	۸ر۹ر	
۹	از کوچہ حامد	″	″	قیمت آرد	۴ر	
″	ایضاً	″	″	متفرقات	۴ر	
۱۰	کوچہ بلاقی بیگم و گلی پیپل	عبدالقیوم و عبدالرحیم	″	″	۶ر	
۱۱	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وہلن	۶ر صفر ۱۳۵۲	″	۴ر۹ر	
۱۲	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	″	قیمت آرد	۴ر۱۶ر	
″	″	″	″	متفرقات	۲ر۹ر	
۱۳	″	″	۱۳ر صفر ۱۳۵۲	قیمت آرد	۸ر	
″	″	″	″	متفرقات	۷ر	
۱۴	از چاہ رہٹ	حسین علی وہلن	۲۰ر صفر ۱۳۵۲	″	۶ر	
۱۵	از کوچہ حامد	″	ایضاً	قیمت آرد	۷/۶ر	
″	″	″	″	متفرقات	۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۶	از کوچہ حامد	حسین علی ولن	۲۲ر صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۸ر۶م	
//	//	//	//	متفرقات	۲ر۳م	
۱۷	از کوچہ بلاقی بیگم وگلی پیپل	جمیل احمد	ایضاً	//	عہ ۱۰آ	
۱۸	سعادت اسد خان صاحب انصاری ساکن دریبہ کلاں	٠	۳۰ر ایضاً	چندہ ممبری	عہ	
۱۹	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	//	متفرقات	۵ر۶م	
۲۰	از محلہ چاہ رہٹ	//	۳ر ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	//	۶ر	
۲۱	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	//	قیمت آرد	۷ر	
//	//	حسین علی	//	متفرقات	۶ر۶م	
۲۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۰ر ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	//	۴ر۹م	
۲۳	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	ایضاً	قیمت آرد	۸ر	
//	//	حسین علی	//	متفرقات	۳ر	
۲۴	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۷ر ایضاً	//	۴ر۹م	
۲۵	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۶ر۶م	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۴ر	
۲۶	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲۴ر ربیع الاول	//	۳ر۶م	
۲۷	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و	ایضاً	قیمت آرد	۶ر۹م	
//	//	حسین علی	//	متفرقات	۳ر	
۲۸	از کوچہ بلاقی بیگم وگلی پیپل	جمیل احمد	ایضاً	قیمت آرد	عہ ۴ر	
//	//	//	//	متفرقات	۲ر۹م	
۲۹	از چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۴ر ربیع الثانی ۱۳۱۱ھ	//	۵ ر۶م	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر سیادلت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰	از کوچہ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	۲ ربیع الثانی ۱۳۶۱ھ	قیمت آرد	۹/۲	
″	″	″	ایضاً	متفرقات	۲/	
۳۱	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۹ ″ ″	″	۳/۵	
۳۲	از کوچۂ حامد	عبدالرزاق و حسین علی	″ ″	قیمت آرد	۹/	
″	″	″	″ ″	متفرقات	۴/۹	
۳۳	نعمت اللہ خاں صاحب نصنا رئیس ممبر کوچہ بلاقی بیگم	.	۱۰ ″ ″	چندہ ممبری	۷/	
۳۴	سید شیر محمد خاں صاحب نصنا رئیس ممبر	.	″ ″	″	۷/	
۳۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۱۶ ″ ″	متفرقات	۴/	
۳۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	″ ″	قیمت آرد	۹/۷	
″	″	حسین علی		متفرقات	۲/	
۳۷	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۲۳ ″ ایضاً	″	۴/	
۳۸	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	″ ″	قیمت آرد	۶/۷	
″	″	وملن	″ ″	متفرقات	۳/	
۳۹	از باشندگان کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	″ ″	قیمت آرد	۱۵/	
″	ایضاً	″	″ ″	متفرقات	۹/۸	
۴۰	از کوچہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۳۰ ″ ایضاً	″	۴/	
۴۱	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۸/	
″	″	و حسین علی		متفرقات	۶/۸	
۴۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی وملن	۷ جمادی الاول ۱۳۶۱ھ	″	۴/	
۴۳	از کوچۂ حامد	حافظ عبدالرزاق و	ایضاً	قیمت آرد	۹/۸	
	″	حسین علی	″	متفرقات	۱/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر سجادن تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۴	از محلۂ چاہ رہٹ	ملن و حسین علی ۴ رجمادی الاول	متفرقات	۴/۶/م	
۴۵	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۷/۳/م	
″	″	″ ″	متفرقات	ا/	
۴۶	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۱۲ر ″	″	/۴	
۴۷	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ″ ″	قیمت آرد	۷/۳/م	
″	″	″ ″ ″	متفرقات	ا/۶/م	
۴۸	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۲۰ر ″	″	/۴	
۴۹	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۶/۳/م	
″	″	″ ″	متفرقات	ا/۹/م	
۵۰	از کوچۂ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب ایضاً	قیمت آرد	۳ عدد /م	
″	″	″ ایضاً	متفرقات	۷/۹/م	
۵۱	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۵ رجمادی الثانی	″	/۴	
۵۲	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۸/۳/م	
″	″	″ ایضاً	متفرقات	اا/۶/م	
۵۳	از محلۂ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۱۲ر جمادی الثانی	″	/۴	
۵۴	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ایضاً	قیمت آرد	۸/۶/م	
″	″	″ ″	متفرقات	ا/۹/م	
۵۵	از چاہ رہٹ	حسین علی و ملن ۱۹ر ایضاً	″	/۴	
۵۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق و حسین علی ″ ″	قیمت آرد	۹/	
″	″	″ ″ ″		ا/۹/م	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۷	ازچاہ رہٹ	حسین علی ولن	۲۶ جمادی الثانی ۱۳۵۷	متفرقات	۳/	
۵۸	ازکوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۸/۱۴/	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۲/	
۵۹	ازکوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	ایضاً	قیمت آرد	[illegible]	
//	//	//	//	متفرقات	۳/۹/	
۶۰	ازمحلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	۴ رجب ۱۳۵۷	//	۴/	
۶۱	ازکوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۸/	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۱/۶/	
۶۲	ازچاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۱ رجب	//	۴/	
۶۳	ازکوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۸/	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۲/	
۶۴	ازچاہ رہٹ	حسین علی ولن	۱۸ رجب	//	[illegible]	
۶۵	ازکوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	ایضاً	قیمت آرد	۷/۹/	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۵/	
۶۶	ازکوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۲۵/ //	//	[illegible]	
۶۷	ازمحلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولن	//	//	[illegible]	
۶۸	ازکوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۷/۶/	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۲/۶/	
۶۹	ازکوچہ بلاقی بیگم وگلی پیپل پرشن پورہ	جمیل احمد صاحب	۳۰/ //	قیمت آرد	[illegible]	
//	//	//	//	متفرقات	۸/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۰	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۱۳ر شعبان ۱۳۵۱ھ	متفرقات	۴ر	
۷۱	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	"	قیمت آرد	۷ر۶م	
"	"	وحسین علی	"	متفرقات	۴ر	
۷۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۹ر "	"	۴ر	
۷۳	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	" "	قیمت آرد	۶ر۹م	
"	"	وحسین علی	" "	متفرقات	۱ر	
۷۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۱۶ر شعبان	"	۴ر	
۷۶	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	"	قیمت آرد	۶ر۳م	
"	"	وحسین علی	"	متفرقات	۴ر۶م	
۷۷	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۲۳ر "	"	۴ر	
۷۸	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	"	قیمت آرد	۶ر۹م	
"	"	وحسین علی	"	متفرقات	۱ر۳م	
۷۹	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۳۰ر "	"	۴ر	
۸۰	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	"	قیمت آرد	۶ر۹م	
"	"	وحسین علی	"	متفرقات	۱ر۹م	
۸۱	از کوچۂ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	"	قیمت آرد	[illegible]	
"	"	"	"	متفرقات	۶م	
۸۲	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ولمن	۸ر رمضان ۱۳۵۱ھ	"	۴ر	
۸۳	از کوچۂ حامد	حافظ عبد الرزاق	"	قیمت آرد	۹ر	
"	"	وحسین علی	"	متفرقات	۲ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۸۴	از کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	۱۶ر رمضان ۱۳۷۱	متفرقات	عہر	
۸۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۴ر //	//	۴ر	
۸۶	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۷ر	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱ر۹ ہر	
۸۷	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۱ر //	//	۴ر	
۸۸	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۸ر۳ ہر	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱ر۶ ہر	
۸۹	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۸ر //	//	۴ر	
۹۰	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۶ر۹ ہر	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۳ر۹ ہر	
۹۱	از کوچہ بلاقی بیگم وگلی پیپل وغیرہ	جمیل احمد صاحب	ایضاً	قیمت آرد	۸ر	
//	//	//	//	متفرقات	عہر	
۹۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۷ر شوال ۱۳۷۱	//	۴ر	
۹۳	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	// //	قیمت آرد	۶ر	
//	//	وحسین علی	// //	متفرقات	۱۰ر۹ ہر	
۹۴	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۳ر //	//	۴ر	
۹۵	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق وحسین علی	// //	قیمت آرد	۶ر۹ ہر	
//	//	//	// //	متفرقات	۳ر	
۹۶	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۰ر شوال	//	۴ر	
۹۷	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	//	قیمت آرد	۶ر۳ ہر	
//	//	وحسین علی	//	متفرقات	۱ر۹ ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام محصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	مقدار چندہ	کیفیت
۹۸	از چاہ رہٹ	ملن و حسین علی	۲۷ شوال ۱۳۵۸	متفرقات	۴/	
۹۹	از کوچہ حامد	از حافظ عبدالرزاق	״ ״	قیمت آرد	۵/۹ ہر	
״	״	و حسین علی	״	متفرقات	ا/۹ ہر	
۱۰۰	از کوچہ بلاقی بیگم وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۲۹ ״	قیمت آرد	۸ ہر	
״	״	״	״	متفرقات	۱۲/	
۱۰۱	از کوچہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۴ ذوالقعدہ ۱۳۵۸	״	۴ ہر	
۱۰۲	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	״	قیمت آرد	۸/۶ ہر	
״	״	و حسین علی	״	متفرقات	۳/۹ ہر	
۱۰۳	از محلہ چاہ رہٹ	ملن و حسین علی	۱۱ ״	״	۴/	
۱۰۴	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق و	״ ״	قیمت آرد	۵/۹ ہر	
	״	حسین علی	״ ״	متفرقات	۴/	
۱۰۵	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۱۸ ذوالقعدہ ۱۳۵۸	״	۴/	
۱۰۶	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	״	قیمت آرد	۸/۶ ہر	
״	״	و حسین علی	״ ״	متفرقات	ا/۶ ہر	
۱۰۷	از چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۲۵ ״	״	۴/	
۱۰۸	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق و	״	قیمت آرد	۷/۹ ہر	
״	״	حسین علی	״	متفرقات	۴/	
۱۰۹	از کوچہ بلاقی بیگم و گلی و پیپل وغیرہ	جمیل احمد صاحب	۳۰ ذوالقعدہ	قیمت آرد	۸ ہر	
״	״	״	״	متفرقات	۸/	
۱۱۰	از محلہ چاہ رہٹ	حسین علی و ملن	۳ ذوالحجہ ۱۳۵۸	״	۴/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۱	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	۳ر ذی الحجہ ۳۱ھ	قیمت آرد	۵ر	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	۱۰ر	
۱۱۲	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۰ر ذی الحجہ	"	۴ر	
۱۱۳	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	"	قیمت آرد	۵ر	
"	"	و حسین علی	"	متفرقات	۲ر۳	
۱۱۴	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۱۷ر "	"	۴ر	
۱۱۵	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	" "	قیمت آرد	۴ر	
"	"	و حسین علی	" "	متفرقات	۱ر۳	
۱۱۶	از کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	۱۸ر ذی الحجہ	"	۱۵ر	
۱۱۷	از کوچہ میر عاشق		"	"	۴	
۱۱۸	از چاہ رہٹ	حسین علی ملن	۲۴ر "	"	۴ر	
۱۱۹	از کوچہ حامد	حافظ عبدالرزاق	"	قیمت آرد	۹ر۶	
"	"	و حسین علی		متفرقات	۱ر	
۱۲۰	از کوچہ بلاقی بیگم	جمیل احمد صاحب	"	قیمت آرد	۱ر	
"	"	"	"	متفرقات	۵ر	

میزان ــ ۱۲ر

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و جناب حکیم حافظ محمد اجمل خاں صاحب ساکن بلیماران و جناب حکیم احمد سعید خاں صاحب و جناب حاجی شیخ عبد الغنی صاحب سوداگر ساکنین بلیماران و جناب محمد قطب الدین صاحب ساکن کوچہ رائےمان۔ رؤساء دہلی۔ ممبران کارکن ؂

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	معرفت چپراسی	۲۵ ذی الحجہ ۱۳۱۰ھ	قیمت آرد	۱۱ر۳ر	
۲	از کٹڑہ عالم بیگ خان	″	۲۷ر ″	″	۴ر۶ر	
۳	از پھاٹک پنجابیان	″	۲۸ر ایضاً	″	۸ر	
۴	از گلی سوداگران	″	۲۹ر ایضاً	″	۹ر	
″	″	″	″ ″	متفرقات	۹ر	
۵	بارہ دری شیر افگن خان	″	۳۰ر ایضاً	قیمت آرد	۱۲ر۳ر	
۶	از کٹڑہ بجواریان	″	۲ر محرم ۱۳۱۱ھ	″	۷ر۶ر	
۷	کٹڑہ عالم بیگ گنبد والان	″	۵ر ایضاً	″	۷ر۶ر	
″	ایضاً	″	″ ″	متفرقات	۱ر۶ر	
۸	پھاٹک پنجابیان	ایضاً	۶ر محرم ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۷ر	
″	ایضاً	″	″ ″	متفرقات	۱ر	
۹	از گلی سوداگران	ایضاً	۷ر ″	قیمت آرد	۷ر۳ر	
″	ایضاً	″	″ ″	متفرقات	۹ر	
۱۰	از بارہ دری شیر افگن خان	ایضاً	۸ر ایضاً	قیمت آرد	۱۰ر۳ر	
″	ایضاً	″	″	متفرقات	۳ر	
۱۱	از کٹڑہ بجواریان	ایضاً	۹ر ایضاً	قیمت آرد	۵ر۶ر	
۱۲	حکیم غلام رضا خان صاحب	حکیم احمد سعید خان صاحب ایضاً	″	چندہ ممبری	۷ر	
۱۳	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان صاحب	معرفت چپراسی	۱۰ر ایضاً	قیمت آرد	۱۰ر۶ر	
″	ایضاً	″	″ ″	متفرقات	۶ر۲ر	
۱۴	کٹڑہ دھوبیان	″	۱۲ر ایضاً	قیمت آرد	۸ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت حیرانی	۱۲ر محرم سنہ	قیمت آرد	۳ر۶م	
۱۶	از پھاٹک پنجابیان	״	ایضاً	״	۲ر۶م	
۱۷	گلی سوداگران	״	۱۴ر ایضاً	״	۸ر	
״	ایضاً	״	״	״	۶م	
۱۸	از کٹڑہ بجاریان	״	۱۲ر ایضاً	قیمت آرد	۷ر	
۱۹	از بارہ دری شیر افگن خان	״	۱۵ر ״	״	۷ر	
״	ایضاً	״	״	متفرقات	۲ر	
۲۰	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	״	۱۷ر ״	قیمت آرد	۱۰ر۶م	
۲۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	״	۱۹ر ״	قیمت آرد	۵ر۹م	
۲۲	از کٹڑہ عالم بیگ خان	״	״ ״	״	۳ر۶م	
۲۳	از گلی پنجابیان	״	۲۰ر ایضاً	״	۱۰ر	
״	״	״	״	متفرقات	۲ر	
۲۴	از گلی سوداگران	״	۲۱ر ״	قیمت آرد	۱۰ر	
۲۵	بارہ دری شیر افگن خان	״	۲۲ر ایضاً	״	۹ر۹م	
۲۶	کٹڑہ بجاریان	״	۲۳ ״	״	۷ر	
۲۷	کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خان	״	۲۴ر ״	״	۱۰ر۳م	
۲۸	کٹڑہ عالم بیگ صاحب	״	۲۵ر ״	״	۲ر۶م	
۲۹	مدرسہ عنایت اللہ خان	״	״ ״	״	۳ر۶م	
۳۰	گلی پنجابیان	״	۲۶ر ایضاً	״	۵ر۶م	
۳۱	گلی سوداگران	״	۲۷ر ״	״	۸ر۶م	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲	بارہ دری شیر افگن خان	معرفت چپراسی	۲۸ محرم ۱۳۱۱	قیمت آرد	۶/	
۳۳	ایضاً	//	//	متفرقات	۱/۹	
۳۴	کٹرہ بجواریان	//	۲۹ //	قیمت آرد	۶/۹	
۳۵	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	یکم صفر ۱۳۱۱	//	۱۰/۶	
۳۶	مدرسہ عنایت اللہ خان	//	۲ // //	//	۴/۹	
۳۷	کٹرہ عالم بیگ خان	//	ایضاً	//	۵/۳	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۲/	
۳۸	کٹرہ پنجابیان	//	۳ //	قیمت آرد	۸/۹	
۳۹	گلی سوداگران	//	۴ // //	//	۸/۳	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۶	
۴۰	بارہ دری شیر افگن خان	//	۵ //	قیمت آرد	۸/	
//	ایضاً	//	// //	متفرقات	۳/۹	
۴۱	کٹرہ بجواریان	//	۷ //	قیمت آرد	۶/۹	
۴۲	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۸ // //	//	۸/۲	
//	ایضاً	//	ایضاً	متفرقات	۱/	
۴۳	پیرجی محمد حسین صاحب ساکن کوچہ پنڈت	//	۹ صفر ۱۳۱۱	//	۱۴/	قیمت کھال
۴۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	۱۱ //	قیمت آرد	۴/	
۴۵	از کٹرہ عالم بیگ خان	//	ایضاً	//	۵/۶	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۳/	
۴۶	پھاٹک پنجابیان	//	۱۲ //	قیمت آرد	عہ/	
//	ایضاً	//	//	متفرقات	۵/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۷	گلی سوداگران	معرفت چپراسی	۱۳ر صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۱۱ر	
۴۸	بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۴ر "	"	۹ر۶ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۲ر۳ر	
۴۹	حکیم نواب جان صاحب۔ چرخہ والان	"	" "	چندہ یکمشت	عہ	
۵۰	از کٹرہ بجاریان	"	۱۵ر "	قیمت آرد	۲ر۳ر	
۵۱	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۱۶ر "	"	۹ر۶ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱ر۹ر	
۵۲	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۱۷ر "	قیمت آرد	۴ر۶ر	
۵۳	از کٹرہ دھوبیان	"	۱۸ر "	"	۴ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۳ر	
۵۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	ایضاً "	قیمت آرد	۴ر	
۵۵	پھاٹک پنجابیان	"	۱۹ر "	"	۱۱ر۳ر	
۵۶	گلی سوداگران	"	۲۰ر "	"	۸ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱ر	
۵۷	بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۱ر "	قیمت آرد	۶ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱ر۳ر	
۵۹	کٹرہ دھوبیان	"	۲۲ر "	قیمت آرد	۵ر۹ر	
۶۰	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۲۳ر "	"	۹ر	
"	ایضاً	"	" "	متفرقات	۱ر	
۶۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	مکان حکیم صاحب	۲۴ر "	قیمت آرد	۷ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۶۳	کٹرہ عالم بیگ	معرفت چپراسی	۲۵ر صفر ۱۳۱۱	قیمت آرد	۴ر	
//	ایضا	//	ایضاً	متفرقات	۶مہ	
۶۴	ازمدرسہ عنایت اللہ خان	//	// //	//	۳ر	
۶۵	ازپھاٹک پنجابیان	//	۲۶ر صفر	قیمت آرد	۹ر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۵ر	
۶۶	گلی سوداگران	//	۲۷ر //	قیمت آرد	۷ر۶مہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۶مہ	
۶۷	بارہ دری شیر افگن خان	//	۲۸ر //	قیمت آرد	۸ر	
۶۸	کٹرہ بجواریان	//	۲۹ر //	//	۵ر۹مہ	
۶۹	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	//	۳۰ر //	//	۴ر۶مہ	
//	//	//	// //	متفرقات	۱ر۹مہ	
۷۰	مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	// //	قیمت آرد	۸ر	
۷۱	ازمدرسہ عنایت اللہ خان	//	یکم ربیع الاول ۱۳۱۱	//	۲ر۹مہ	
۷۲	ازکٹرہ عالم بیگ	//	ایضا	//	۳ر۶مہ	
//	ایضا	//	//	متفرقات	۹ر	
۷۳	ازپھاٹک پنجابیان	//	۲ر ربیع ۱	قیمت آرد	۱۰ر	
//	ایضا	//	//	متفرقات	۸ر	
۷۴	ازگلی سوداگران	//	۳ر //	قیمت آرد	۷ر	
۷۵	ازبارہ دری شیر افگن خان	//	۴ر //	//	۱۰ر	
۷۶	ازکٹرہ بجواریان	//	۵ر //	//	۶ر	
۷۷	ازکٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	//	۶ر //	//	۷ر۶مہ	
//	ایضا	//	//	متفرقات	۱ر۹مہ	
۷۸	ازمکان جناب حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۷ر //	قیمت آرد	۶ر۶مہ	
۷۹	ازکٹرہ عالم بیگ	//	۸ر //	//	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	
۷۹	از کٹرہ عالم بیگ	معرفت چپراسی	۸ ربیع الاول [illegible]	متفرقات	۶ مر	
۸۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۲ر	
۸۱	از پھاٹک پنجابیان	〃	۹ر 〃	〃	۶ر۶ مر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۵ر۶ مر	
۸۲	از گلی سوداگران	〃	۱۰ر 〃	قیمت آرد	۷ر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۳ مر	
۸۳	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۱۱ر 〃	قیمت آرد	۷ر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۹ مر	
۸۴	از کٹرہ بجواریان	〃	۱۲ر 〃	قیمت آرد	۴ر۳ مر	
۸۵	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۱۳ر 〃	〃	۴ مر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۱ر	
۸۶	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۱۴ر 〃	قیمت آرد	۶ر۹ مر	
۸۷	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۱۵ر ایضاً	〃	۳ر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۴ مر	
۸۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	قیمت آرد	۲ر۳ مر	
۸۹	از پھاٹک پنجابیان	〃	۱۶ر 〃	〃	۷ر۹ مر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۲ر۳ مر	
۹۰	از گلی سوداگران	〃	۱۷ر 〃	قیمت آرد	۶ر	
۹۱	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۱۸ر 〃	〃	۷ر۳ مر	
۹۲	از کٹرہ بجواریان	〃	۱۹ر 〃	〃	۵ر	
۹۳	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	〃	۲۰ر 〃	〃	۷ر	
۹۴	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۲۱ر 〃	〃	۶ر	
۹۵	از کٹرہ دھوبیان	〃	۲۲ر 〃	〃	۲ر۶ مر	
〃	ایضاً	〃	〃 〃	متفرقات	۶ مر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت چپراسی	۲۲ ربیع الاول ۱۳۱۲ھ	قیمت آرد	۲ر	
۹۷	از پھاٹک پنجابیان	〃	۲۳ر 〃	〃	۹ر۹ہر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۳ر۳ہر	
۹۸	از گلی سوداگران	〃	۲۴ر 〃	قیمت آرد	۷ر۹ہر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۳ہر	
۹۹	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۲۵ر 〃	قیمت آرد	۵ر۹ہر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۱ر۳ہر	
۱۰۰	از کٹرہ پچواریان	〃	۲۶ر 〃	قیمت آرد	۴ر۳ہر	
۱۰۱	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۲۷ر 〃	〃	۵ر۶ہر	
۱۰۲	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۲۸ر 〃	〃	۶ر	
۱۰۳	از کٹرہ عالم بیگ خان	〃	۲۹ر 〃	〃	۲ر۹ہر	
〃	ایضا	〃	ایضا	متفرقات	۳ہر	
۱۰۴	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃	قیمت آرد	۲ر	
۱۰۵	از پھاٹک پنجابیان	〃	یکم ربیع الثانی ۱۳۱۲ھ	〃	۶ر۳ہر	
〃	ایضا	〃	〃	متفرقات	۲ر عہ	
۱۰۶	از گلی سوداگران	〃	۲ر 〃	قیمت آرد	۳ر۶ہر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۶ہر	
۱۰۷	از بارہ دری شیر افگن خان	〃	۳ر 〃	قیمت آرد	۶ر۳ہر	
۱۰۸	مولوی اللہ بخش صاحب مدرس مدرسہ فتحپوری		〃	چندہ انگشت	۱۰ر	
۱۰۹	از کٹرہ پچواریان	معرفت چپراسی	۴ر 〃	قیمت آرد	۴ر	
۱۱۰	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	〃	۵ر 〃	〃	۶ر	
〃	ایضا	〃	〃 〃	متفرقات	۱ر۶ہر	
۱۱۱	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	〃	۶ر 〃	قیمت آرد	۶ر	
۱۱۲	از کٹرہ دھوبیان	〃	۷ر 〃	〃	۲ر۶ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۲	از کٹرہ دھوبیان	معرفت چپراسی	۷ ربیع الثانی ۱۳۴۳	متفرقات	۳؍	
۱۱۳	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	ایضاً ؍؍	قیمت آرد	۲؍	
۱۱۴	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۸ ؍؍	؍؍	۸؍	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍	متفرقات	۳؍	
۱۱۵	از گلی سوداگران	؍؍	۹ ؍؍	قیمت آرد	۵؍	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍ ؍؍	متفرقات	۳؍	
۱۱۶	از بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۱۰	قیمت آرد	۵؍۹	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍ ؍؍	متفرقات	۶؍	
۱۱۷	از کٹرہ بجاریان	؍؍	۱۱ ؍؍	قیمت آرد	۳؍۹	
۱۱۸	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	؍؍	۱۲ ؍؍	؍؍	۴؍۶	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍	متفرقات	۲؍	
۱۱۹	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۱۳ ؍؍	قیمت آرد	۶؍	
۱۲۰	از کٹرہ دھوبیان	؍؍	۱۴ ؍؍	؍؍	۲؍۳	
۱۲۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۲؍	
۱۲۲	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۱۵ ؍؍	؍؍	۷؍۳	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍ ؍؍	متفرقات	۲؍	
۱۲۳	از گلی سوداگران	؍؍	۱۶ ؍؍	قیمت آرد	۵؍۶	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍ ؍؍	متفرقات	۳؍	
۱۲۴	عبد الرشید خانصاحب مترجم حجی مرزاپور		؍؍ ؍؍	چندہ ممبری	؍؍	
۱۲۵	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت چپراسی	۱۷ ایضاً	قیمت آرد	۵؍	
؍؍	ایضاً	؍؍	؍؍	متفرقات	۹؍	
۱۲۶	از کٹرہ بجاریان	؍؍	۱۸ ؍؍	قیمت آرد	۲؍۹	
۱۲۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	؍؍	۱۹ ؍؍	؍؍	۵؍۶	
۱۲۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	؍؍	۲۰ ؍؍	؍؍	۵؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۹	بخشی جی صاحب ۔ حویلی حسام الدین حیدر	٠	۲۰ ربیع الثانی سنہ	چندہ ممبری	۳ر	
۱۳۰	حاجی شیخ عبد الغنی صاحب ۔ ایضا	٠	ایضا	"	۱ عہ	
۱۳۱	از کٹرہ دھوبیان ۔	معرفت چپراسی	"	قیمت آرد	۳ر ۶ مر	
۱۳۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان		۲۲ ربیع الثانی	"	۱ر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۱ر	
۱۳۳	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۲ ر ایضا	قیمت آرد	۵ ر ۳ مر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۲ ر ۳ مر	
۱۳۴	از گلی سوداگران	"	۲۳ ر "	قیمت آرد	۶/۵ مر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۳ مر	
۱۳۵	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۴ ر ایضا	قیمت آرد	۵ ر ۳ مر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۹ مر	
۱۳۶	از کٹرہ بجاریان	"	۲۵ ر "	قیمت آرد	۲ ر ۹ مر	
۱۳۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۲۶ ر "	"	۶/۵ مر	
"	ایضا	"	" "	متفرقات	۶ مر	
۱۳۸	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	"	۲۷ ر "	قیمت آرد	۶ر	
۱۳۹	از کٹرہ عالم بیگ ۔	"	۲۹ ر "	"	۲ر	
۱۴۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	"	"	۲ر	
۱۴۱	حکیم حافظ محمد اجمل خان صاحب ۔ بلیماران	"	۳۰ ر "	چندہ ممبری	عـــہ	
۱۴۱	ایضا ایضا	"	" "	"	عـــہ مر	
۱۴۲	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۹ ر ربیع ۲	قیمت آرد	۹ ر ۹ مر	
"	ایضا	"	" "	متفرقات	۳ مر	
۱۴۳	از گلی سوداگران	"	۳۰ ر "	قیمت آرد	۵ ر ۹ مر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۳ مر	
۱۴۴	بارہ دری شیر افگن خان	"	یکم جمادی الاول	قیمت آرد	۴ ر ۹ مر	
"	ایضا	"	"	متفرقات	۱ ر ۹ مر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۵	از کٹرہ بیجواریان	معرفت چپراسی	۲ر جمادی الاول ۱۳...	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۱۴۶	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	″	۳ر ایضا	″	۵ر۶ر	
۱۴۷	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	″	۴ر ″	″	۵ر۹ر	
۱۴۸	از کٹرہ عالم بیگ	″	۵ر ″	″	۱ر۶ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۲ر۳ر	
۱۴۹	نواب علی محمد خانصاحب	″	۶ر ″	قیمت آرد	۴ر	
۱۵۰	بخشی جی صاحب سوداگر	″	ایضا	″	۴ر	
۱۵۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	″ ″	″	۲ر	
۱۵۲	از پھاٹک پنجابیان	″	″ ″	″	۴ر۶ر	
″	ایضا	″	″ ″	متفرقات	۱ر۶ر	
۱۵۳	از گلی سوداگران	″	۷ر ایضا	قیمت آرد	۵ر۳ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۳ر	
۱۵۴	از بارہ دری شیر افگن خان	″	۸ر ″	قیمت آرد	۲ر۹ر	
″	ایضا	″	″ ″	متفرقات	۲ر۳ر	
۱۵۵	ایضاً	″	۹ر ″ ″	″	۱ر	
۱۵۶	از کٹرہ بیجواریان	″	″ ″	قیمت آرد	۶ر۳ر	
۱۵۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	″	۱۰ر جمادی ا	″	۷ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۱ر	
۱۵۸	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم		۱۱ر ″	قیمت آرد	۶ر	
۱۵۹	از کٹرہ عالم بیگ	″	۱۲ر ″	″	۳ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۳ر	
۱۶۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	″	قیمت آرد	۲ر۶	
۱۶۱	از خانہ حکیم محمود خانصاحب مرحوم	″	″	چندہ انگشت	للعہر	
۱۶۲	از حویلی حسام الدین حیدر	″	″	قیمت آرد	۸ر۹ر	
″	ایضا	″	″	متفرقات	۲ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۶۳	از اہل محلہ پنجابیان حویلی حسام الدین حیدر		۱۳ر جمادی الاول	قیمت آرد	عـــہ	
۱۶۴	حکیم محمد عمر صاحب رئیس الور		۱۴ر //	متفرقات	۶	
۱۶۵	از گلی سوداگران	سعد رفعت جیراجی	// //	قیمت آرد	۵ر۹ہ	
//	ایضا		// //	متفرقات	۳ہ	
۱۶۶	از کوچہ راسیان	//	// //	قیمت آرد	۱۳ر۹ہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۲ر۹ہ	
۱۶۷	بارہ دری شیر افگن خان	//	۱۵ر //	قیمت آرد	۶ر۳ہ	
۱۶۸	از کٹرہ بجواریان	//	۱۶ر //	//	۳ر۹ہ	
۱۶۹	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۱۷ر //	//	۵ر۶ہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	ار	
۱۷۰	از کٹرہ حکیم محمود خان صاحب مرحوم	//	// //	قیمت آرد	۵ر	
۱۷۱	از کٹرہ عالم بیگ	//	۱۸ر //	//	۲ر	
۱۷۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	// //	//	ار۹ہ	
۱۷۳	از پنجابیان محلہ حویلی حسام الدین حیدر	//	۱۹ر //	//	۸ر۶ہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۸ر۶ہ	
۱۷۴	از گلی سوداگران	//	۲۰ر //	قیمت آرد	۵ر۶ہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۳ہ	
۱۷۵	از کوچہ راسیان	//	// //	قیمت آرد	۱۲ر	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	۲ر	
۱۷۶	از بارہ دری شیر افگن خان	//	۲۱ر //	قیمت آرد	۵ر۳ہ	
//	ایضا	//	// //	متفرقات	ار۳ہ	
۱۷۷	از کٹرہ بجواریان	//	۲۲ر //	قیمت آرد	۳ر۹ہ	
۱۷۸	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۲۳ر //	//	۶ر	
	ایضا	//	//	متفرقات	۶ہ	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	
۱۷۹	از پھاٹک حکیم محمود خان صاحب مرحوم	معرفت حیدر اسی	۲۴ رجمادی الاول	قیمت آرد	۵ر۳مر	
۱۸۰	از کٹرہ عالم بیگ	//	۲۵ر //	//	۱ر۹مر	
۱۸۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	// //	//	۱ر۲مر	
۱۸۲	از محلہ پنجابیان۔ حویلی حسام الدین حیدر	//	۲۶ر //	قیمت آرد متفرقات	۲ ار۲مر	
۱۸۳ //	از گلی سوداگران //	// //	۲۷ر // //	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۳مر	
۱۸۴ //	از کوچہ رایان	// //	// // // //	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹مر ار۶مر	
۱۸۵ //	از بارہ دری شیر افگن خان	// //	۲۸ر // // //	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۹مر	
۱۸۶	از حافظ فضل الرحمان صاحب	//	۲۹ر //	چندہ ممبری	۵ر	
۱۸۷	نواب شجاع الدین احمد خانصاحب	//	۳۰ر	چندہ یکمشت	۱۰ر	
۱۸۸	از کٹرہ بیوپاریان	//	// //	قیمت آرد	۵ر۳مر	
۱۸۹	از کوچہ رائمان	//	// // // //	// //	۱ر۶مر	
۱۹۰	از کٹرہ حکیم محمد حسین خان	//	یکم جمادی الثانی	متفرقات	۶ر۶مر ۴مر	
۱۹۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۲ر //	قیمت آرد	۵ر۹مر	
۱۹۲ //	از کٹرہ عالم بیگ	//	۳ر // //	متفرقات	ار ار	
۱۹۳ //	از مدرسہ عنایت اللہ خان		// // //	قیمت آرد متفرقات	ار۳مر ار	
۱۹۴ //	از پھاٹک پنجابیان	//	۳ر // // //	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹مر ار۳مر	
۱۹۵ //	از گلی سوداگران	// //	۵ر //	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۳مر	
۱۹۶ //	از کوچہ رایان	// //	// // // //	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ار۳مر	
۱۹۷ //	از بارہ دری شیر افگن خان	// //	۶ر // // //	قیمت آرد متفرقات	۲ر۶مر ۳ر۳مر	
۱۹۸	از کٹرہ بیوپاریان	//	۷ر //	قیمت آرد	۴ر۳مر	
۱۹۹	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	//	۸ر //	//	۶ر۳مر	
۲۰۰	میاں بخشی جی صاحب	//	۹ر //	//	۴ر	
۲۰۱	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	// //	//	۵ر۳ر	
۲۰۲	عزیز بخش صاحب لیسانس موری دروازہ	//	۱۰ر //	//	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۷	از کٹڑہ عالم بیگ	۔	۱۰/ جمادی الثانی ۱۳۲۱	قیمت آرد	۱/۶/۸	
۲۰۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۔	״	״	۱/۳/۴	
۲۰۹	از پھاٹک پنجابیان	۔	۱۱/ ״	متفرقات	۱۴/ ۱/۲/۴	
۲۱۰	از گلی سوداگران	۔	۱۲/ ״	قیمت آرد	۱/۴	
۲۱۱	از کوچہ پراچیان	۔	״ ״	متفرقات	۱۰/ ۲/۹/۴	
۲۱۲	از بارہ دری شیر افگن خان	۔	۱۳/ ״ ״ ״	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۱/۹/۴	
۲۱۳	از کٹڑہ سجواریان	۔	۱۴/ ״	قیمت آرد	۳/	
۲۱۴	از کٹڑہ حکیم محمد حسین خان	۔	۱۵/ ״	״	۵/۶/۸	
۲۱۵	از مکان حکیم محمود خان صاحب مرحوم	۔	۱۶/ ״	״	۵/۶/۴	
۲۱۶	خواجہ تصدق حسین خان صاحب اکسٹرا اسسٹنٹ کمشنر سیالکوٹ	۔	۲۱/ ״	چندہ ممبری	لعہ	
۲۱۷	از کٹڑہ عالم بیگ	۔	۱۷/ ״	قیمت آرد	۱/۹/۴	
۲۱۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۔	״ ״	״	۱/۳/۴	
۲۱۹	از پھاٹک پنجابیان	۔	۱۸/ ״	قیمت آرد متفرقات	۱۱/۶/۸ ۴/	
۲۲۰	از گلی سوداگران	۔	۱۹/ ״	قیمت آرد	۶/	
۲۲۱	از کوچہ پراچیان	۔	״ ״	متفرقات	۵/ ۹/	
۲۲۲	از بارہ دری شیر افگن خان	۔	۲۰/ ״ ״	قیمت آرد متفرقات	۳/۹/۴ ۲/	
۲۲۳	از کٹڑہ سجواریان	۔	۲۱/ ״	قیمت آرد	۴/۳/۸	
۲۲۴	از کٹڑہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	۔	۲۲/ ״	״	۴/۹/۸	
۲۲۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	۔	۲۳/ ״	״	۵/۳/۴	
۲۲۶	از کٹڑہ عالم بیگ	۔	۲۴/ ״ ״	قیمت آرد متفرقات	۱/ ۹/۴	
۲۲۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	۔	۲۴/ ״	قیمت آرد	۱/۳/۴	
۲۲۸	از پھاٹک پنجابیان	۔	۲۵/ ״	قیمت آرد متفرقات	۷/۹/۴ ۳/	
۲۲۹	از گلی سوداگران	۔	۲۶/ ״	قیمت آرد متفرقات	۳/۹/۸ ۳/۴	
۲۳۰	از کوچہ پراچیان	۔	۲۷/ ״ ״	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۲/۳/۸	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۳۱	ازبارہ دری شیرافگن خان	۰	۲۷ جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ۲ر۳ہر	
۲۳۲	از کٹرہ بجواریان	۰	۲۸ر 〃	قیمت آرد	۴ر۳ہر	
۲۳۳	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	۰		متفرقات	۵ر۳ہر ۱ر	
۲۳۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	۰	یکم رجب [illegible]	قیمت آرد	۵ر۳ہر	
۲۳۵	عزیز بخش صاحب لیس ساز	معرفت ملازم …	〃	〃	۴ر	
۲۳۶	از کٹرہ عالم بیگ	〃		〃	۱ر۳ہر	
۲۳۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	۲ر 〃	〃	۱ر	
۲۳۸	از پھاٹک پنجابیان	〃	۳ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۶ر۳ہر [illegible]	
۲۳۹	از گلی سوداگران	〃	۴ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۳ر	
۲۴۰	از کوچہ رامان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۹ر۶ہر ۱۲	
۲۴۱	بارہ دری شیرافگن خان	〃	۵ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۲ر	
۲۴۲	از کٹرہ بجواریان	〃	۶ر 〃	قیمت آرد	۳ر۹ہر	
۲۴۳	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	〃	۷ر 〃	〃	۲ر۶ہر	
۲۴۴	بخشی جیمنا از پھاٹک پنجابیان	〃	۸ر 〃	قیمت آرد	۴ر	
۲۴۵	مکان حکیم محمود خانصاحب	〃	〃 〃	〃	۴ر۶ہر	
۲۴۶	از کٹرہ عالم بیگ	〃	۹ر 〃	〃	۱ر۶ہر	
۲۴۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	〃	〃 〃	〃	۱ر	
۲۴۸	از پھاٹک پنجابیان	〃	۱۰ر 〃	〃	۹ر۹ر	
۲۴۹	از گلی سوداگران	〃	۱۱ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۳ہر	
۲۵۰	از کوچہ رامان	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳	
۲۵۱	بارہ دری شیرافگن خان	〃	۱۲ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ہر ۱ر۳ہر	
۲۵۱	از کٹرہ بجواریان	〃		قیمت آرد	۳ر۹ہر	
۲۵۳	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	〃	۱۴ر	〃	۶ر۶ہر	
۲۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب			〃	۵ر۹ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۵۵	جناب حکیم عبد المجید خانصاحب	۰	۱۵ رجب ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	سے مہ	
۲۵۶	کٹرہ عالم بیگ خانصاحب	۰	۱۶ر "	قیمت آرد	۱ر۶ مہ	
۲۵۷	مدرسہ عنایت اللہ خان	۰	" "	"	۲ر	
۲۵۸	پھاٹک پنجابیان		۱۷ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ ھر ۱ر۶ مہ	
۲۵۹	از گلی سوداگران	معرفت غلام محمد	۱۸ر "	قیمت آرد	۵ر۹ مہ	
۲۶۰	حاجی شیخ احسان حسین صاحب گلی سوداگران	"	۱۹ر "	"	۱۳ر	
۲۶۱	از کوچہ رایان	"	۲۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۳ مہ ۱ر۶ مہ	
۲۶۲	بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۱ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۵ر	
۲۶۳	کٹرہ بڑیان	"	" "	قیمت آرد	۳ر۶ مہ	
۲۶۴	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خانصاحب	"	۲۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ مہ ۱ر۳ مہ	
۲۶۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب	"	۲۳ر "	قیمت آرد	۵ر۹ مہ	
۲۶۶	از کٹرہ عالم بیگ	"	۲۴ر "	"	۱ر۹ مہ	
۲۶۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر۳ مہ	
۲۶۸	از پھاٹک پنجابیان	"	۲۵ر "	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹ مہ ۶ مہ	
۲۶۹	از گلی سوداگران	"	۲۶ر "	قیمت آرد	۵ر۹ مہ	
۲۷۰	از کوچہ رایان	"	۲۷ر "	متفرقات	۳ر ۱ر۶ مہ	
۲۷۱	بارہ دری شیر افگن خان	"	۲۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۱ر۹ مہ ۳ر۹ مہ	
۲۷۲	از کٹرہ بیجواریان	"	" "	قیمت آرد	۲ر۹ مہ	
۲۷۳	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۲۹ر "	"	۵ر	
۲۷۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	" "	"	۵ر۶ مہ	
۲۷۵	از کٹرہ عالم بیگ	"	۳۰ر	"	۱ر۹ مہ	
۲۷۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	"	"	۱ر۶ مہ	
۲۷۷	از پھاٹک پنجابیان	"	یکم شعبان ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۶ ھر	
۲۷۸	از گلی سوداگران	"	۲ر "	قیمت آرد	۵ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۷۹	مولوی اللہ بخش صاحب کوچہ پنڈت		۲ر شعبان ۱۳۱۱	چندہ ممبری	عہ ر	
۲۸۰	از کوچہ رائمان	معرفت ملازم انجمن	۳ر "	قیمت آرد متفرقات	سے ر ۱۰ر ۹ر	
۲۸۱	بارہ دری شیر افگن خان	"	۴ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۳ر ۲ر ۶ر	
۲۸۲	کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۳ر ۹ر	
۲۸۳	عزیز بخش صاحب ساکنہ موری دروازہ	"	۴ر "	ایضا	۴ر	
۲۸۴	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۵ر شعبان ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۹ر ار ۳ر	
۲۸۵	مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۶ر "	قیمت آرد	۵ر ۳ر	
۲۸۶	از کٹرہ عالم بیگ	"	۷ر "	"	ار ۹ر	
۲۸۷	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	ار ۹ر	
۲۸۸	از پھاٹک حسام الدین حیدر	"	۸ر ایضا	قیمت آرد متفرقات	۸ر ار ۹ر	
۲۸۹	از گلی سوداگران	"	۹ر "	قیمت آرد	۵ر ۶ر	
۲۹۰	از کوچہ رایان -	"	۱۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۹ر ۳ر ۳ر	
۲۹۱	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۱ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۵ر ۹ر	
۲۹۲	از کٹرہ بجواریان	"	۱۱ر "	قیمت آرد	۳ر ۶ر	
۲۹۳	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۱۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۹ر ار ۳ر	
۲۹۴	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۱۳ر "	قیمت آرد	۵ر ۶ر	
۲۹۵	از کٹرہ عالم بیگ	"	۱۴ر "	قیمت آرد متفرقات	ار ۳ر ار	
۲۹۶	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	قیمت آرد	ار ۶ر	
۲۹۷	از پھاٹک پنجابیان	"	۱۵ر " " "	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۹ر ۶ر	
۲۹۸	از گلی سوداگران	"	۱۶ر "	قیمت آرد	۵ر ۹ر	
۲۹۹	از کوچہ رایان	"	۱۷ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۴ر ۹ر	
۳۰۰	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۳ر ۲ر	
۳۰۱	از کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۳ر ۹ر	
۳۰۲	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۱۹ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۹ر ار ۳ر	
۳۰۳	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	"	۲۰ر "	قیمت آرد	۵ر ۳ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰۴	از کٹرہ عالم بیگ	معرفت ملازم انجمن	۲۱ شعبان سنہ ۱۳۳۰	قیمت آرد	۵ر۶ر	
۳۰۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۱ر۶ر	
۳۰۶	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۲۲ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۶ر	
۳۰۷	از گلی سوداگران	؍؍	۲۳ر ؍؍	قیمت آرد	۵ر۳ر	
۳۰۸	از کوچہ رایان	؍؍	۲۴ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳ر۳ر ۳ر	
۳۰۹	از بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۲۵ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۲ر۳ر ۱ر۹ر	
۳۱۰	از کٹرہ بچواریان	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۳۱۱	از کٹرہ الوہ حکیم محمد حسین خانصاحب	؍؍	۲۶ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ر	
۳۱۲	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۲۷ر ؍؍	قیمت آرد	۴ر	
۳۱۴	از کٹرہ عالم بیگ	؍؍	۲۸ر ؍؍	؍؍	۱ر۹ر	
۳۱۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۱ر۶ر	
۳۱۶	مسماۃ بنیادی خانم بنت محمد امیر	؍؍	؍؍ ؍؍	چندہ ایک مشت	۵	
۳۱۷	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۲۹ر ؍؍	قیمت آرد	۹ر۳ر	
۳۱۸	از گلی سوداگران	؍؍	۳۰ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ر ۱ر۳ر	
۳۱۹	از کوچہ رایان	؍؍	یکم رمضان سنہ	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۹ر۶ر	
۳۲۰	از کٹرہ بچواریان	؍؍	۲ر ؍؍	قیمت آرد	۴ر۹ر	
۳۲۱	از بارہ دری شیر افگن خان	؍؍	۲ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ر ۲ر۶ر	
۳۲۲	از کٹرہ الوہ حکیم محمد حسین خان	؍؍	۳ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۲ر۶ ۹ر	
۳۲۳	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	؍؍	۴ر ؍؍	قیمت آرد	۹ر	
۳۲۴	از کٹرہ عالم بیگ خان	؍؍	۵ر ؍؍	؍؍	۱ر۹ر	
۳۲۵	از مدرسہ عنایت اللہ خان	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۱ر۶ر	
۳۲۶	از پھاٹک پنجابیان	؍؍	۶ر ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹ر ۳ر۶ر	
۳۲۷	از گلی سوداگران	؍؍	۷ر ؍؍	قیمت آرد	۴ر۹ر	
۳۲۸	عزیز بخش صاحب لیس ساز —	؍؍	۸ر ؍؍	؍؍	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲۹	نواب علی محمد خان صاحب - کوچہ رایان	بدست خود	۸ر رمضان ۱۳۱۳ھ	قیمت آرد	۴ر	
۳۳۰	ایضاً "	"	" "	"	۴ر	
۳۳۱	مولوی اللہ بخش صاحب - کوچہ پنڈت	"	" "	چندہ یکمشت	عہ ر	
۳۳۲	مختار خان صاحب از میرٹھ -	"	۹ر "	چندہ عمری	سیعہ ۸ر	
۳۳۳	از پھاٹک پنجابیان -	حاجی احسان اللہ صاحب	" "	قیمت آرد	سیعہ ۵ر	
۳۳۴	از کوچہ رایان -	معرفت ملازم انجمن	" "	متفرقات	۱۱ر ۳ر ۳ر ۹ر	
۳۳۵	از بارہ دری شیر افگن خان	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۳ر ۳ر ۶ر	
۳۳۶	از کٹرہ کہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۳ر ۹ر	
۳۳۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۱۰ر "	متفرقات	۴ر ۳ر ۱ر ۳ر	
۳۳۸	از مکان حکیم محمود خان صاحب	"	۱۱ر "	قیمت آرد	۵ر ۳ر	
۳۳۹	احسن صاحب نمبردار گڑھی گامی ضلع پیلی بھیت	معرفت مولوی عبدالحق صاحب	۱۱ر "	چندہ یکمشت	عہ ر	
۳۴۰	از کٹرہ عالم بیگ خان	معرفت ملازم انجمن	۱۲ر "	قیمت آرد	۱ر ۹ر	
۳۴۱	از ہر سہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱ر ۶ر	
۳۴۲	از پھاٹک پنجابیان	"	۱۳ر "	"	۹ر ۹ر	
۳۴۳	از گلی سوداگران	"	۱۴ر "	"	۵ر	
۳۴۴	از کوچہ رایان	"	۱۵ر "	متفرقات	۱۰ر ۱ر	
۳۴۵	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۶ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۳ر ۶ر	
۳۴۶	از کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۴ر	
۳۴۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	"	۱۷ر "	متفرقات	۴ر ۶ر ۶ر	
۳۴۸	سراج الدین بساطی - چاندنی چوک	"	۱۸ر "	چندہ یکمشت	۱ر	
۳۴۹	سراج الدین لوہیہ "	"	" "	"	۲ر	
۳۵۰	احمد بخش لوہیہ "	"	" "	"	چھلنی یک	
۳۵۱	جمال الدین بساطی "	"	" "	"	۱ر	
۳۵۲	نجم الدین عبداللہ صاحب سوداگر "	"	" "	"	عہ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر جماعت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۵۳	حاجی محمد ابراہیم صاحب ٹین والے	۰	۱۸ر رمضان [illegible]	چندہ یکمشت	سے/	
۳۵۴	حاجی محمد صدیق صاحب بکرہ والے	۰	〃 〃	〃	۸/	
۳۵۵	شیخ حفیظ اللہ و محمد ابراہیم صاحبان	۰	〃 〃	〃	۵	
۳۵۶	حاجی عنایت اللہ صاحب و [illegible] والے	۰	〃 〃	〃	۸/	
۳۵۷	شیخ احمد صاحب [illegible] فروش فتحپوری	۰	〃 〃	〃	۴/	
۳۵۸	عبد القیوم صاحب - چاندنی چوک	۰	〃 〃	〃	۶/	
۳۵۹	رنگساز - 〃	۰	〃 〃	〃	۲/	
۳۶۰	احمد جان صاحب بساطی 〃	۰	〃 〃	〃	۲/	
۳۶۱	حافظ عبد المجید صاحب	۰	〃 〃	〃	صہ/	
۳۶۲	شمس الدین صاحب تیل والے 〃	۰	〃 〃	〃	۴/	
۳۶۳	شیخ اللہ دیا صاحب سوداگر 〃	۰	〃 〃	〃	[illegible]	
۳۶۴	شیخ محمد اسمعیل صاحب سوداگر 〃	۰	〃 〃	〃	6	
۳۶۵	شیخ مظفر حسین و خلیل الرحمن صاحبان 〃	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۳۶۶	شیخ عزیز الدین صاحب	۰	〃 〃	〃	[illegible]	
۳۶۷	شیخ عبد الحق صاحب گلاس والے 〃	۰	〃 〃	〃	صہ/	
۳۶۸	شیخ عبد المجید صاحب چوتھائی - 〃	۰	〃 〃	〃	۴/	
۳۶۹	محمد ابراہیم صاحب بساطی 〃	۰	〃 〃	〃	۱/	
۳۷۰	شیخ محمد عمر صاحب سوداگر 〃	۰	〃 〃	〃	6	
۳۷۱	حاجی عبد الرزاق صاحب بساطی 〃	۰	〃 〃	〃	۸/	
۳۷۲	حکیم اللہ صاحب کیمہ والے 〃	۰	〃 〃	〃	۲/	
۳۷۳	ڈپٹی نذیر احمد صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۳۷۴	محمد یوسف صاحب جوتہ والے 〃	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۳۷۵	خدا بخش و عبد الوہاب صاحب جوتہ والے 〃	〃	〃 〃	〃 〃	۴/	
۳۷۶	محمد رحمت الٰہی صاحب 〃 〃	۰	〃 〃	〃	۱/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۷۷	عنایت الرحمٰن صاحب جوتہ والے	معرفت ملازم انجمن	۱۵ ر رمضان ۱۳۳۱	چندہ یکمشت	۴ر	
۳۷۸	پہلوان بیوپاری جوتہ والے	″	″ ″	″	۲ر	
۳۷۹	عبد الحکیم صاحب جوتہ والے	″	″ ″	″	۸ر	
۳۸۰	شہاب الدین صاحب جوتہ والے	″	″ ″	″	۴ر	
۳۸۱	محمد سمٰعیل صاحب تارگشی والے	″	″ ″	″	عہ	
۳۸۲	مرزا جان صاحب بساطی چاندنی چوک	″	″ ″	″	عہ	
۳۸۳	نور الدین و رفیع الدین صاحب ″ ″	″	″ ″	″	عہ	
۳۸۴	محمد یامین صاحب جوتہ والے	″	″ ″	″	عہ	
۳۸۵	مشتاق احمد صاحب بساطی	″	″ ″	″	۲ر	
۳۸۶	بخش الٰہی صاحب بساطی ″	″	″ ″	″	عہ ۲ر	
۳۸۷	حاجی سراج الدین صاحب جوتہ والے	″	″ ″	″	عہ	
۳۸۸	رحمان بخش صاحب ″	″	″ ″	″	۲ر	
۳۸۹	ممتاز الدین صاحب سوداگر پارچہ	″	″ ″	″	سلہ	
۳۹۰	شیخ کرم الٰہی صاحب ولد جیون بخش سوداگر	″	″ ″	″	سلہ	
۳۹۱	محمد یعقوب صاحب شطرنجی والے	″	″ ″	″	۸ر	
۳۹۲	محمد اسمٰعیل صاحب شملہ والے	″	″ ″	″	صہ	
۳۹۳	نور الٰہی و جیون بخش صاحب	″	″ ″	″	صہ	
۳۹۴	حافظ احسان احمد صاحب بساطی	″	″ ″	″	۶	
۳۹۵	حاجی کریم احمد و حافظ عبد اللہ صاحب سوداگر	″	″ ″	″	سلہ	
۳۹۶	از مکان حکیم محمود خاں صاحب مرحوم	″	″ ″	قیمت آرد	۵ر۲۳ر	
۳۹۷	از کٹرہ عالم بیگ	″	″ ″	قیمت آرد	۱ر۹ر	
۳۹۸	از مدرسہ عنایت احمد خاں	″	″ ″	″	۱ر۶ر	
۳۹۹	از پھاٹک حبش خاں	″	۲۰ ر رمضان ″	متفرقات	۶ ۲ر	
۴۰۰	از گلی سوداگران	″	۲۱ ر ″	قیمت آرد	۴ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۰۱	شیخ محمد رفیع و محمد یحییٰ صاحب سوداگر	•	۲۲ رمضان	چندہ یکمشت	عہ	
۴۰۲	از کوچہ رایان	معرفت ملازم انجمن	۲۳ / ″	قیمت آرد متفرقات	۸/۶/۹ ۶/۹	
۴۰۳	از کٹرہ بجواریان	″	″ ″	قیمت آرد	۳/۶	
۴۰۴	از بارہ دری شیر افگن خان	″	″ ″	″ متفرقات	۳/ ۲/	
۴۰۵	عبد الغفور صاحب نگینہ گر کوچہ رایان	حافظ سکندر صاحب	۲۴ / ″	چندہ یکمشت	عہ	
۴۰۶	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	معرفت ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۲/۴۳/۸ ۳/	
۴۰۷	از مکان حکیم محمود خان صاحب		″ ″	قیمت آرد	۵/۴۳	
۴۰۸	حاجی فضل الرحمٰن صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	۲۶ / ″	چندہ یکمشت	عہ	
۴۰۹	شیخ مولا بخش و محمد شفیع آئینہ والے	•	″ ″	″	صہ/	
۴۱۰	نواب محمد ابراہیم علیخان صاحب رئیس اترولی	معرفت ملازم خود	″ ″	چندہ ممبری	سے/	
۴۱۱	از مدرسہ عنایت احمد خان	″ ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد	۱/۹	
۴۱۲	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب شملہ والے	″	″ چندہ یکمشت	چندہ یکمشت	صہ/	
۴۱۳	فخر الدین و شمس العارفین صاحبان	″	۲۷ رمضان	″	صہ/	
۴۱۴	شیخ محمد ابراہیم صاحب سوداگر ادویہ	″	″	″	صہ/	
۴۱۵	از کٹرہ عالم بیگ ـ	معرفت ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد	۱/۹	
۴۱۶	مشتاق علی صاحب ساکنہ کٹرہ بجواریان	″	″ ″	چندہ یکمشت	۸/	
۴۱۷	از پھاٹک پنجابیان	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۹/ ۱۲/	
۴۱۸	از گلی سوداگران	″	۲۸/ ″	قیمت آرد	۴/۹	
۴۱۹	پھاٹک پنجابیان	″	۲۹/ ″	″	۱۰/۳	
۴۲۰	محمد شفیع صاحب پارچہ فروش	″	″ ″	چندہ یکمشت	سے	
۴۲۱	حکیم غلام رضا خان صاحب	احمد سعید خان صاحب	″ ″	″ ممبری	سے/	
۴۲۲	از کوچہ رایان	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸/۶ ۳/۳	
۴۲۳	از مکان حکیم محمود خان صاحب معرفت حکیم محمد اجمل خان و حکیم احمد سعید خان صاحبان		″ ″	چندہ یکمشت	عہ	
۴۲۴	″ ایضاً	معرفت ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد	۱۴/۳	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۴۵	از مکان حکیم محمود خانصاحب معرفت حکیم محمد اجمل خانصاحب	و احمد سعید خانصاحب	۲۹ رمضان ۱۳۳۱	متفرقات	۹ر۳ر	
۴۴۶	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت ملازم انجمن	یکم شوال ۱۳۳۱	قیمت آرد / متفرقات	۳ر / ۲ر۶ر	
۴۴۷	از کٹرہ مجواریان	″	″ ″	قیمت آرد	۴ر	
۴۴۸	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	″	۲ر ″	″ متفرقات	۴ر۹ر / ۱ر	
۴۴۹	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	″	۳ر ″	قیمت آرد	۵ر	
۴۵۰	از کٹرہ عالم بیگ	″	۴ر ″	″	۱ر۹ر	
۴۵۱	از مدرسہ عنایت اللہ خان	″	″ ″	″	۱ر۹ر	
۴۵۲	از پھاٹک پنجابیان	″	۵ر ″	″	۴ر	
۴۵۳	از گلی سوداگران	″	۶ر ″	″	۵ر	
۴۵۴	از کوچہ رایان	″	۷ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۵ر۶ر / ۹ر۳ر	
۴۵۵	از بارہ دری شیر افگن خان	″	۸ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر۱۳ر / ۲ر۶ر	
۴۴۶	از کٹرہ ابو و مجواریان	″	″ ″	قیمت آرد	۳ر۶ر	
۴۴۷	نواب علی محمد خانصاحب۔ کوچہ رایان	بدست خود	″ ″	″	۴ر	
۴۴۸	عزیز بخش صاحب لیس ساز	″ ملازم انجمن	″ ″	″	۴ر	
۴۴۹	کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خانصاحب	″	۹ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۴ر / ۱ر۶ر	
۴۵۰	از مکان حکیم محمود خانصاحب	″	۱۰ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۵ر / ۴ر	
۴۵۱	از کٹرہ عالم بیگ	″	۱۱ر ″	″	۱ر۶ر	
۴۵۲	از مدرسہ عنایت اللہ	″	″ ″	″	۱ر۳ر	
۴۵۳	از گلی سوداگران	″	۱۳ر ″	″	۵ر	
۴۵۴	از کوچہ رایان	″	۱۴ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۶ر۶ر / ۳ر۹ر	
۴۵۵	از کٹرہ مجواریان	″	۱۵ر ″	قیمت آرد	۳ر۹ر	
۴۵۶	از بارہ دری شیر افگن خان	″	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر / ۲ر۶ر	
۴۵۷	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	″	۱۶ر ″	قیمت / متفرقات	۴ر۶ر / ۶ر	
۴۵۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	″	۱۷ر ″	قیمت آرد	۵ر۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۵۹	از مدرسہ عنایت اللہ خان	منشی ملازم انجمن	۱۷ از شوال ۱۳۱۱	قیمت آرد	ا ر ۶ مہ	
۴۶۰	از کٹرہ عالم بیگ خان	//	۱۸ ار //	//	ا ر ۶ مہ	
۴۶۱	از گلی سوداگران	//	۱۹ ار //	//	۳ر ۹ مہ	
۴۶۲	از کوچہ رایبان	//	۲۰ ر //	متفرقات	۲ پیکار از ۳مہ	
۴۶۳	از بارہ دری شیر افگن خان	//	۲۲ ر //	قیمت آرد متفرقات	۱۳ ر ۲ ر	
۴۶۵	از کٹرہ بیجواریان	//	// //	قیمت آرد	۳ ر	
۴۶۶	از کٹرہ آباد حکیم محمد حسین خان	//	۲۳ ر	قیمت آرد متفرقات	۴ ر ۶ مہ ۶ مہ	
۴۶۷	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	۲۴ ر	قیمت آرد	۵ ر ۳ مہ	
۴۶۸	شیخ محمد اسحق حسینا پائی والے معرفت حافظ سکندر صاحب		// //	چندہ انگشت	عہ	
۴۶۹	از کٹرہ عالم بیگ	ملازم انجمن	۲۵ ر //	قیمت آرد	ا ر ۹ مہ	
۴۷۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	// //	قیمت آرد متفرقات	ا ر ۳ مہ ۳ مہ	
۴۷۱	از گلی سوداگران	//	۲۷ ر //	قیمت آرد	۴ ر ۹ مہ	
۴۷۲	از کوچہ رایبان	//	۲۸ ر //	متفرقات	۵ ر ۹ مہ	
۴۷۳	از کٹرہ بیجواریان	//	۲۹ ر //	قیمت آرد	۳ ر ۹ مہ	
۴۷۴	بارہ دری شیر افگن خان	//	// //	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۶ مہ ا ر ۳ مہ	
۴۷۵	از کٹرہ آباد حکیم محمد حسین خان	//	۳۰ ر //	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۹ مہ ا ر ۶ مہ	
۴۷۶	شیخ فضل احمد صاحب	//	// //	چندہ انگشت	عہ ر	
۴۷۷	از مکان حکیم محمود خانصاحب مرحوم	//	یکم ذیقعد ۱۳۱۱	قیمت آرد	۵ ر ۳ مہ	
۴۷۸	عزیز بخش صاحب ... ساز		//	//	۳ ر	
۴۷۹	از کٹرہ عالم بیگ	//	// //	//	ا ر ۹ مہ	
۴۸۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	//	۲ ر //	//	ا ر ۶ مہ	
۴۸۲	از گلی سوداگران	//	۳ ر //	//	۳ ر ۹ مہ	
۴۸۴	از کوچہ رایبان	//	۵ ر //	قیمت آرد متفرقات	۶ ر ۹ مہ ۳ ر ۳ مہ	
۴۸۵	منشی عظیم صاحب	//		چندہ انگشت	۴ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد زر چندہ	کیفیت
۴۸۶	از بارہ دری شیر افگن خان	معرفت ملازم مہتمم	۵ ذیقعدہ ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۳/ ۲/۶/	
۴۸۷	از کٹرہ بجواریان	"	۶/ "	قیمت آرد	۴/	
۴۸۸	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۷/ "	قیمت آرد متفرقات	۳/ ۱/۶/	
۴۸۹	از مکان حکیم محمود خانصاحب	"	۸/ "	قیمت آرد	۵/۶/	
۴۹۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱/۹/	
۴۹۱	از کٹرہ عالم بیگ	"	۹/ "	"	۱/۶/	
۴۹۲	از گلی سوداگران	"	۱۱/ "	"	۴/۳/	
۴۹۳	از کوچہ رایان	"	۱۲/ "	قیمت آرد متفرقات	۱۳/ ۳/۶/	
۴۹۴	کریم الدین صاحب	"	۱۳/ "	قیمت آرد	۴/	
۴۹۵	کٹرہ بجواریان	"	" "	"	۳/۶/	
۴۹۶	از بارہ دری شیر افگن خان	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۲/۹/ ۲/	
۴۹۷	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۱۴/ "	قیمت آرد متفرقات	۴/۳/ ۱۳/	
۴۹۸	از مکان حکیم محمود خانصاحب	"	۱۵/ "	"	۵/	
۴۹۹	از کٹرہ عالم بیگ	"	۱۶/ "	"	۱/۶/	
۵۰۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	"	" "	"	۱/۶/	
۵۰۱	از گلی سوداگران	"	۱۷/ "	قیمت آرد متفرقات	۴/۳/ ۳/	
۵۰۲	از کوچہ رایان	"	۱۸/ "	قیمت آرد متفرقات	۱۴/ ۲/۳/	
۵۰۳	از بارہ دری شیر افگن خان	"	۱۹/ "	قیمت آرد متفرقات	۳/ ۲/	
۵۰۴	از کٹرہ بجواریان	"	" "	قیمت آرد	۳/۹/	
۵۰۵	از کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	"	۲۰/ "	قیمت آرد متفرقات	۴/۳/ ۶/	
۵۰۶	از کٹرہ حکیم محمود خانصاحب	"	۲۱/ "	قیمت آرد	۵/	
۵۰۷	از کٹرہ عالم بیگ	"	۲۲/ "	"	۱/۶/	
۵۰۸	از مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت میر فخر الدین	" "	"	۱/۶/	
۵۰۹	از گلی سوداگران	" محمد اسمعیل صاحب	۲۴/ "	"	۴/۹/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۱۰	از حویلی حسام الدین حیدر معرفت شیخ	احسان اللہ صاحب	۲۴ر ذیقعدہ [illegible]	قیمت آرد	۷ر ۶پ	
۵۱۱	از کوچہ رایان معرفت	مستا بیگ صاحب	۲۵ر ″	متفرقات	[illegible] / ۲ر	
۵۱۲	از بارہ دری شیر افگن خان معرفت حاجی	رحمت اللہ صاحب	۲۶ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر / ۲ر	
۵۱۳	از کٹرہ بجواریان معرفت مولانا عبد المجید خانصاحب		″	قیمت آرد	۳ر ۶پ	
۵۱۴	از کٹرہ ابو؟ حکیم محمد حسین خان	بسم اللہ خان	۲۷ر ″	قیمت آرد / متفرقات	۴ر / ۶پ	
۵۱۵	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲۹ر ″	قیمت آرد	۵ر	
۵۱۶	شیخ اللہ دیا صاحب	غلام محمد صاحب	″ ″	چندہ انگشت	لعہ	
۵۱۷	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	″	″ ″	″	لعہ	
۵۱۸	میاں عبد الرزاق صاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲ر ذی الحجہ [illegible]	″	صر	
۵۱۹	از محلہ - معرفت حسین بخش صاحب	پنی والے	″ ۵	قیمت آرد	ار ۶پ	
۵۲۰	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	″	″	ار ۶پ	
۵۲۱	از گلی سوداگران	محمد اسمٰعیل صاحب	″	″	۴ر ۶پ	
۵۲۲	کوچہ رائماں	مستا بیگ صاحب	۵ر ″	قیمت آرد / متفرقات	[illegible] / ۴ر	
۵۲۳	میر معظم صاحب	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد	۴ر	
۵۲۴	شیخ اللہ بخش صاحب	″	″ ″	″	۹ر	
۵۲۵	شیخ عبد الرزاق صاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۶ر ″	چندہ انگشت	۶	
۵۲۶	مرزا مغل خانصاحب	″	۷ر ″	″	عہ	
۵۲۷	بخشی جی صاحب	″	″ ″	قیمت آرد	۳ر	
۵۲۸	نواب علی محمد خانصاحب کوچہ ائماں	″	″ ″	″	۴ر	
۵۲۹	از بارہ دری شیر افگن خان	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۳ر ۶پ / ار ۳پ	
۵۳۰	از کٹرہ بجواریان	″	″ ″	قیمت آرد	۴ر	
۵۳۱	از کٹرہ ابو؟ حکیم محمد حسین خان	″	″ ″	قیمت آرد / متفرقات	۴ر ۳پ / ۶پ	
۵۳۲	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	″	۸ر ″	قیمت آرد	۵ر	
۵۳۳	از کٹرہ عالم بیگ صاحب	حسین بخش	۸ر ″	۸ر ″	ار ۹پ	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۳۴	مدرسہ عنایت اللہ خان	معرفت میر فخر الدین	۸ ر ذی الحجہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	ار ۳۴ر	
۵۳۵	از گلی سوداگران	محمد اسمٰعیل صاحب	۱۰ ر "	"	۳ر ۶ر	
۵۳۶	شیخ احسان اللہ صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	۱۰ ر "	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۵۳۷	حاجی فضل الرحمٰن صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۳۸	شیخ کرم الٰہی صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۳۹	شیخ عبد الحکیم صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۰	حاجی عبد الغنی صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۱	عبد الرزاق صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۲	حاجی نور بخش صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۳	حاجی احسان اللہ و حافظ انعام اللہ صاحبان	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۴	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۵	شیخ مظفر حسین صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۶	شیخ عبد الرزاق ولد حاجی قطب الدین صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۷	شیخ مولا بخش صاحب	"	" "	"	[illegible]	"
۵۴۸	شیخ فضل الٰہی صاحب ولد منشی محمود صاحب	"	" "	"	۸ر	"
۵۴۹	شیخ محمد صدیق صاحب	"	۱۱ "	"	۱۲ر [illegible]	"
۵۵۰	حاجی نور بخش صاحب	"	" "	"	۱۱ر	"
۵۵۱	شیخ محمد یعقوب صاحب	"	" "	"	[illegible]	[illegible]
۵۵۲	شیخ خلیل الرحمٰن صاحب	"	" "	"	۱۱ر ۶ر	"
۵۵۳	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	"	" "	"	۸ر	"
۵۵۴	شیخ کلن صاحب - بارہ دری شیر افگن	بدست خود	" "	"	۲ر	"
۵۵۵	اکرام اللہ صاحب		" "	"	[illegible]	"
۵۵۶	شیخ نجم الدین صاحب	بدست خود	" "	"	[illegible]	"
۵۵۷	والدہ حاجی حفیظ الدین صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	" "	"	۸ر	"

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۵۸	شیخ فضل الٰہی صاحب ـ معرفت	حاجی عبد الغنی صاحب	۱۲ر ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	قیمت کمال
۵۵۹	شیخ محمد شفیع صاحب	″	″	″	۴ر	″
۵۶۰	شیخ اللہ دیا و رحیم الدین صاحب ـ	ملازم انجمن	″	″	۴ر	″
۵۶۱	شیخ عبد الرحمن صاحب پسر حاجی صاحب	شیخ احسان اللہ صاحب	۱۳ر ″	″	۶ر	″
۵۶۲	شیخ محمد اسحاق صاحب ـ	بدست خود	″ ″	″	عہ	″
۵۶۳	جناب حکیم حافظ محمد اجمل خانصاحب	″	″ ″	″	۸ر	″
۵۶۵	شیخ عبد العزیز صاحب معرفت حکیم حافظ اجمل خانصاحب		″ ″	″	۸ر	″
۵۶۶	بخشی جی صاحب کلکتہ والے ـ	ایضاً	″ ″	″	۸ر	″
۵۶۷	میر فخر الدین صاحب ـ	″	″ ″	″	۱ر	″
۵۶۸	ایک مسماۃ صاحبہ ـ	″	″ ″	″	۴ر	″
۵۶۹	شیخ حافظ عبد اللہ صاحب	بدست خود	″ ″	″	عہ	″
۵۷۰	از کوچہ چیدالیان ـ	مرزا مٹھا بیگ صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۹ر	×
۵۷۱	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی رحمت اللہ	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۴ر ۲ر	•
۵۷۲	کٹرہ بیجواریان	مولانا عبد الحمید صاحب	″ ″	″	۳ر ۶ر	•
۵۷۳	کٹرہ ابو حکیم محمد حسین خان	نسیم خانصاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۶ر	•
۵۷۴	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۱۴ر ذی الحجہ ″	قیمت آرد	۵ر	•
۵۷۵	شیخ عزیز بخش صاحب لیس ساز	ملازم انجمن	″	″	۴ر	•
۵۷۶	محمد احمد خانصاحب جمعدار پولیس	حافظ اجمل خانصاحب	۱۶ر ″	متفرقات	۲ر	•
۵۷۷	عبد الحکیم صاحب	″	″ ″	″	عہ	
۵۷۸	شیخ احسان اللہ صاحب از حویلی حسام الدین حیدر	•		قیمت آرد	۵	
۵۷۹	شیخ کرم الٰہی صاحب ولد جیون بخش صاحب	•	۱۷ر ″	متفرقات	۱ر	
۵۸۰	شیخ مظفر حسین صاحب	معرفت ملازم انجمن	۱۹ ″	″	۴ر	
۵۸۱	از کٹرہ عالم بیگ	حسین بخش	″ ″	قیمت آرد متفرقات	ار ۳ر ار	
۵۸۲	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	″ ″	قیمت آرد	ار ۶ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۸۳	از گلی سوداگران	منشی محمد اسمعیل صاحب	۱۹ ذی الحجہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	۴ ر ۶ ہر	
۵۸۴	از کوچہ رایان	مستا بیگ صاحب	〃	قیمت آرد متفرقات	۵ آنہ ۹ ہر ۳ ر ۹ ہر	
۵۸۵	از کٹرہ بجواریان	میر فخر الدین صاحب	〃	قیمت آرد	۳ ر	
۵۸۶	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی احمد خان	〃	قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۶ ہر ۶ ہر	
۵۸۷	دختر حکیم عبد المجید خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	۲۰ ر 〃	〃	عہ ر	
۵۸۸	از گلی سوداگران	ملازم انجمن	۲۴ ر 〃	قیمت آرد	۳ ر ۶ ہر	
۵۸۹	حافظ سکندر صاحب	حافظ اجمل خانصاحب	〃 〃	چندہ یکمشت	سے ر	
۵۹۰	از کٹرہ ابو و حکیم محمد حسین خان	نسیم خانصاحب	〃 〃	قیمت آرد	۴ ر ۶ ہر	
۵۹۱	از پھاٹک حکیم محمود خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	〃 〃	〃	۴ ر ۹ ہر	
۵۹۲	از کٹرہ عالم بیگ	میاں حسین بخش	〃 〃	〃	۱ ر ۹ ہر	
۵۹۳	از مدرسہ عنایت اللہ خان	میر فخر الدین صاحب	〃 〃	〃	۱ ر ۳ ہر	
۵۹۵	والدۂ حکیم ناصر خانصاحب	حافظ اجمل خانصاحب	〃 〃	متفرقات	عہ ر	
۵۹۶	از حویلی حسام الدین حیدر	احسان اللہ صاحب	۲۶ ر 〃	قیمت آرد متفرقات	۱ ہر ۳ ر ۱۲ آنہ	•
۵۹۷	حاجی شیخ نور الٰہی صاحب	حاجی عبد الغنی صاحب	〃 〃	چندہ یکمشت	مدعہ	
۵۹۸	منشی سید علی صاحب	〃	〃 〃	〃	للعہ ر	
۵۹۹	از حویلی حسام الدین حیدر	〃	〃 〃	قیمت آرد	۷ ر ۹ ہر	
۶۰۰	حاجی فضل الرحمٰن صاحب	〃	〃 〃	متفرقات	۸ ر	
۶۰۱	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	〃	〃 〃	قیمت آرد	۴ ر	
۶۰۲	از کوچہ رایان	مستا بیگ صاحب	۲۷ 〃	قیمت آرد متفرقات	عہ ر ۹ ۲ ر ۹ ہر	
۶۰۳	از بارہ دری شیر افگن خان	حاجی رحمت اللہ		قیمت آرد متفرقات	۳ ر ۱ ر ۹ ہر	
	میزان —				معائنہ ۶ ر	

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱ و ۱۱ و ۱۱۱ جناب حکیم ظہیر الدین احمد خان صاحب و حکیم رضی الدین احمد خانصاحب رئیس دہلی کٹرہ آدینہ بیگ و مولوی محمد حسین صاحب سوداگر رئیس دہلی کٹرہ زینت محل بازار لال چاہ

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	عبد العزیز رتھہ بان متصل کٹرہ زینت محل	۰	۳ محرم ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۴ر	
۲	علی محمد خان پٹھان ۔ خورجہ	۰	″ ″	″	عہ ر	
۳	یعقوب بیگ گوٹہ والے ۔ کٹرہ شیخ چاند	۰	۵ر ۴	″	۴ر	
۴	غلام مصطفٰے ۔ ″ ″	۰	″ ″	″	۲ر	
۵	حاجی مولا بخش منہیار ۔ گلی تباسہ	۰	″ ″	″	۴ر	
۶	حاجی وزیر محمد قصاب ۔ کٹرہ بڑیان	۰	″ ″	″	۲ر	
۷	نور احمد صاحب ملازم ۔ کٹرہ شیخ چاند	۰	″ ″	″	۲ر	
۸	گھسیٹا سقہ ۔ ایضاً	۰	″ ″	″	۲ر	
۹	محمد اسمعیل صاحب ۔ کھاری باولی	۰	″ ″	″	۳ر	
۱۰	حافظ محمد اسمعیل صاحب سفیدی والے ۔ کٹرہ بڑیان	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۱	حافظ احمد حسین عطار کھاری باولی	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۲	محمود بخش لطیف بخش ″	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۳	عبد الرزاق منہیار نیا بانس	۰	″ ″	″	۲ر	
۱۴	شجاع الدین عطار کھاری باولی	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۵	عبد الحق لکڑی والے ۔ کٹرہ بڑیان	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۶	شیخ فخر الدین سوداگر ″	۰	″ ″	″	۳ہر	
۱۷	عنایت حسین کوئلہ والے ۔ لال چاہ	۰	″ ″	″	۱ر	
۱۸	محمد اسمعیل باورچی ″	۰	۷ر ۴ ″	″	۲ر	
۱۹	رحیم بخش و کریم بخش ٹین والے ″	۰	۸ر ″	″	۶ر	
۲۰	ارکین چابک سواران ۔ معرفت محمد احسان اللہ صاحب	احسان اللہ صاحب	۲۱ر ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر۹ ۱۲	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۱	حاجی الٰہی بخش صاحب حمال - کوچہ تہور خان	۰	۲۱ر محرم سنہ ۱۳۱۱	متفرقات	[illegible]	
۲۲	حاجی محمد قاسم صاحب - ایضاً - رودگران	۰	۲۲ر ″	″	[illegible]	
۲۳	از کٹڑہ ہیجڑان معرفت عبدالرحیم صاحب	۰	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۴	حاجی محمد ابراہیم صاحب - گلی سموسہ	۰	″ ″	چندۂ ممبری	[illegible]	
۲۵	از محلہ کمرہ زینت محل معرفت منشی	محمد حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد	[illegible]	
۲۶	از گلی سموسہ ایضاً	ایضاً	″ ″	ایضاً	[illegible]	
۲۷	از محمد اسمعیل باورچی - لال چاہ	۰	۵ر صفر سنہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	
۲۸	عبدالرشید صاحب گاڑی بان ″	۰	۸ر ″	″	۴ر	
۲۹	محمد بشیر الدین صاحب - کوچہ پنڈت	۰	۱۳ر ″	″	[illegible]	
۳۰	از گلی سموسہ - معرفت منشی محمد حسین صاحب		۱۱ر ″	قیمت آرد	[illegible]	
۳۱	حاجی محمد ابراہیم صاحب کارخاندار فراشخانہ		۱۲ر ″	متفرقات	۲ر	
۳۲	از آہنگر نامعلوم الاسم - لال چاہ		″	″	۲ر	
۳۳	از گلی چابکسواران معرفت محمد احسان اللہ و	منشی محمد حسین صاحب	۱۷ر ″	قیمت آرد	[illegible]	۔
۳۴	مولوی محمد فضل صاحب جج ہائی کورٹ پٹیالہ	″	۲۰ر ″	چندۂ ممبری	[illegible]	
۳۵	منشی محمد حسین صاحب کارکن -	″	″ ″	″		
۳۶	از مدرسہ میر جملہ - معرفت مظفر حسین صاحب	″	۴ر ربیع الاول سنہ ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۳۷	از گلی سموسہ و کوچہ تہور خان	۰	۱۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۸ر	
۳۸	عبدالحکیم معمار	۰	۱۲ر ربیع الثانی	″	[illegible]	
۴۰	از گلی سموسہ و کوچہ تہور خان	۰	۱۳ر ربیع الثانی	قیمت آرد	[illegible]	
۴۱	نواب نصیر الدین احمد خان صاحب - فراشخانہ	۰	″ ″	چندۂ ممبری	[illegible]	
۴۲	از فراشخانہ	۰	۱۵ر ″	قیمت آرد	[illegible]	
۴۳	خلیفہ بشارت اللہ صاحب - رودگران	۰	۲۸ر ″	متفرقات	[illegible]	
۴۴	از کٹڑہ دینا بیگ خان	۰	۲۰ر جمادی الاول	قیمت آرد	[illegible]	
۴۵	از رودگران		۲۹ر ″	″	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۶	از کٹرہ شیخ چاند و گلی سمّو و گلی سرس و	مدرسہ میر جملہ	۲۹ر جمادی الاول	قیمت آرد	۲ر۹	،
۴۷	عبدالعزیز صاحب - لال چاہ	،	″ ″	متفرقات	۴ر	،
۴۸	اسمٰعیل باورچی - فراش خانہ	،	″ ″	″	۸ر	
۴۹	عبدالرحیم صاحب کٹرہ میچیران	،	″ ″	″	۴ر	،
۵۰	از گلی سرس وغیرہ	،	″ ″	قیمت آرد	[illegible]	
۵۱	از گلی سموسہ و سرس وغیرہ	،	″ ″	″	۱۴ر۹	،
۵۲	عبدالعزیز صاحب - لال چاہ	،	″ ″	متفرقات	۴ر	
۵۳	از کوچہ تہور خان -	،	۱۰ر جمادی الثانی	قیمت آرد	۹ر۹	
۵۴	ایضاً	،	″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹	
۵۵	از عیدگاہ کہنہ	،	۱۱ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر	
۵۶	خان بہادر نظام الدین خان صاحب	،	۲۷ر ″	چندہ ممبری	عہ ر	
۵۷	سید محمد صاحب تارکش - محلہ راجان	،	۶ر رجب ″	متفرقات	عہ ر	
۵۸	محمد خان ولد امیر خان - فراشخانہ	،	″ ″	″	۸ر	
۵۹	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار ″	،	″ ″	″	۸ر	
۶۰	مولوی ظہور احمد صاحب - کٹرہ نیاریان	،	″ ″	″	عہ ر	
۶۱	شیخ سید محمد صاحب حمامی - ″	،	″ ″	″	عہ ر	
۶۲	بسم اللہ - لال چاہ	،	″ ″	″	۴ر	
۶۳	عبدو ولد نور بخش - سوئی پت	،	″ ″	″	ار	
۶۴	عبدالرحمٰن تارکش کندلہ والے	،	″ ″	″	ار	
۶۵	ہدایت حسین صاحب رئیس سرہندیسی	،	″ ″	″	ار	
۶۶	محمد عمر صاحب کندلہ کش کٹرہ نیاریان	،	″ ″	″	عہ ر	
۶۷	محمد امیر صاحب ″ ″	،	″ ″	″	۸ر	
۶۸	حافظ محمد اسمٰعیل صاحب کوئلہ والے ″	،	″ ″	″	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۹	قدرت اسد صاحب عطار - کٹڑہ آدینہ بیگ	•	۶ رجب سنہ ۱۳۱۱	متفرقات	۸ر	
۸۰	شیخ فخر الدین صاحب سوداگر کٹرہ بڑیان	•	" "	"	صہ/	
۸۱	حاجی نظام الدین صاحب عطار کھاری باؤلی	•	" "	"	۸ر	
۸۲	حاجی الطاف حسین صاحب عطار "	•	" "	"	۸ر	
۸۳	مولا بخش صاحب عطار "	•	" "	"	۸ر	
۸۴	محمود بخش صاحب " "	•	" "	"	۸ر	
۸۵	احمد علی و صادق علی صاحب - کٹرہ بڑیان	•	" "	"	۴ر	
۸۶	عبد الرزاق صاحب دلال - لال دروازہ	•	" "	"	عہ/	
۸۷	محمد یعقوب صاحب نکبیہ "	•	" "	"	۱۰ر	
۸۸	سید محمد سعید خان صاحب کارخاندار "	•	" "	"	۴ر۹ہ	
۸۹	حکیم بدر الدین خان صاحب - فراش خانہ	•	" "	"	۲ر	
۹۰	حاجی محمد ابراہیم صاحب کارخانہ دار "	•	" "	"	سہ/	
۹۱	نور احمد صاحب کٹرہ بڑیان	•	" "	"	۸ر	
۹۲	حاجی مولا بخش صاحب منہیار گلی پنجابیان	•	" "	"	۴ر	
۹۳	از موقع سر کی والان تا کھاری باولی	•	" "	"	۱۴ر۳	
۹۴	چندہ عام بموقع وعظ مولوی حسن علی صاحب بجامع مسجد	•	۱۱ر "	"	۸ر۹	
۹۵	سید محمد میر صاحب وکیل میرٹھ	•	۱۴ر "	"	صہ/	
۹۶	از کٹرہ آدینہ بیگ خان	•	" "	قیمت آرد	۶ر۹	
۹۷	غلام مصطفی صاحب کلاہ فروش گلی چابکسواران	•	یکم شعبان سنہ ۱۳۱۱	چندہ ممبری	سے/	
۹۸	عبد الحق صاحب سوداگر - معرفت	محمد حسین صاحب	" "	"	سے/	
۹۹	حاجی محمد ابراہیم صاحب - گلی سموسہ	•	" "	"	سے	
۱۰۰	از گلی سموسہ	محمد حسین صاحب	۳ر "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹	
۱۰۱	خان بہادر نظام الدین خان صاحب	•	" "	چندہ ممبری	عہ/	
۱۰۲	مسماۃ رمضانو زوجہ یوسف خان صاحب چاہ شیریں		۴ر "	قیمت آرد	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۰۳	مسلمانان عیدگاہ کہنہ معرفت منشی	محمد حسین صاحب	۵ر شعبان ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۹ر عہ مہ	
۱۰۴	انعام اللہ خان و عبدالرحمن صاحب فراشخانہ	//	۶ر //	//	۶ر	
۱۰۵	عبداللہ بیگ صاحب	//	۷ر //	//	۴ر	
۱۰۶	حکیم بدرالدین خانصاحب ازبد عطاری	//	// //	//	۱ر	
۱۰۷	محمد جان کارخاندار مع کاریگران فراشخانہ	//	// //	//	۹ر	
۱۰۹	ضیاء الدین صاحب عطار //	//	// //	//	۴ر	
۱۱۰	سید علی بیگ صاحب //	//	// //	//	۴ر	
۱۱۱	سید احمد صاحب مع کاریگران //	//	// //	//	۱۴ر ۹ مہ	
۱۱۲	وزیر علی کارخاندار و محمد علی وغیرہ //	//	// //	//	۹ر	
۱۱۳	محمد سعید صاحب کارخاندار //	//	// //	//	۵ر	
۱۱۴	از کاریگران کارخانہ علی بخش صاحب //	//	// //	//	۲ر	
۱۱۶	مسلمانان چھتہ راجان //	//	// //	//	صہ ر	
۱۱۷	مصطفےٰ خان کارخاندار تارکشی	//	// //	//	عہ ر	
۱۱۸	جلال ولد افضل - عیدگاہ کہنہ	//	// //	//	عہ ر	
۱۱۹	عبدالعزیز صاحب متصل کمرہ زینت محل	//	// //	//	۳ر	
۱۲۰	میر اشرف علی و میر فیاض علی صاحب تکیہ ولی اللہ بیگ	//	یکم شعبان	قیمت آرد	۱۵ر ۹ مہ	
۱۲۱	نواب نصیر الدین احمد خانصاحب فراشخانہ	//	۱۲ر //	متفرقات	سے ر	
۱۲۲	امیر علی صاحب - فراشخانہ	//	//	//	عہ ر	
۱۲۳	خان بہادر میرزا محمد اسمعیل صاحب ملیس سررشتہ	حکیم رضی الدین احمد خانصاحب	۱۸ر //	//	۱ر	
۱۲۴	صاحبجانہ جناب محمد رفیق خانصاحب جج لکھنؤ	ڈپٹی محمد الٰہی بخش خانصاحب	۲۴ر //	قیمت آرد متفرقات	۹ر عہ ر	
۱۲۵	مبارک حسین و ابراہیم کارخاندار چھتہ ایلان		۲۹ر //	//	۶ر ۲ مہ	
۱۲۶	خان بہادر نظام الدین خانصاحب		// //	چندہ ممبری	مہ ر	
۱۲۷	شیخ محی الدین حیدر صاحب معرفت حکیم رضی الدین احمد خانصاحب		یکم رمضان	چندہ یکمشت	لعہ	
۱۲۸	سید نذیر حسین صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	// //	قیمت آرد	۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۹	حاجی محمد ابراہیم صاحب بوساطت داروغہ صابر علی صاحب	و احمد مرزا صاحب	از یکم رمضان المبارک ۱۳	متفرقات	عہ٥	
۱۳۰	مسلمانان گلی سموسہ وروزگران	۰	//	قیمت آرد	۱۴/ لعہ	
۱۳۱	حکیم عبدالسبحان صاحب معرفت یوسف خان	از منشی محمد حسین صاحب	//	متفرقات	۳/	
۱۳۲	محمد ابراہیم صاحب کارخاندار - گلی مرزا جان	ایضاً	//	//	۴/	
۱۳۳	سید احمد کارخاندار - چاہ شیریں	//	//	//	۳/ عہ	
۱۳۴	الٰہی بخش و عبدالرحمن چھوٹے خان وغیرہ	//	//	//	۱۳/۹	
۱۳۵	قدرت احمد کارخاندار - گلی چاہ شیریں	//	//	//	۳/	
۱۳۶	مرزا عبداللہ بیگ صاحب //	//	//	//	۲/	
۱۳۷	انعام اللہ خان صاحب مع کاریگران //	//	//	//	۹/	
۱۳۸	احمد بیگ کارخاندار - چاہ شیریں	//	//	//	۴/۳	
۱۳۹	نواب نصیر الدین احمد خان صاحب	عبدالصمد آسی	//	//	۶/	
۱۴۰	مسلمانان گلی میر جالیہ	منشی محمد حسین صاحب	//	قیمت آرد متفرقات	۱۱ عہ ۱۵/۹	
۱۴۱	مسلمانان کٹرہ دینا بیگ خان	//	//	قیمت آرد متفرقات	۱۴ ۱۳/	۰
۱۴۲	سید عبدالحمید صاحب //	حکیم رضی الدین احمد خان	//	متفرقات	عہ	
۱۴۳	ناصر الدین احمد خان صاحب -	منشی محمد حسین صاحب	//	چندہ یکمشت	صعہ	
۱۴۴	صاحبزادہ جناب امین صاحب جج عدالت لکھنؤ	۰	۵/ //	متفرقات	۷/	
۱۴۵	میر الٰہی احمد صاحب معرفت حکیم رضی الدین	احمد خان صاحب	۱۲/	//	عہ٥	
۱۴۶	مرزا سکندر شاہ صاحب //	//	//	//	۴/ ۶	
۱۴۷	حاجی کلن صاحب //	//	//	//	۶/	
۱۴۸	کارخانداران فراشخانہ - معرفت	منشی محمد حسین صاحب	//	//	۹ عہ	
۱۴۹	عبدالحکیم معمار - سوئی والان	//	//	//	۶/	
۱۵۰	عبدالعزیز صاحب - لال چاہ	//	//	//	۴/	
۱۵۱	مسلمانان کوچہ چھوٹے خان	//	//	قیمت آرد	۲/ عہ	
۱۵۲	عزیز بخش صاحب	//		متفرقات	۱۰/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۵۳	مولانا فضل حکیم صاحب جج پٹیالہ	منشی محمد حسین صاحب	۱۵؍ رمضان ۱۳۳۱ھ	چندہ ممبری	سے ۲؍	
۱۵۴	والدہ صاحبہ حکیم رضی الدین احمد خانصاحب	حکیم صاحب موصوف	۱۲؍ ؍؍	متفرقات	عہ؍	
۱۵۵	خان بہادر نظام الدین خان صاحب	عبد العزیز صاحب	۲۳؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۵۶	صاحبزادہ جناب محمد رفیق صاحب جج لکھنؤ	۰	؍؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۵۷	والدہ صاحبہ ایضاً	۰	؍؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۵۸	محمد یعقوب بیگ صاحب	منشی محمد حسین صاحب	۲۹؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۶۰	لطیف بخش صاحب	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۶۱	کالیا ولد احمد جمال	؍؍	یکم شوال	قیمت آرد	للعہ؍	
۱۶۲	باشندگان چاہ شیریں	؍؍	۳؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۴؍ ۳؍ سے عہ؍	
۱۶۴	حکیم بدر الدین خانصاحب	؍؍	؍؍	متفرقات	۴؍	
۱۶۵	احمد بیگ صاحب کارخاندار - چاہ تبریز	؍؍	؍؍	؍؍	۱؍	
۱۶۶	سید نذیر حسین صاحب سررشتہ دار کلکٹر	۰	۵؍	؍؍	۴؍	
۱۶۷	باشندگان عیدگاہ کہنہ	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۲؍ عہ عہ؍ ۳؍	
۱۶۸	باشندگان کٹڑہ دینا بیگ	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	لکہ ۱۱؍ ۶؍	
۱۶۹	بسم اللہ خانصاحب - لال چاہ	؍؍	۹؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۱۷۰	نواب اکرام اللہ خانصاحب	عبد اللہ چپراسی	۱؍ ؍؍	چندہ یکمشت	۵ے	
۱۷۱	خدا بخش صاحب سلوتری	منشی محمد حسین	؍؍ ؍؍	متفرقات	۲؍	
۱۷۲	محمد یعقوب صاحب کوئیلہ والے	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۱۷۳	از مکان محلسرائے	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۲؍	
۱۷۴	عبد اللہ امیر اللہ - افغان عزیز اللہ کریم احمد وغیرہ	؍؍	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۹؍ عہ ۵؍ ۶؍	
۱۷۵	میرزا ماہر خر بیگ کٹڑہ شیخ چاند	۰	؍؍ ؍؍	؍؍	۵؍	
۱۷۶	محمد عبد الرحمن صاحب معرفت حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب		۱۵؍ ؍؍	؍؍	عہ؍	
۱۷۷	محمد یعقوب صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	؍؍ ؍؍	؍؍	۴؍	
۱۷۸	محمد اسماعیل باورچی	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	۸؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۷۹	از کوچہ تہور خان	منشی محمد حسین صاحب	۱۲ر شوال ۱۳۱۱	قیمت آرد		
″	عبدالرزاق رمضانی رحیم بخش ہمسایہ منشی جی	٠	″ ″	″	سہ عہ	
۱۸۰	سید احمد کارخانہ دار تارکشی۔ گلی چاہ شیریں	محمد یوسف صاحب	″ ″	″	عہ	
۱۸۱	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار ″	″	″ ″	″	۴ر	
۱۸۲	محمد خانصاحب تارکش ″	″	″ ″	″	۸ر	
۱۸۳	شیخ مقبول احمد صاحب معرفت حکیم رضی الدین احمد خانصاحب		۲۴ر ″	چندہ یکمشت	صہ	
۱۸۴	مصطفی خانصاحب کارخانہ دار معرفت	محمد یوسف صاحب	″ ″	قیمت آرد	صہ	
۱۸۵	عبدالحق صاحب کارخانہ دار رودگران	منشی محمد حسین صاحب	″ ″	″	۸ر	
۱۸۶	خان بہادر نظام الدین خانصاحب	عبدالعزیز صاحب	″ ″	چندہ ممبری	عہ	
۱۸۷	والدہ صاحبہ جناب محمد رفیق صاحب جج لکھنؤ	٠	″ ″	″	عہ	
۱۸۸	صاحبخانہ جناب موصوف	٠	″ ″	″	صہ	
۱۸۹	محمد یوسف خانصاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد	۹ر	
۱۹۰	میاں احمد سعید خانصاحب گلی چاہ شیریں	″	″ ″	″	۸ر	
۱۹۱	عبداللہ بیگ صاحب زردوز ″	″	″ ″	″	۴ر	
۱۹۲	نواب نصیر الدین احمد خانصاحب	٠	″ ″	چندہ یکمشت	۱ر	
۱۹۳	از گلی چاہ شیریں و چھتہ راجان و گلی سمو	″	یکم ذیقعدہ ۱۳۱۱	قیمت آرد	ہے ۲ر	
۱۹۴	احمد بیگ و انعام اللہ خان معرفت	محمد یوسف	۲ر ″	″	۹ر	
۱۹۵	شیخ عبداللہ صاحب گلی سموسہ معرفت	منشی محمد حسین صاحب	۱۰ر ″	چندہ ممبری	عسہ	
۱۹۶	از کٹرہ دینا بیگ و رودگران	″	۱۳ر ″	قیمت آرد	صہ ۶ہ	
۱۹۷	لالہ جوگنا این صاحب مینونسپل کمشنر	ظہیر الدین احمد خانصاحب	۱۶ر ″	چندہ یکمشت	صہ عہ	
۱۹۸	حکیم ریاض الدین احمد خانصاحب	″	″ ″	″	صہ	
۱۹۹	ناصر الدین احمد خانصاحب	″	۲۶ر ″	″	عہ	
۲۰۰	محمد احمد خانصاحب کارخانہ دار چاہ شیریں	یوسف خانصاحب	۲۳ر ″	قیمت آرد	۸ر	
۲۰۱	سید احمد صاحب کارخانہ دار گلی راجان	٠	″	″	صہ ۲ر ۶ ۸	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۲	شیخ ضیاء الدین صاحب عطار معرفت	محمد یوسف صاحب	۲۳ ذوالقعدہ	قیمت اردو	۳ر	
۲۰۳	محمد مصطفیٰ صاحب کارخاندار گلی چاہ شیریں	״	״	״	عہ/	
۲۰۴	عبدالحکیم صاحب عطار معرفت منشی	محمد حسین صاحب	״ ״	״	۳ر	
۲۰۵	خان بہادر نظام الدین خانصاحب	عبدالعزیز صاحب	״ ״	چندہ ممبری	عہ/	
۲۰۶	جناب شیخ الٰہ محمد رفیق صاحب تاجر لکھنؤ	۰	۲۴ر ״	״	عہ/	
۲۰۷	از جناب صاحب خانہ جناب موصوف	۰	״ ״	״	عہ/	
۲۰۸	محمد مصطفیٰ خانصاحب	محمد یوسف صاحب	۴ر ذی الحجہ	قیمت اردو	عہ/	
۲۰۹	رحیم بخش خانصاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	۱۰ر ״	متفرقات	سے/	قیمت کہال
۲۱۰	منشی محمد حسین صاحب ممبر کارکن	״	״ ״	״	سے/	״
۲۱۱	شیخ عبدالغنی صاحب سوداگر معرفت	״	״ ״	״	۸ر	״
۲۱۲	عنایت حسین صاحب کوئلہ والہ	״	״ ״	״	۱۲ر	״
۲۱۳	شیخ محمد باقی صاحب	״	״ ״	״	۱۰ر	״
۲۱۴	محمد بخش صاحب نان بائی	״	״ ״	״	۶ر	״
۲۱۵	ڈاکٹر عبدالرحمٰن صاحب	״	״ ״	״	۱۳ر	״
۲۱۶	ڈاکٹر رام سنگھ صاحب	״	״ ״	״	۱۲ر	״
۲۱۷	شیخ سکندر صاحب سبزی لال چاہ	״	״ ״	״	عہ/	״
۲۱۸	جناب حکیم ریاض الدین احمد خانصاحب	״	״ ״	چندہ ممبری	عہ/	۰
۲۱۹	غلام نبی صاحب	״	״ ״	متفرقات	۸ر	۰
۲۲۰	شیخ نظیر علی صاحب	״	״ ״	״	۲ر ۹ہ	
۲۲۱	جناب میر اشرف علی صاحب اندارہ چاہ	״	״ ״	״	عہ/	قیمت کہال
۲۲۲	محمود جان وغیرہ - گلی چاہ شیریں	״	״ ״	״	۱۴ر	״
۲۲۳	نواب رضا علی خانصاحب ״	״	״ ״	״	سے/	״
۲۲۴	محمد یوسف خانصاحب ״	״	״ ״	״	عہ/	״
۲۲۵	شیخ نجم الدین صاحب ״	״	״ ״	״	۱۴ر	״

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معرفت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲۶	خان بہادر ڈپٹی محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری	منشی محمد حسین صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۵۱	متفرقات	۸/	
۲۲۷	از گلی شاہ تارا	سکرٹری صاحب	" "	"	۱۲/	
۲۲۸	ماسٹر امتیاز حسین صاحب	" "	" "	"	عہ/	
۲۲۹	از کٹڑہ دینا بیگ معرفت منشی محمد حسین صاحب	.	" "	قیمت آرد	۱۱/	
۲۳۰	کالا کوٹھیہ والہ "	.	" "	"	۶/	
۲۳۱	حافظ نور الحسن صاحب معرفت منشی	محمد حسین صاحب	" "	"	۸/	
۲۳۲	ثناء اللہ صاحب	"	۱۲/ "	"	۸/	
۲۳۳	نذیر حسین صاحب	"	" "	"	عہ/	
۲۳۴	حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب	"	" "	"	۱۰/	
۲۳۵	انعام اللہ صاحب کٹڑہ غلام محمد خاں	"	" "	"	۱۰/	
۲۳۶	حکیم بدر الدین خان صاحب	"	۱۳/ "	"	۴/	
۲۳۷	بسم اللہ خانصاحب	عبد العزیز صاحب	" "	"	۴/	
۲۳۸	خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب	سکرٹری صاحب	۱۴/ "	قیمت آرد متفرقات	۱۲/ ۸/	
۲۳۹	رمضانی صاحب چودھری	منشی محمد حسین صاحب	۱۹/ "	"	۸/	
۲۴۰	منشی محمد ابراہیم صاحب	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۶/ عہ/	
۲۴۱	محمد لطیف مع بیدو عثمان	"	"	"	۷/	
۲۴۲	کوچہ تہور خان و گلی سرس وررودگران و کٹڑہ دینا بیگ و کوچہ تہور خان و عیدگاہ کہنہ و چھتہ معماران و کٹڑہ ہرو وغیرہ	معرفت منشی محمد حسین صاحب	۲۰ ذی الحجہ	قیمت آرد	۱۲/	

میزان — [illegible]

آمدنی چندہ علاقہ نمبر (۱۳) جناب نواب فیض احمد خانصاحب رئیس دہلی محلہ گلی امام

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	محمد سلطان صاحب - گلی امام	سید حامد صاحب	۲ ذیقعدہ ۱۳۱۲ھ	قیمت آرد	عـہ/	
۲	از محلہ گڑھیا	عبد الرشید صاحب	// //	//	۲ر۹ عـہ	
۳	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب کوچہ میر عاشق	۰	// //	//	۱۰/	
//	// //	۰	۹ //	//	۱۱/	
۴	از گڑھیا - معرفت منشی عنایت	الله صاحب	// //	//	۱۰/	
۵	از گلی امام -	سید حامد صاحب	// //	//	۱۰/	
۶	از حمام	حافظ حسن خانصاحب	// //	//	۶ عـہ	
۷	از کوچہ میر عاشق	۰	۱۶ //	//	۱۳ر۳	
۸	از گڑھیا	محمد کفایت الله صاحب	// //	//	۸/	
۹	از حمام معرفت حافظ	حسن خانصاحب	// //	//	۹ عـہ	
۱۰	از کوچہ میر عاشق		۲۳/ //	/	۱۱ر۳	
۱۱	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	// //	//	۵ر۹	
۱۲	ایضاً - معرفت محمد سلطان	//	۲۹/ //	//	۶	
۱۳	از کوچہ میر عاشق	۰	// //	//	۱۲ر۳	
۱۴	از گلی امام معرفت سید	حامد صاحب	// //	//	۴ر۳	
۱۵	ایضاً - معرفت سید حمید الدین	//	۱۲ //	//	۴ عـہ	
۱۶	ایضاً //	//	// //	//	۱۰/	
۱۷	ایضاً //	//	// //	//	۸ر۹	
۱۸	از حمام معرفت حافظ حسن خانصاحب	//	۱۶/ //	//	۹ عـہ	
۱۹	از کوچہ میر عاشق	۰	// //	//	۱۳ر۶	
۲۰	ایضاً	۰	۱۹ ذی الحجہ ۱۳۱۲	//	۱۱/	
۲۱	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	//	//	۱۲/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲	از چیلا دروازہ معرفت منشی	عنایت اللہ صاحب	۲۶ ذی الحجہ ۱۳۲۰ھ	قیمت آرد	عگ	
۲۳	از حمام "	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	۹ عہ	
۲۴	از کوچہ میر عاشق معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	" "	"	۱۱ر ۶ پ	
۲۵	ایضاً "	"	۳۰ر "	"	۹ر ۹ پ	
۲۶	از گلی امام "	سید حامد صاحب	" "	"	۱۱ر ۳ پ	
۲۷	از محلہ حمام سیتل داس معرفت	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	عہ	
۲۸	از کوچہ میر عاشق۔ معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	۱۸ر محرم ۱۳۲۱ھ	"	عہ ۲ر ۶ پ	
۲۹	از گڈھیا معرفت منشی	عنایت اللہ صاحب	۲۱ر "	"	۱عہ	
۳۰	از کوچہ میر عاشق معرفت	محمد اسمٰعیل صاحب	" "	"	۹ر ۳ پ	
"	ایضاً "	"	۲۳ "	"	۱۰ر ۳ پ	
۳۱	از گڈھیا۔	منشی عنایت اللہ	" "	"	۸عہ	
۳۲	از محلہ حمام	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	عہ ۳ پ	
۳۳	از گلی امام۔ معرفت	سید حامد صاحب	" "	"	۷ر ۹ پ	
۳۴	از مٹیا محل دبیر الملک حافظ محمد یوسف صاحب	۔	۲۵ر "	چندہ یکمشت	۵عہ	
۳۵	ایضاً "	۔	۴ر صفر	چندہ ممبری	۲	
۳۶	از گلی امام	"	۷ر "	قیمت آرد	عہ	
۳۷	ایضاً "	"	۱۰ر "	"	۱۱ر ۶ پ	
۳۸	از کوچہ میر عاشق	"	۱۳ر "	"	۴عہ	
۳۹	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خاں صاحب	" "	"	۹عہ	
۴۰	از گلی امام معرفت	سید حامد صاحب	" "	"	۵ر ۹ پ	
۴۱	از ٹوکری والان	۔	" "	"	۷ر ۹ پ	
۴۲	از مٹیا محل	۔	" "	"	۴ر	
۴۳	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خاں صاحب	۲۰ر "	"	عہ ۸ر ۳ پ	
۴۴	از کوچہ میر عاشق	۔	۲۶ر "	"	۱ عہ	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۴۵	از محلہ گڑھیا - معرفت	عبدالرشید صاحب	۲۸/ صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۶/	
۴۶	از گلی امام "	سید حامد صاحب	" "	"	۵/	
۴۷	ایضاً	"	۲۹/ "	"	[illegible]	
۴۸	از گڑھیا	عبدالرشید صاحب	یکم ربیع الاول	"	[illegible]	
۴۹	از کوچہ میر عاشق	•	۵/ "	"	۱۰/	
۵۰	از حویلی مفتی صاحب	•	۹/ "	"	۱۴/	
۵۱	از حمام سیتل داس	حافظ حسن خاں صاحب	۱۲/ "	"	۱۴/	
۵۲	کوچہ میر عاشق	•	۱۴/ "	"	۱۰/۳	
۵۳	از محلہ گڑھیا	منشی عبدالرشید صاحب	۱۵/ "	"	۸/	
۵۴	از گلی امام -	سید حامد صاحب	۱۸/ "	"	۸/۹	
۵۵	ڈپٹی محمد فخرالدین صاحب	"	۲۴/ "	چندہ ممبری	[illegible]	
۵۶	غلام محمد محسن خاں صاحب مٹیا محل	•	۲۹/ "	" "	[illegible]	
۵۷	مولوی احسان الرحمٰن خاں صاحب "	•	" "	"	[illegible]	
۵۸	کوچہ میر عاشق	•	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۵۹	از محلہ گڑھیا معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	" "	"	[illegible]	
۶۰	از حمام معرفت حافظ	حسن خاں صاحب	" "	"	۱۲/	
۶۱	از گلی امام "	سید حامد صاحب	" "	"	۱۲/	
۶۲	از حویلی مفتی صاحب	•	" "	"	۴/	
۶۳	نواب فیض احمد خاں صاحب	"	" "	چندہ ممبری	[illegible]	
۶۴	میر بہادر علی صاحب - گلی امام	"	" "	"	[illegible]	
۶۵	از گلی امام -	"	" "	قیمت آرد	[illegible]	
۶۶	الف خان صاحبہ - گڑھیا	•	یکم ربیع الآخر	چندہ ممبری	[illegible]	
۶۷	از محلہ گڑھیا معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۱۱/ "	قیمت آرد	[illegible]	
۶۸	از کوچہ میر عاشق	•	" "	"	۸/۹	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۶۹	از گلی امام	سید حامد صاحب	۱۰/ ربیع الثانی	قیمت آرد	۷/	
۷۰	شیخ عبدالرحمن صاحب سوداگر چاندنی چوک	۰	۱۸/ "	چندہ ممبری	عہ	
۷۱	از کوچہ میر عاشق	۰	" "	قیمت آرد	عہ/ ۱/ ۹ پ	
۷۳	از محلہ گڑھیا معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	" "	"	عہ/ ۱۴/ ۳ پ	
۷۴	از محلہ حمام سیتل داس حافظ	حسن خاں صاحب	" "	"	صہ/	
۷۵	سید احمد صاحب امام مسجد جامع	۰	۲۹/ "	چندۂ ممبری	سے/	
۷۶	از محلہ گلی امام	سید حامد صاحب	"	قیمت آرد	عہ/	
۷۷	میر جلال الدین صاحب - ٹوکری والان	۰	یکم جمادی الاول	چندہ یکمشت	صہ/	
۷۸	از گلی امام -	سید حامد صاحب	۷/ "	قیمت آرد	۱۲/ ۹ پ	
۷۹	از زیر جامع مسجد	۰	۱۰/ "	"	۱۲/	
۸۰	از گلی امام	سید حامد صاحب	" "	"	۸/	
۸۱	از حویلی مفتی صاحب	۰	" "	"	۴/	
۸۲	از کوچہ میر عاشق	۰	۲۰/ "	"	عہ/ ۳	
۸۳	از محلہ حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خاں صاحب	" "	"	عہ/	
۸۴	از محلۂ گڑھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۲۹/ "	"	عا/ ۶ پ	
۸۵	از حویلی مفتی صاحب	۰	" "	"	۴/	
۸۶	از کوچہ میر عاشق	۰	" "	"	صہ/ ۲	
۸۷	ایضاً	۰	یکم جمادی الثانی	"	۱۱/ ۶ پ	
۸۸	از زیر جامع مسجد		۷/ "	"	۴/	
۸۹	از محلۂ گڑھیا - معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۱۵/ "	"	عہ/ ۵/ ۳ پ	
۹۰	از کوچہ میر عاشق	۰	۲۰/ "	"	عہ/ ۲/ ۳ پ	
۹۱	ایضاً	۰	۲۷/ "	"	عہ/ ۲/ ۳ پ	
۹۲	از محلہ حمام سیتل داس معرفت حافظ	حسن خاں صاحب	"	"	عہ/	
۹۳	از حویلی مفتی صاحب -	۰	یکم رجب ۱۳۱۱ھ	"	۴/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۴	از ٹوکری والان	.	یکم رجب ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۱۱ر۹ر	
۹۵	از کوچہ میر عاشق	.	۲۴ر 〃	〃	[illegible]	
۹۶	از محلہ گڑھیا۔ معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	〃 〃	〃	[illegible]	
۹۷	از گلی امام 〃	سید حامد صاحب	〃 〃	〃	[illegible]	
۹۸	از کوچہ میر عاشق	.	۳۰ر 〃	〃	[illegible]	
۹۹	از گڑھیا۔ معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	〃 〃	〃	۱۴ر۹ر	
۱۰۰	از حاجی سیتل داس معرفت حافظ	حسن خان صاحب	〃 〃	〃	۱۰ر۹ر	
۱۰۱	از حویلی مفتی صاحب	.	〃 〃	〃	۴ر	
۱۰۲	از زیر جامع مسجد	.	〃 〃	〃	۴ر	
۱۰۳	از گلی امام۔ معرفت	سید حامد صاحب	〃 〃	〃	۸ر۴ر	
۱۰۴	از کوچہ میر عاشق	.	۷ر شعبان ۱۳۱۱ھ	〃	[illegible]	
۱۰۵	از گڑھیا معرفت منشی عبدالرشید	صاحب	۱۵ر 〃	〃	[illegible]	
۱۰۶	از حاجی سیتل داس معرفت حافظ	حسن خان صاحب	۲۰ر 〃	〃	[illegible]	
۱۰۷	از زیر جامع مسجد	.	۲۵ر 〃	〃	۶ر	
۱۰۸	از گڑھیا معرفت منشی عبدالرشید صاحب	.	۲۹ 〃	〃	[illegible]	
۱۰۹	از کوچہ میر عاشق	.	۳۰ر 〃	〃	[illegible]	
۱۱۰	از مٹیا محل	.	〃 〃	〃	۴ر	
۱۱۱	از کوچہ میر عاشق	.	۱۶ر رمضان ۱۳۱۱ھ	〃	[illegible]	
۱۱۲	از گڑھیا معرفت منشی عبدالرشید	صاحب	〃 〃	〃	[illegible]	
۱۱۳	از گلی امام	سید حامد صاحب		〃	۶ر	
۱۱۴	〃	〃	〃	〃	۶ر	
۱۱۵	از الف خان صاحب معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۲۹ر رمضان ۱۱ھ	چندہ عمومی	[illegible]	
۱۱۶	حاجی فضل الرحمٰن صاحب	〃	〃	〃	[illegible]	
۱۱۷	از حمید عثمان صاحب	〃	〃	〃	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۱۸	قاری سبحان الحق صاحب کوچہ میر عاشق	۰	۲۹ر رمضان ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	۱ر	
۱۱۹	مولوی عبدالاحد صاحب معرفت حافظ	حسن خانصاحب	〃 〃	〃	۱ر	
۱۲۰	حکیم قیام الدین صاحب ـ گلی حکیم بقا	۰	۳۰ر 〃	〃	۱ر	
۱۲۱	حکیم قاسم علیخانصاحب ـ بازار سیتارام	۰	۲۱ر 〃	〃	۱ر	
۱۲۲	خواجہ محمد فرحت اللہ خانصاحب کوچہ پنڈت	۰	〃 〃	〃	۱ر	
۱۲۳	شیخ محمد عمر صاحب معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۲۳ر 〃	چندہ یکمشت	۶	
۱۲۴	از گلی امام ـ	سید حامد صاحب	یکم شوال ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۶ ۹/۱۲ ر	
۱۲۵	از کوچہ میر عاشق		۱۵ر شوال	〃	۱ر	
۱۲۶	از عام سپیل واس معرفت حافظ	حسن خانصاحب	〃 〃	〃	۹/۴ ر	
۱۲۷	از گڑھیا معرفت منشی عبدالرشید صاحب	۰	〃 〃	〃	۱۰ر	
۱۲۸	از حویلی مفتی صاحب	۰	〃 〃	〃	۴ر	
۱۲۹	از گلی امام ـ	سید حامد صاحب	〃 〃	〃	۴ر	
۱۳۰	حافظ حسن خانصاحب	۰	یکم ذیقعدہ ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	۱ر	
۱۳۱	از گڑھیا معرفت منشی عبدالرشید صاحب	۰	۱۵ر 〃	قیمت آرد	۳/۱۳ ر	
۱۳۲	از گلی امام ـ	سید حامد صاحب	〃 〃	〃 〃	۸/۶ ر	
۱۳۳	از کوچہ میر عاشق	۰	〃 〃	〃	۶ ر	
۱۳۴	از عام سپیل واس معرفت منشی	عبدالرشید صاحب	۶ر ذیقعدہ	〃	۲ ر	
۱۳۵	از گلی امام	سید حامد صاحب	۱۵ر 〃	〃	۴ر	
۱۳۶	از حویلی مفتی صاحب	۰	〃 〃	〃	۴ر	
۱۳۷	از خانہ سید احمد صاحب	۰	۱۱ر ذی الحجہ ۱۳۱۱ھ	متفرقات	۱/۹ ر	قیمت کھال
۱۳۸	منشی حامد حسین صاحب	سید حامد صاحب	〃 〃	〃	۸ر	〃
۱۳۹	سکاشی والے صاحب	〃	〃 〃	〃	۷/۶ ر	〃
۱۴۰	نواب فیض احمد خانصاحب	〃	〃 〃	〃	۱۳/۶ ر	〃
۱۴۱	ڈپٹی معز الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	۲ ر	〃

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۳	بٹن صاحب گلی امام ۔	سید حامد صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳	متفرقات	۹ر	قیمت کھال
۱۴۴	منشی محمد احمد صاحب زیر جامع مسجد	〃	〃	〃	۹ر	〃
۱۴۵	محمد ابراہیم صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۱ر ۳ ۸	〃
۱۴۶	منشی ممتاز علی صاحب 〃	〃	〃	〃	۱۱ر ۳ ۸	〃
۱۴۷	منشی محمد عمر صاحب 〃	〃	〃	〃	۹ر	〃
۱۴۸	خانم صاحبہ گلی کبابیان	〃	۱۲ر 〃	〃	۵ر	〃
۱۴۹	حکیم قیام الدین احمد صاحب گلی تقا	〃	〃	〃	[illegible] ۱۴ر	〃
۱۵۰	حکیم اقبال حسین صاحب 〃	〃	〃	〃	۸ر	〃
۱۵۱	شیخ محمد امیر صاحب ۔ چوڑی گران	〃	〃	〃	۹ر	〃
۱۵۲	کلن صاحب تیل فروش کالی مسجد	〃	〃	〃	[illegible] ۱۴ر	〃
۱۵۳	سید احمد صاحب وغیرہ	〃	〃	〃	عـ	〃
۱۵۴	نواب علی صاحب ۔ چاہ ریٹ	〃	۲۰ر 〃	〃	۵ر	〃
۱۵۵	عبدالکریم سپاہی فوج ۔ میرٹھ	〃	〃	〃	۸ر	〃
۱۵۶	از حمام سیتل داس معرفت حافظ	حشمت اللہ صاحب	۲۵ ذی الحجہ ۱۳	قیمت آرد	[illegible]	〃
۱۵۷	از کوچہ میر عاشق ۔	.	〃	〃	[illegible] ۱۴ر	.
۱۵۸	از حویلی مفتی صاحب	.	〃	〃	۸ر	.
۱۵۹	از گلی امام ۔	سید حامد صاحب	〃	〃	۲ر ۳ ۸	.
۱۶۰	ایضاً	〃	〃	〃	عـ	

میزان ۔ [illegible]

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱۴ ۔ جناب سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از جامع مسجد بیوم الوداع ماہ رمضان ۱۳		۲۳ شوال ۱۳	چندہ عام کمشنا	[illegible]	

میزان ۔ [illegible]

آمدنی چندہ علاقہ نمبر ۱۵ - جناب شیخ محمد الدین صاحب رئیس دہلی محلہ چوڑیگران
و جناب نواب غلام محمد حسن خانصاحب رئیس دہلی محلہ مٹیا محل

نمبر شمار	نام مطالبہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از محلہ چوڑیگران - معرفت مولوی	عبد الغنی صاحب	۱۸ رمضان ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲	ایضاً	〃	۲۵ر 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۳	ایضاً	〃	۴ر شوال 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۴	ایضاً	〃	۱۳ر 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۵	شیخ محمد اکرام الدین صاحب معرفت مولوی	عبد الغنی صاحب	〃	چندہ ممبری	۴ر	
۶	از محلہ چوڑیگران 〃	〃	۲۰ر 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۷	ایضاً 〃	〃	۴ر ذیقعدہ	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۸	شیخ محمد اکرام الدین صاحب 〃	〃	〃 〃	چندہ ممبری	۴ر	
۹	از محمد اسمٰعیل صاحب 〃	〃	۱۰ر 〃	〃	۴ر	
۱۰	حکیم نظر محمد خانصاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۱۱	فصیح الدین صاحب 〃	〃	۱۱ر 〃	متفرقات	[illegible]	
۱۲	از محلہ چوڑیگران 〃	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۳	عنایت الرحمن صاحب 〃	〃	۱۲ر 〃	چندہ ممبری	۴ر	
۱۴	از چوڑیگران و پہاڑی املی 〃	〃	۱۹ر 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۵	مرزا سلطان الملک و امیر الملک فیاض الملک صاحب	〃	۲۰ر 〃	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۶	از چوڑیگران و پہاڑی املی	〃	۲۵ر 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۷	عبد الغفور حجام - کلان مسجد	〃	یکم ذی الحجہ ۱۳۳۱ھ	چندہ ممبری	۴ر	
۱۸	شیخ محمد اکرام الدین صاحب	〃	۱۳ر 〃	〃	۴ر	
۱۹	از محلہ چوڑیگران و پہاڑی املی	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۰	حکیم نظر محمد خانصاحب چوڑیگران	〃	〃 〃	چندہ ممبری	۴ر	
۲۱	از محمد اسمٰعیل صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۴ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۲	عبدالرب صاحب معرفت	عبدالمغنی صاحب	۱۰ ذی الحجہ ۱۳۲۱	متفرقات	۸ر	
۲۳	وزیر علی صاحب گھڑی ساز	〃	〃 〃	〃	۴۴ر	
۲۴	غلام اولیا صاحب	〃	〃 〃	〃	۴ر	
۲۵	از محلہ چوڑی گران	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۹ر [illegible]	
۲۶	محمد انعام سید صاحب - چوڑیگران	〃	〃 〃	〃	عہ ر	قیمت کھال
۲۷	حافظ ظہیر الدین صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۲۸	محمد ابراہیم صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۲۹	حافظ کریم الٰہی صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ ۳ر	〃
۳۰	محمد عمر صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۳۱	غلام اولیا صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۲	محمد عمر و محمد احسان صاحبان 〃	〃	〃 〃	〃	۹ر	〃
۳۳	حاجی [illegible] صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۴	ظفر الدین صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۳ر	〃
۳۵	حکیم محمد علیخان صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ ر	〃
۳۶	صدر الدین صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۳۷	عبدالرحیم صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۸ر	〃
۳۸	حافظ عبدالمجید صاحب و نواب صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ ر	〃
۳۹	عبدالکریم صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۹ر	〃
۴۰	منیر خاں صاحب مستری 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	〃
۴۱	خدا بخش صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ ر	〃
۴۲	حامد مستان صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ [illegible]	〃
۴۳	منشی غلام جیلانی صاحب سر رشتہ دار 〃	〃	〃 〃	〃	[illegible]	
۴۴	خورشید علی صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۱۰ر	
۴۵	مرزا سلطان الملک صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد روپیہ	کیفیت
۴٦	سعید اسحٰق صاحب - چوڑیگران	معرفت مولوی عبد المغنی صاحب	۱۰ ذی الحجہ سنہ	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
۴۷	عبد الحق صاحب / عزت اللہ صاحب - کوچہ چیلان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۴۸	حسین خانصاحب - صوبیدار 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۴۹	منشی فرکا ء اللہ صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۰	پیرجی سید علی صاحب - تیراہہ بیرام خان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۱	سید نصیر الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۲	میرزا امیر الملک صاحب - چاندنی محل	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۳	میرزا ولایت شاہ صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۴	عبد الرزاق صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۵	ولی بیگ صاحب - درگاہ شاہ ترکمان	عبد الرحمن صاحب	〃	〃	[illegible]	〃
۵٦	حافظ عبد اللہ صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۷	سید حسن صاحب مالک اخبار خیر خواہ عالم	مولوی عبد المغنی صاحب	〃	〃	۱۰/	〃
۵۸	حاجی نور محمد صاحب - کالی مسجد	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۵۹	منشی خدا بخش صاحب - حویلی مظفر خان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۰	حاجی عبد اللہ صاحب - ترکمان دروازہ	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۱	علیم الدین صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦٣	کریم بخش صاحب - شرک جدید	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۴	شاہ سیف الدین صاحب تیراہہ بیرام خان	〃			[illegible]	
٦۵	خلیل احمد صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦٦	حافظ عبد الحکیم صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۷	وحید الدین صاحب - سپاہ ڈسی اہلی	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۸	مولوی عبد الاحد صاحب - حامل سپتیل داس	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۹	ملن صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۱۰/	
۷۰	حاجی امیر الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر دلادن	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۱	میر ممتاز علی صاحب - چوڑیگران	مولوی عبد الغنی صاحب	۱۱ ذی الحجہ ۱۳۳۱	متفرقات	۶ر	قیمت کھال
۷۲	رحیم الدین صاحب کوچہ چیلان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۷۳	سید شاہ مظفر حسین صاحب - دریا گنج	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۷۴	حافظ رحیم بخش صاحب - شاہ ترکمان	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۷۵	نیاز علی صاحب - پہاڑی بھوجلا	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۷۶	کریم بخش صاحب - نئی سڑک	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۷۷	مولوی شیخ محمد خان صاحب - دریا گنج	عبد العزیز صاحب	〃	〃	[illegible]	〃
۷۸	حاجی محمد عمر صاحب - چوڑیگران	مولوی عبد الغنی صاحب	〃	〃	عہ ر	〃
۷۹	حاجی عبد الغفور صاحب 〃	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۸۰	حاجی [illegible] صاحب 〃	〃	〃	〃	۴ر	〃
۸۱	خلیفہ برکت بیگ صاحب [illegible]	〃	〃	〃	[illegible]	〃
۸۲	شیخ محمد اکرام الدین صاحب - چوڑی والان	〃	۱۲ر 〃	〃	۸ر	〃
۸۳	اقبال مرزا صاحب - گلی انبیا	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
۸۴	حافظ غیاث الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۸۵	حافظ حسن خان صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۴ر	〃
۸۶	حافظ محمد عمر صاحب - بلیماران	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۸۷	مولوی [illegible] عبد الحق صاحب - 〃	〃	〃	〃	عہ ر	〃
۸۸	شیخ عبد الرزاق صاحب چوڑیگران	〃	〃	〃	۱۰ر	
۸۹	از خانہ حاجی شرف الدین صاحب	〃	〃	〃	۱۲ر	
۹۰	فیاض الدین صاحب 〃	〃	〃	〃	۱۰ر	
۹۱	سید حمید الدین صاحب - گلی امام	〃	〃	〃	۱۰ر	
۹۲	مولوی عبد الاحد صاحب - حمام	〃	〃	〃	۱۲ر	
۹۳	فصیح الدین صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	۴ر	
۹۴	کریم بخش [illegible] چندہ - حویلی مظفر خان	〃	〃	〃	۳ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
٥٥	شرف الدین صاحب چتلا دروازہ	مولوی عبد الغنی صاحب	۱۲ ذی الحجہ ۱۳۳۱	متفرقات	[illegible]	قیمت کھال
٥٦	محمد وزیر صاحب - چوڑی گران	〃	〃	〃	٥/	〃
٥٧	کلن صاحب - پہاڑی املی	〃	〃	〃	۱٥/	〃
٥٨	عبد الحلیم صاحب - ولایتی و حاجی رحیم بخش صاحب	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٥٩	منشی احمد حسن صاحب و منشی محمد ابراہیم صاحب	〃	〃	〃	۱٥/	〃
٦٠	قاضی ضیاء اللہ صاحب - قاضی واڑہ	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۱	میر محمد حسن صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	[illegible]	〃
٦۲	نثار احمد صاحب - گلی چمڑہ والان	〃	۱۳/ 〃	〃	۹/	〃
٦۳	حافظ عبد الکریم صاحب - صدر بازار	〃	۱۴/ 〃	〃	[illegible]	〃
٦۴	حافظ عبد الوہاب صاحب - چوڑی گران	〃	۱٥/ 〃	〃	۸/	〃
٦٥	ڈپٹی فخر الدین صاحب	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
٦٦	میر قطب عالم صاحب - پہاڑی املی	مولوی سید احمد صاحب	۱٦/ 〃	〃	[illegible]	〃
٦٧	مولوی عبد الاحد صاحب - حمام سنیل آس	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
٦۸	ایضاً 〃	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
٦۹	حاجی الٰہی بخش صاحب - چاہ رہٹ	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
٧٠	شیخ عنایت اللہ خان صاحب روقی پہاڑی املی	مولوی عبد الغنی	۱٧/ 〃	〃	[illegible]	〃
٧۱	منشی محمد کرم اللہ خان صاحب بیٹیا محل	〃	۱۸/ 〃	〃	[illegible]	〃
٧۱	فیاض علی صاحب - چھتہ موم گران	〃	۱۹/ 〃	〃	۸/	〃
٧۲	نواب محمد حسن خان صاحب - گلی سرخ پوش	〃	〃 〃	〃	[illegible]	〃
٧۳	از محلہ چوڑی گران و پہاڑی املی	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	•
٧۴	احمد حسین صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	[illegible]	قیمت کھال
٧٥	باشندگان چوڑی والان	〃	۲۴/ 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	•
٧٦	میر محمد حسن صاحب - چوڑیگران	〃	〃	〃	[illegible]	قیمت کھال

میزان — [illegible] ۱۳/

آمدنی علاقہ نمبر ۱۶ ۱۹۰۷ و ۱۹۰۸ - جناب منشی محمد کرم اللہ خانصاحب رئیس دہلی محلہ ستیا محل

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از حویلی اعظم خان معرفت احمد شاہ	و محمد عوض صاحبان نجار	۲۸ ذی الحجہ	قیمت آرد متفرقات	۲/۳ ۲ ۹/	
۲	از محلہ سوئی والان "	میر للن صاحب	"	قیمت آرد متفرقات	۳/۳ ۴ ۵/۹	
۳	میر حسین علی صاحب	قاضی علیم الدین	"	چندہ ممبری	۸/	
۵	معرفت میر مشتاق علی حویلی احمد علی نجار	میر حامد علی صاحب	"	متفرقات	۵/	
۶	از گلی کبابیان - معرفت چودھری دار	حسین خانصاحب	"	قیمت آرد متفرقات	۲/۹ ۶/	
۷	از بارہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	۲۹/ "	قیمت آرد متفرقات	۱۳/ [illegible]	
۸	از پہاڑ گنج حبش خان / حاجی عبد الرحمٰن	پیر محمد و احمد حسن صاحب	دویم محرم	قیمت آرد متفرقات	۴/۳ ۱۳ ۲/۶	
۹	از حویلی اعظم خان ۔ احمد شاہ و محمد عوض	و میر حامد علی وغیرہ	"	قیمت آرد متفرقات	۱۵/۹ ۳/۹	
۱۰	از گلی کبابیان -	.	"	قیمت آرد متفرقات	۳/۲ ۶/	
۱۱	سید محمد ابراہیم - پھول والان	.	۶/ "	چندہ ممبری	۸/	
۱۲	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	متفرقات	۱/۱	
۱۳	از خانہ جناب سکرٹری صاحب	.	۸/ "	قیمت آرد متفرقات	۶/۸ ۲/۶	
۱۵	از حویلی اعظم خان - معرفت احمد شاہ و	محمد عوض و میر حامد علی	۱۱/ "	قیمت آرد	۱۰/	
۱۶	ایضاً "	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۳/۹ ۱/	
۱۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۲/ ۵/۹	
۱۸	از گلی حاجی اچار والہ -	محمد ابراہیم	" "	قیمت آرد	۳/۹	
۱۹	از بارہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد	۱۳/ "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۲۰	از کٹرہ دہوبیان واقع پہاڑ گنج حبش خان	حاجی عبد الرحمٰن	۱۵/ "	قیمت آرد متفرقات	۳/۳ [illegible]	
۲۱	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ و محمد عوض	و میر عابد علی صاحبان	" "	قیمت آرد متفرقات	۴/۹ ۳/	
۲۲	ایضاً "	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱/۳ ۷/۹	
۲۳	از گلی کبابیان	.	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۳/ ۱/۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۴	ازحویلی اعظم خان معرفت	علیم اللہ صاحب	۲۳ محرم ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۹ر	
۲۵	ایضاً 〃	خواجہ احمد شاہ	〃	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر۹ر ۳ر۹ر	
۲۶	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۷	حاجی عبدالرحیم صاحب پھاٹک حبش خان	۰	۲۸ 〃	متفرقات	۶	
۲۹	خان بہادر نظام الدین خانصاحب - کوچہ چیلان	۰	۲۹ 〃	چندہ ممبری	۵ر	
۳۰	میر حسین علی صاحب - گڑھیا	۰	〃	〃	۸ر	
۳۱	شیخ قدرت اللہ وغیرہ حویلی محمد علیخان	۰	〃	متفرقات	۶ر	
۳۲	ازحویلی اعظم خان -	۰	〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ر ۹ر	
۳۳	ایضاً -	۰	〃	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۱۰ر	
۳۴	از پھاٹک حبش خان -	۰	۳۰ 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۱ر۶ر	
۳۵	از حافظ عبدالکریم صاحب - تیلی واڑہ	۰	〃	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳۶	از سوئی والان -	میر للن صاحب	۵ صفر ۱۳۳۱ھ	قیمت آرد	۶ ۵ر۹ر	
۳۷	از حویلی اعظم خان معرفت حاجی عزیز اللہ	واحد شاہ و محمد بخش	۱۱ 〃	〃	۱۴ر	
۳۸	ایضاً 〃	〃	۱۸ 〃	〃	[illegible] ۱ر۶ر	
۳۹	از سوئی والان	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۸ر۳ر	
۴۰	از گلی کبابیان	شیخ عبدالصمد صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ر ۱ر	
۴۱	از ... علیخان صاحب - حویلی عزیز آباد	۰	〃 〃	قیمت آرد	۴ر	
۴۲	خان بہادر نظام الدین خانصاحب - کوچہ چیلان	۰	۳۰ 〃	چندہ ممبری	۵ر	
۴۳	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۴۵	ایضاً	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱ر۹ر [illegible]	
۴۶	از پھاٹک حبش خان	حاجی عبدالرحمٰن	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ر [illegible]	
۴۷	از حویلی اعظم خان	حافظ علیم اللہ خان	۲۳ 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۳ر ۴ر	
۴۸	از سوئی والان -	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۰ر	
۴۹	از گلی کبابیان	شیخ عبدالصمد صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۴ر۹ر ۱ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام محاصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۰	میر حسن علی — حویلی احمد علیخان	چپراسی ملازم انجمن	۲۹ر صفر ۱۳۱۱	چندہ ممبری	۸ر	
۵۱	کریم خان شیخ قدرت اللہ میر مشتاق حسن "	"	" "	متفرقات	۶ر	
۵۲	از حویلی اعظم خان — متفرق	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۶ر ۹ر	
۵۳	از مٹیا محل —	عابد علی صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۵۴	از سوئی والان —	میر للن صاحب	یکم ربیع الاول ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۱۱ر	
۵۵	از باڑہ ہندوراؤ —	نواب خیر محمد صاحب	۳ر "	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۵۶	از حویلی اعظم خان	میر حسن علی صاحب	۱۴ر "	قیمت آرد	۱۴ر۶ر	
۵۷	ایضاً	احمد شاہ صاحب	" "	"	۱۲ر۶ر	
۵۸	از سوئی والان —	میر للن صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	
۵۹	نواب محمود علیخان صاحب — حویلی عزیز آبادی	٠	" "	متفرقات	۳ر	
۶۰	از گلی کبابیان —	شیخ عبد الصمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۷ر۶ر ۳ر	
۶۱	خان بہادر نظام الدین خانصاحب	٠	۲۰ر "	چندہ ممبری	عہ ر	
۶۲	از گلی کبابیان —	شیخ عبد الصمد صاحب	۲۲ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ر۶ر ار	
۶۴	میر حسن علی صاحب کا خاندان — حویلی احمد علیخان	٠	" "	چندہ ممبری	۸ر	
۶۵	قدرت اللہ و میر مشتاق علی صاحب	٠	" "	متفرقات	۵ر	
۶۶	از حویلی اعظم خان	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد	۱۲ر۳ر	
۶۷	از سوئی والان —	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۹ر۳ر	
۶۸	از حویلی اعظم خان	میر عابد علی صاحب	۲۹ر "	قیمت آرد	۱۰ر۶ر	
۶۹	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	متفرقات	[illegible]	
۷۰	از گلی کبابیان	شیخ عبد اللہ	" "	قیمت آرد متفرقات	۴ر۶ر ۶ر	
۷۱	سید عبد العزیز صاحب — مٹیا محل	شیخ احمد علی	" "	چندہ ممبری	۸ر	
۷۲	منشی محمد کریم اللہ خانصاحب "	٠	" "	"	[illegible]	
۷۳	حاجی محمد اسحاق صاحب سوداگر بارہ ہندوراؤ	٠	" "	"	[illegible]	
۷۴	حافظ عبد الکریم صاحب سوداگر تیلی واڑہ	٠	" "	"	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۷۵	از جاے مختلف - معرفت منشی	کرم شند خان صاحب	۲۹ ربیع الاول	متفرقات	سعہ	قیمت کھال
۷۶	از خانۂ سردار مرزا صاحب مرحوم - کوچہ بلاقی بیگم		″ ″	″	۶	
۷۷	از خانۂ صاحب سکرٹری -	.	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر عہ	
۷۸	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب خیر محمد	۳ ربیع الثانی	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر عہ	
۷۹	ایضاً	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹مہ عہ	
۸۰	از حویلی اعظم خان - معرفت محمد شاہ و محمد جعفر	و میر عابد علی صاحبان	۱۴ر ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۸۱	ایضاً ″	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ار	
۸۲	از باشندگان محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۸۳	از گلی کبابیان -	شیخ عبد اللہ صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶مہ ار	
۸۴	از نواب محمود علی خان صاحب - حویلی عزیز آبادی	.	۱۷ر ″	متفرقات	۴ر	
۸۵	از باڑہ ہندوراؤ	نواب خیر محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر [illegible]	
۸۶	سید عبد العزیز صاحب سارجنٹ مٹیا محل	شیخ محمد علی و سید منور صاحبان	۲۰ر ″	چندہ ممبری	۴ر	
۸۷	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم الدین و عابد علی	″ ″	قیمت آرد	۱۴ر	
۸۸	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۸۹	از گلی کبابیان	شیخ عبد اللہ صاحب	۲۴ر ″	قیمت آرد متفرقات	۶ر۹مہ ۷مہ	
۹۰	خان بہادر نظام الدین خان صاحب - کوچہ پنڈت	.	″ ″	چندہ ممبری	عہ	
۹۱	سید محمد ابراہیم صاحب - مچھلی والان	.	″ ″	″	۸ر	
۹۲	حاجی عبد الستار و محمد اسمٰعیل صاحبان - بمبئی	حاجی محمد اسحاق صاحب	″ ″	چندہ انگشت	[illegible]	
۹۳	محمد شفیع و کریم الدین صاحبان ″	″	″ ″	″	[illegible]	
۹۴	حاجی قادر بخش صاحب ″	″	″ ″	″	۶	
۹۵	منور خان صاحب خیاط ″	″	″ ″	″	عہ	
۹۶	محمد زاہد صاحب دلال ″	″	″ ″	″	[illegible]	
۹۷	فضل الٰہی صاحب سوداگر	″	″ ″	″	۶	
۹۸	محبوب بخش و سراج الدین صاحبان سوداگر	″	″ ″	″	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹۹	حاجی اسد بخش محمد ابراہیم سوداگران بمبئی	حاجی محمد اسحاق صاحب	۲۳ ربیع الثانی [illegible]	چندہ انگیشت	صہ/	
۱۰۰	چودھری کرم الٰہی صاحب "	"	"	"	عہ	
۱۰۱	حاجی ابو و حاجی موسیٰ صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۰۲	یوسف حسین صاحب "	"	"	"	صہ/	
۱۰۳	اسمٰعیل و عبدالرحمٰن صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۰۴	حاجی یونس و حاجی محمد اسحاق صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۰۵	شیخ خدا بخش و حافظ عبدالرزاق صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۰۶	غلام قادر و الدین صاحبان سیالکوٹی "	"	"	"	صہ/	
۱۰۷	مولوی سلطان محمد صاحب - وزیر آبادی "	"	"	"	[illegible]	
۱۰۸	حاجی عبداللہ و برکت اللہ صاحبان "	"	"	"	عہ	
۱۰۹	اسمٰعیل حبیب کمپنی صاحب "	"	"	"	عہ	
۱۱۰	ابو محمد صاحب "	"	"	"	عہ	
۱۱۱	حاجی سلیمان صاحب - سارجنٹ "	"	"	"	عہ	
۱۱۲	سیٹھ ابراہیم ہارون صاحب "	"	"	"	صہ/	
۱۱۳	یوسف و حاجی گنگا صاحبان "	"	"	"	عہ ۴/	
۱۱۴	حاجی موسیٰ سلمان صاحبان "	"	"	"	عہ	
۱۱۵	کریم محمد صاحب	"	"	"	صہ/	
۱۱۶	عبداللہ و حاجی محمد اسمٰعیل صاحبان "	"	"	"	عہ	
۱۱۷	اسمٰعیل و نور محمد صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۱۸	نور محمد و حاجی قاسم صاحبان "	"	"	"	صہ/	
۱۱۹	فدا علی و حسین علی صاحب "	"	"	"	صہ/	
۱۲۰	ابراہیم مولوی صاحب "	"	"	"	عہ	
۱۲۱	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	"	"	چندہ ممبری	۸/	
۱۲۲	مشتاق علی و کریم بخش و قدرت اللہ و عبدالرحیم و سید علی "	"	"	متفرقات	۸/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاونت	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۲۳	از حویلی اعظم خان معرفت قاضی علیمداد	محمد عوض صاحب	۲۷ ربیع الثانی	قیمت آرد	۱۳ر۳ہر	
۱۲۴	از گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ صاحب	" "	"	۲ر۹ہر	
۱۲۵	از باشندگان پہاڑ گنج - معرفت	مرزا قادر بخش صاحب	۲۷ ر "	"	عہ ر	
۱۲۶	از مٹیا محل - معرفت شیخ احمد علی	و میر منور علی صاحب	۲۹ ر "	متفرقات	صہ ر ۱۲ر۳ہر	
۱۲۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر۹ہر ۲ر۹ہر	
۱۲۸	از گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۶ہر	
۱۲۹	نواب محمد سلیمان صاحب - حویلی عزیز آبادی	۰	۴ر جمادی الاول ۱۳۱۲	چندہ ممبری	۴ر	
۱۳۰	از حویلی اعظم خان معرفت احمد شاہ	محمد عوض صاحب	" "	قیمت آرد	۱۲ر	
۱۳۱	از باڑہ ہندو راؤ -	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر۶ہر	
۱۳۲	از پھاٹک حبش خان	حافظ عبدالرحمن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۹ر۳ہر	
۱۳۳	حافظ محمد موسی صاحب - کلکتہ	۰	۲ر "	چندہ یکمشت	صہ ر	
۱۳۴	از دولتخانہ سکریٹری صاحب سکریٹری انجمن	سرکی والان	۱۰ر "	متفرقات	۶	
۱۳۵	از حویلی اعظم خان - معرفت قاضی علیمداد	محمد عوض صاحب	۱۱ر "	قیمت آرد	۱۲ر	
۱۳۶	از محلہ سوداگران -	۰	" "	متفرقات	۲ر۹ہر	
۱۳۷	از گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر۶ہر ۶ہر	
۱۳۸	از پہاڑ گنج -	مرزا قادر بخش صاحب	۱۳ر "	قیمت آرد	عہ ر	
۱۳۹	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	۱۹ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۱۵ر	
۱۴۰	از پھاٹک حبش خان معرفت مولوی احمد حسن صاحب	مولوی عبدالغفور صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۸ر۳ہر ۱۲ر۶ہر	
۱۴۱	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ہر	
۱۴۲	از حویلی اعظم خان - قاضی علیمداد صاحب	و احمد شاہ صاحب	" "	قیمت آرد	۱۱ر۹ہر	
۱۴۳	از محلہ کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱ر۹ہر ۹ہر	
۱۴۴	محمد حسین خان صاحب ٹھیکیدار - گلی انبیا	۰	۲۵ر "	چندہ ممبری	عہ ر	
۱۴۵	سید محمد ابراہیم صاحب - چھلی والان	۰	" "	"	۴ر	
۱۴۶	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	۰	۲۹ر "	"	۸ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۴۷	مشتاق علی و کریم خاں و قدرت اللہ و مولوی عبدالرحیم صاحبان		۲۹ر جمادی الاول	متفرقات	۹ر	•
۱۴۸	از حویلی اعظم خان۔ معرفت احمد شاہ صاحب	و عابد علی صاحب	″ ″	قیمت آرد	۸ر۹ [illegible]	
۱۴۹	از گلی کبابیان ۔	شیخ عبداللہ صاحب	″ ″	″	۲ر	
۱۵۰	از سوئی والان ۔	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۲ر۹	
۱۵۱	از باڑہ ہندوراؤ	نواب خیر محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر۳ [illegible]	
۱۵۲	از پہاڑ گنج حبش خان معرفت مولوی عبدالغفور	و مولوی احمد حسین صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۹ ۱۰ر	
۱۵۳	مولوی عبدالرحیم خان صاحب مددگار سکریٹری نظام	•	″ ″	چندہ یکمشت	[illegible]	
۱۵۴	از سوئی والان	میر للن صاحب	۹ر جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۵ر۳	
۱۵۵	از حویلی اعظم خان۔ معرفت احمد شاہ و	محمد عوض صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر۹ [illegible]	
۱۵۶	نواب محمد سلیمان صاحب۔ حویلی عزیز آبادی	•	″ ″	چندہ ممبری	۲ر	
۱۵۷	از گلی کبابی	شیخ عبداللہ صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۳ر	
۱۵۸	نواب خیر محمد صاحب ۔ باڑہ ہندوراؤ	•	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۵۹	از باڑہ ہندوراؤ ۔	نواب خیر محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] [illegible]	
۱۶۰	از پہاڑ گنج حبش خان مولوی احمد صاحب	و مولوی عبدالغفور صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۹ ۱۴ر۶	
۱۶۲	از حویلی اعظم خان ۔ قاضی علم داد و	احمد شاہ و عوض علی صاحب	″ ″	قیمت آرد	۱۰ر۹	
۱۶۳	از گلی کبابیان ۔	شیخ عبداللہ	″ ″	″	۲ر	
۱۶۴	از حویلی اعظم خان ۔ میر عابد علی و	محمد عوض صاحب	۲۴ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۲ر۶	
۱۶۵	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳ر[illegible]	
۱۶۶	از گلی کبابیان	شیخ عبداللہ	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۲ر	
۱۶۷	میر حسن علی صاحب ۔ حویلی احمد علی صاحب	•	۲۹ر ″	چندہ ممبری	۸ر	
۱۶۸	قدرت اللہ مشتاق علی کریم خان عبدالرحیم وغیرہ	•	″ ″	متفرقات	۶ر۹	
۱۶۹	از حویلی اعظم خان ۔ احمد شاہ و محمد عوض	وغیرہ	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر۹ ۳ر	
۱۷۰	از باڑہ ہندوراؤ ۔	نواب خیر محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر۹ [illegible]	
۱۸۱	از پہاڑ گنج حبش خان ۔	حاجی عبدالرحمٰن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر۳ [illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۸۲	از سوئی والان	میر للن صاحب	۹ ر جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۸۳	از گلی کبابیان	شیخ عبد الصمد صاحب	۲۹ ر ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۸۴	مسٹر عبد الہادی صاحب وکیل متھرا		″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۸۵	از حویلی اعظم خان - محمد عوض	واحد شاہ صاحب	۱۳ ر رجب المرجب	قیمت آرد	[illegible]	
۱۸۶	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۸۷	نواب محمود علیخان صاحب	چپراسی انجمن	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۸۹	از گلی کبابیان	شیخ عبد الصمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۰	از باڑہ ہندو راؤ	نواب حبیب محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۱	مولوی محمد حسن صاحب تعلقہ دار حیدرآباد	قاضی علیمراد صاحب	۲۲ ر ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۹۲	از حویلی اعظم خان -	احمد شاہ صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۳	از سوئی والان	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۴	از گلی کبابیان	شیخ عبد الصمد	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۵	حافظ کلو صاحب - ترکمان دروازہ	علی مرزا صاحب	″ ″	″	[illegible]	
۱۹۶	سید عبد العزیز صاحب	مرزا محمد اسمٰعیل صاحب	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۹۷	از پھاٹک حبش خان - مولوی احمد حسن صاحب	مولوی عبد الغفور صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۱۹۸	از خانہ مولوی عبد الحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر [illegible]	سکریٹری صاحب	۲۴ ر ″	″	[illegible]	
۱۹۹	سید نظام الدین صاحب - تیراہہ بیرام خان	قاضی علیمرزا صاحب	۳۰ ر	″	[illegible]	
۲۰۰	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان	چپراسی ملازم	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۲۰۱	شیخ قدرت الہی - مشتاق علی - کریم صاحب وغیرہ	″	″ ″	متفرقات	[illegible]	
۲۰۲	از حویلی اعظم خان - محمد عوض صاحب	علیمراد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۰۳	از سوئی والان -	میر للن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۰۴	از گلی کبابیان -	شیخ عبد الصمد صاحب	″ ″	قیمت آرد	[illegible]	
۲۰۵	از باڑہ ہندو راؤ	نواب حبیب محمد صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۰۶	از پھاٹک حبش خان	حاجی عبد الرحمٰن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۰۷	از مٹیا محل - معرفت میر منور علی	شیخ احمد علی صاحب	۳۰ رجب ۱۳۱۱	قیمت اردو متفرقات	۱۲ آنے ۹ر	
۲۰۸	منشی سرفراز علی صاحب ملازم بستی و آباد	سکرٹری صاحب	۵ر شعبان ۱۱	چندہ ممبری	۵ر	
۲۰۹	از حویلی اعظم خان - معرفت احمد شاہ صاحب	و محمد عوض صاحب	۶ر "	قیمت اردو متفرقات	۱۴ر ۳ر	
۲۱۰	نواب محمد علیخان صاحب حویلی مرزا آباد	"	۶ر "	چندہ ممبری	۴ر	
۲۱۱	گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت اردو	۴ر	
۲۱۲	مولوی احمد حسین صاحب تعلقہ دار حیدرآباد	احمد شاہ و محمد عوض	۱۹ر "	چندہ ممبری	۵ر	
۲۱۳	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب خیر محمد صاحب	۲۰ر شعبان	قیمت اردو متفرقات	[illegible] ۳ر۹ر	
۲۱۴	از پھاٹک حبش خان معرفت مولوی احمد حسین و مولوی عبدالغفور صاحبان	"	" "	قیمت اردو متفرقات	۶ر۶ر ۱۴ر۹ر	
۲۱۵	از حویلی اعظم خان -	قاضی علیم اللہ صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	[illegible] ۳ر۶ر	
۲۱۶	از گلی کبابیان	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت اردو	۱ر۹ر	
۲۱۷	خان بہادر نواب محمد اسمٰعیل خان صاحب رئیس	"	۲۶ر "	چندہ ممبری	۵ر	
۲۱۸	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم اللہ صاحب	۲۸ر	قیمت اردو متفرقات	۱ر۹ر ۳ر۶ر	
۲۱۹	از محلہ سوئی والان -	میر للن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۱ر۶ر ۳ر۹ر	
۲۲۰	گلی کبابیان -	شیخ عبداللہ صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۳ر ۲ر	
۲۲۱	سید عبدالعزیز صاحب سارجنٹ مٹیا محل	"	" "	چندہ ممبری	۴ر	
۲۲۲	از باڑہ ہندوراؤ -	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	[illegible]	
۲۲۳	میر حسن علی صاحب - حویلی احمد علیخان صاحب	ملازم انجمن	" "	چندہ ممبری	۸ر	
۲۲۴	میر مشتاق علی صاحب دفتر اسد و سید وجاہت علی وغیرہ		" "	متفرقات	۸ر۶ر	
۲۲۵	چودھری حیدر بخش صاحب - مٹیا محل	میر منور علی صاحب	" "	چندہ ممبری	۴ر	
۲۲۶	نواب خیر محمد صاحب -		۲۰ر "	"	۵ر	
۲۲۷	از سوئی والان -	میر للن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	[illegible] ۳ر۹ر	
۲۲۸	از اہل خانہ بابو برکت اللہ صاحب کوچہ فولاد خان	وزیر محمد خان	یکم رمضان	چندہ یکمشت	۵ر	
۲۲۹	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۱۴ر ۱ر۹ر	
۲۳۰	از سوئی والان	میر للن صاحب	۶ر "	قیمت اردو متفرقات	۱۴ر ۳ر۹ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۳۲	از سپاٹک حبشی خان	حاجی عبدالرحمٰن	۱۴ رمضان ۱۳۵۱	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۶ر ۶ر	
۲۳۳	نواب محمد علی خانصاحب حویلی فرخ آبادی	•	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۳۴	از بارہ گہرہ موہداو	نواب نصیر محمد صاحب	۱۴ر ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۱۱ر	
۲۳۵	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	۱۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۲ر۹ر	
۲۳۶	از کوچہ ناہر خان	سید ابو محمد عبدالقادر صاحب	″ ″	قیمت آرد	۴ر۹ر	
۲۳۷	از گلی انبیا	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۳ر ۱ر۶ر	
۲۳۸	متفرقات از علاقہ نمبر ۱	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۳ر	
۲۳۹	ہمشیرہ وزیر محمد خانصاحب کوچہ فولاد خان	•	″ ″	متفرقات	۸ر	
۲۴۰	سید نظام الدین صاحب - تیراہہ بیرم خان	قاضی حلیم الدین صاحب	۲۰ر ″	″	۱۰ر	
۲۴۱	از سپاٹک حبشی خان -	حاجی عبدالرحمٰن صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱ر ۳ر	
۲۴۲	از سوئی والان	سید الدین صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر۹ر ۲ر۹ر	
۲۴۳	سید عبدالعزیز صاحب ساکن شیش محل	•	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۴۴	منشی محمد حسین علی صاحب - حویلی احمد علی خان	ملازم انجمن	۲۴ر ″	″	۸ر	
۲۴۵	مشتاق احمد کریم صاحب - قدرت احمد شیخ محمد یوسف عبدالرحمٰن ۳ر ۳ر ۱ر ۹ر ۱ر۶ر		۲۳ر ″	متفرقات	۹ر۳ر	
۲۴۶	از حویلی اعظم خان	عابد علی صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر۶ر ۲ر	
۲۴۷	از کوچہ ناہر خان	سید ابو محمد عبدالقادر صاحب	″ ″	قیمت آرد	۶ر	
۲۴۸	محمد حسین خانصاحب صوبیدار گلی انبیا	ملازم انجمن	″ ″	چندہ ممبری	۴ر	
۲۴۹	از گلی انبیاء	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر۶ر ۳ر	
۲۵۰	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱	ملازم انجمن	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ر ۱ر	
۲۵۱	از مولوی جمیل الرحمٰن صاحب	•	۲۵ر ″	چندہ ممبری	۵ر	
۲۵۲	نواب خان بہادر محمد اسمٰعیل خانصاحب رئیس دہلی	سید الدین صاحب	″ ″	″	۵ر	
۲۵۳	از کٹرہ مہر پرور	ملازم انجمن	۲۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۷ر۶ر ۹ر	
۲۵۴	از کوچہ حسین صاحب تعلقدار رحیم آباد	عبدالغفور صاحب	″ ″	چندہ ممبری	۵ر	
۲۵۵	از شیش محل	شیخ احمد علی صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۷ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۵۶	سوکو محمد یوسف علیخاں صاحب مٹیا محل	احمد علی صاحب	۲۹ رمضان	چندہ یکمشت	[illegible]	
۲۵۷	از حویلی اعظم خان — احمد شاہ صاحب	محمد عوض صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳/۶ ۱/۹	
۲۵۸	از سوئی والان —	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۱/ ۳/۳	
۲۵۹	از گلی کبابیان —	شیخ عبد اللہ صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۳/۶ ۲/	
۲۶۰	از باڑہ ہندوراؤ —	نواب نصیر محمود صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۱	از پہاڑ گنج حبش خان	حاجی عبد الرحمن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳/ ۲/	
۲۶۲	از حویلی اعظم خان	احمد شاہ صاحب	۷ از شوال	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۳	از سوئی والان	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	[illegible]	
۲۶۴	از صوبیدار محمد حسین صاحب از گلی انبیاء	〃	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۴/۷ ۳/۶	
۲۶۵	از متفرق مقامات	عبد الاحد حیرانی	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۲/۹ ۴/۳	
۲۶۶	سید عبد العزیز صاحب — مٹیا محل	〃	〃 〃	چندہ ممبری	۴/	
۲۶۷	پہاڑ گنج حبش خان	حاجی عبد الرحمن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۱۳/۳	
۲۶۸	از نواب محمود علیخاں صاحب حویلی عزیز آبادی	حیرانی انجمن	۱۰/ 〃	چندہ ممبری	۴/	
۲۶۹	چودہری حید بخش صاحب	〃	〃 〃	〃	۴/	
۲۷۰	از حویلی اعظم خان — معرفت میر طاہر علی	〃	۲۵/ 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳/۹ ۱/	
۲۷۱	از سوئی والان —	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۳/	
۲۷۲	از باڑہ ہندوراؤ —	نواب نصیر محمود صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۴/ [illegible]	
۲۷۳	محمد اکرام علیخاں صاحب ملازم محکمہ نمک	قاضی علیم اللہ صاحب	〃 〃	متفرقات	[illegible]	
۲۷۴	میر حسین علی صاحب — حویلی احمد علیخان	〃	۲۹/ 〃	چندہ ممبری	۸/	
۲۷۵	مشتاق علی — کریم خان — قدرت اللہ سید علی — نواب علی — حامد علی	〃	〃 〃	متفرقات	۹/۶	
۲۷۶	از حویلی اعظم خان — احمد شاہ	عبد الاحد حیرانی	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۱۳/۳ ۲/	
۲۷۷	از سوئی والان —	میر للن صاحب	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۶/۴ ۷/۳	
۲۷۸	از گلی کبابیان —	شیخ عبد اللہ	〃 〃	قیمت آرد متفرقات	۸/ ۳/	
۲۷۹	از کوچہ ناہر خان — حکیم عبد القادر	سید ابو الفضل قادر صاحب	〃 〃	قیمت آرد	۲/۶	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۸۰	از گلی انڈیا -	محمد حسین خانصاحب و ڈاکٹر	۲۹ ر شوال	قیمت اردو متفرقات	۶ ر ۴ / ۹ ر	
۲۸۱	از مقامات متفرق علاقہ نمبر ۱ و ۵ ۱	ملازم انجمن	" "	قیمت اردو	۸ ر ۹ ر	
۲۸۲	از پھاٹک حبش خان -	حاجی عبدالرحمن	" "	قیمت اردو متفرقات	۹ ر ۳ ر / ۱۵ ر	
۲۸۳	از کٹرہ مہر پرور	چپراسی انجمن	۳۰ ر "	قیمت اردو متفرقات	۱۶ ر / ۱۰ ر	
۲۸۴	حاجی عبدالغنی صاحب بابت دو جلد دانگریزی	۰	۰ ۰	۰	۸ ر	
۲۸۵	محمد عبدالرزاق صاحب ۔ بابت دو جلد	۰	۰	۰	للعہ ر	
۲۸۶	منشی محمد کرم اللہ خانصاحب "	۰	۰	۰	۶ / ۴ ر	
۲۸۷	میر کاظم علیصاحب بابت دو جلد ۱۲ پارچہ	۰	۰	۰	عہ ر / ۳ ر	
۲۸۸	حکیم محمد اجمل خانصاحب بابت دو جلد	۰	۰	۰	۸ ر	
۲۸۹	محمد لطیف خانصاحب "	۰	۰	۰	۵ ر ۶ ر	
۲۹۰	شیخ محمد الٰہی بخش خانصاحب "	۰	۰	۰	۹ ر ۹ ر	
۲۹۱	عبد الاحد صاحب "	۰	۰	۰	۴ ر	
۲۹۲	حکیم احمد حسین صاحب "	۰	۰	۰	۴ ر	
۲۹۳	عبدالرزاق صاحب	۰	۰	۰	للعہ ر / ۶ ر	
۲۹۵	"	۰	۰	۰	عہ ر / ۳ ر	
۲۹۶	از حویلی اعظم خان -	عبداللہ چپراسی	۱۶ ر ذی قعدہ	قیمت اردو متفرقات	عہ ر / ۱۱ ر / ۳ ر ۹ ر	
۲۹۷	از محلہ سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	عہ ر / ۱ ر / ۸ ر	
۲۹۸	از خلیفہ احمد صاحب - حویلی عزیز آبادی	چپراسی انجمن	" "	چندہ ممبری	عہ ر	
۲۹۹	از باڑہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۱۲ ر ۹ ر / ۵ ر عہ ر	
۳۰۰	از پھاٹک حبش خان -	حاجی عبدالرحمن صاحب	" "	قیمت اردو متفرقات	۲ ر ۹ ر / ۱۵ ر ۶ ر	
۳۰۱	از سید عبدالعزیز صاحب ۔ بیٹیا محل -	میر منور علی صاحب	" "	چندہ ممبری	۴ ر	
۳۰۲	نواب محمود علیخانصاحب - حویلی عزیز آبادی	۰	" "	"	۴ ر	
۳۰۳	سید نظام الدین صاحب تیراہہ بیرام خان	علی مرزا صاحب	" "	"	۸ ر	
۳۰۴	از حویلی اعظم خان - محمد عوض و	چپراسی انجمن	۲۹ ر "	قیمت اردو متفرقات	عہ ر / ۸ ر ۹ ر / ۴ ر ۶ ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۰۵	سید محمد ابراہیم - مٹیا محل والان	بدست خود	۹؍ذیقعدہ ۱۳۲۹	چندہ ممبری	۲؎	
۳۰۶	از سوئی والان	میر للن	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۴؍۶؍ہر ۷؍۲؍ہر	
۳۰۷	از گلی کبابیان	خدابخش	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۷؍۶؍ہر	
۳۰۸	میر حسن علی صاحب - حویلی احمد علیان	چپراسی	؍؍ ؍؍	چندہ ممبری	۸؍	
۳۰۹	از قبلہ محمد کریم خاں و مشتاق و عبد الرحمن سید محمد حامد علی		؍؍ ؍؍	متفرقات	۹؍۱۲؍ہر	
۳۱۰	از بارہ ہندو راؤ	نواب خیر محمد صاحب	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۴؍۶؍ہر صہر	
۳۱۱	از سپاٹک حبش خان	حاجی عبد الرحمن	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۷؍ ۱؎	
۳۱۲	میاں حیدر - مٹیا محل	عبد اللہ چپراسی	؍؍ ؍؍	چندہ ممبری	۴؍	
۳۱۳	از گلی انبیاء	صوبیدار صاحب	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۱۵؍ ۱؍	
۳۱۴	حسین خانصاحب - گلی انبیاء	؍؍	؍؍ ؍؍	چندہ ممبری	۴؍	
۳۱۵	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبد الغنی صاحب	؍؍ ؍؍	قیمت آرد	۸؍۳؍ہر	
۳۱۶	از مختلف مقامات	عبد اللہ چپراسی	؍؍ ؍؍	متفرقات	۸؍	
۳۱۷	نواب محمد اسمٰعیل خانصاحب - کوچہ تاراچند	میر للن صاحب	؍؍ ؍؍	چندہ ممبری	۵؎	
۳۱۸	از کٹرہ مہر پرور	چپراسی	؍؍ ؍؍	قیمت آرد متفرقات	۶؍۶؍ہر ۹؍	
۳۱۹	شیخ کریم بخش - ترکمان دروازہ	بدر الدین صاحب	۱۱؍ذی الحجہ	؍؍	للعہ	
۳۲۰	مولوی محمد حسین صاحب تعلقہ دار حیدرآباد		۱۲؍ ؍؍	چندہ ممبری	صہر	قیمت کھال
۳۲۱	مرزا یوسف بیگ صاحب کوچہ روح اللہ خاں	حافظ داؤد صاحب	؍؍ ؍؍	متفرقات	عہر	؍؍
۳۲۲	حاجی محمد صدیق و مولا بخش صاحب	نواب خیر محمد صاحب	۱۳؍ ؍؍	؍؍	۲؎	؍؍
۳۲۳	مرزا فرخ شاہ - گلی امام	شیخ احمد علی صاحب	؍؍ ؍؍	؍؍	۶	؍؍
۳۲۴	میاں حسین خانصاحب - مٹیا محل	عبد اللہ چپراسی	۱۵؍ ؍؍	؍؍	عہر	؍؍
۳۲۵	مولوی محمد حسان الرحمن خانصاحب ؍؍	حافظ محمد اسمٰعیل	۱۶؍ ؍؍	؍؍	دوعہر ۱۴؍	؍؍
۳۲۶	داروغہ محمد اسمٰعیل صاحب کوچہ مہر پرور	عبد اللہ چپراسی	؍؍ ؍؍	؍؍	للعہ	؍؍
۳۲۷	اہلخانہ منشی مو جانصاحب کوچہ بلاقی بیگم	؍؍	؍؍ ؍؍	؍؍	عہر	
۳۲۸	حافظ داؤد صاحب - مٹیا محل	شیخ احمد علی صاحب	؍؍ ؍؍	؍؍	۹؍	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۲۹	میر محمد شمشیر خانصاحب - کمرہ بنگش	چپراسی	۱۶ ذی الحجہ ۱۳۱۱	متفرقات	۱۴ ر	[illegible]
۳۳۰	مولوی عبد الغفور صاحب - زیر جامع مسجد	"	" "	"	۹ ر	" "
۳۳۱	منشی محمد کرم اللہ خانصاحب - شیش محل	"	" "	"	۱۲ ر	"
۳۳۲	قاضی علیم اللہ خانصاحب -	احمد شاہ صاحب	" "	"	۶ ر	"
۳۳۳	خان بہادر مولوی محمد ابو الحسن صاحب - تیراہہ	چپراسی	" "	"	۲ ر ۹ ر	"
۳۳۴	مولوی سید الغنی صاحب - سرکی والان	"	" "	"	۴ ر	"
۳۳۵	امیر خان ملازم سید عبد الغنی صاحب	"	" "	"	۴ ر	"
۳۳۶	میر احمد علی صاحب - حویلی اعظم خان	"	" "	"	۸ ر	"
۳۳۷	مولوی رحیم الدین صاحب گڑھیا	"	" "	"	۸ ر	"
۳۳۸	میر للن صاحب سوئی والان	"	" "	"	۹ ر	"
۳۳۹	میر عادل علی صاحب "	"	" "	"	۸ ر	"
۳۴۰	میر صفدر علی صاحب "	"	" "	"	۸ ر	"
۳۴۱	سید نظام الدین صاحب حویلی اعظم خان	علی مرزا صاحب	" "	چندہ ممبری	۱۰ ر	"
۳۴۲	چودھری حیدر بخش صاحب مٹیا محل	شیخ احمد علی صاحب	" "	"	۳ ر	
۳۴۳	سید عبد العزیز صاحب "	میر منور علی صاحب	" "	"	۴ ر	
۳۴۵	نواب محمد علیخانصاحب - حویلی عزیز آباد	٠	" "	"	۳ ر	
۳۴۶	از حویلی اعظم خان - احمد شاہ	محمد عوض صاحب	۱۸ ر "	قیمت آرد متفرقات	۲ ر ۶ ر	
۳۴۷	از سوئی والان	میر للن صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ ر ۶ ر	
۳۴۸	از بارہ ہندو راؤ -	نواب میر محمد صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ ر ۶ ر	
۳۴۹	از پہاڑی گنج حسن خان	حاجی عبد الرحمن	" "	قیمت آرد متفرقات	۵ ر ۹ ر ۶ ر	
۳۵۰	از غلام جیلانی صاحب - عرب سرائے	٠	۱۹ ر "	متفرقات	۶ ر	
۳۵۱	سردار خانصاحب - کوچہ چیلان	٠	" "	"	۴ ر	
۳۵۲	از مٹیا محل - میرزا محمد اسمٰعیل د	میر للن صاحب	۲۶ ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۲ ر ۳ ر	
۳۵۳	میر حسین علی صاحب - حویلی احمد علیخان		۲۷ ر "	چندہ ممبری	۸ ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۵۴	میر مشتاق علی کریم خان - عبدالرحیم	حامد علی	۲۷ ذی الحجہ	متفرقات	۷/۶	
۳۵۵	از حویلی اعظم خان	قاضی علیم الدین صاحب	// //	قیمت آرد متفرقات	[illegible] ۳/۹	
۳۵۶	از سوئی والان	میر لطف حسن صاحب	// //	قیمت آرد متفرقات	۳/۰ ۸/۹	
۳۵۷	محمد حسین خان صاحب چندہ از گلی انبیا	//	// //	چندہ ممبری	۴/	
۳۵۸	از گلی انبیا	عبد الواحد صاحب	// //	قیمت آرد متفرقات	۱۲/۴ ۱/	
۳۵۹	از محلات متعلقہ علاقہ نمبر ۱۵ و ۱۶	چپراسی	// //	//	[illegible]	
۳۶۰	از کوچہ ناہر خان -	//	// //	قیمت آرد	۲/۹	
۳۶۱	از گلی کبابیان	//	// //	//	۷/	
۳۶۲	از کٹرہ مہر پرور	،	۲۹ ذی الحجہ	//	۱۴/	
۳۶۳	ہمشیرہ شیخ کرم الٰہی صاحب بازار ہندوراؤ	،	// //	چندہ یکمشت	للعہ	
۳۶۴	از باڑہ ہندوراؤ	نواب خیر محمد صاحب	// //	متفرقات	للعہ	کہال قربانی کے
۳۶۵	شیخ قدرت اللہ صاحب عطر فروش	،	// //	//	[illegible]	//
میزان -					[illegible]	

آمدنی متعلقہ علاقہ منشی محمد کرم اللہ خان صاحب جو بوساطت مولوی محمد جمیل الرحمن صاحب کے ہوئی

۱	از کٹرہ مہر پرور	حکیم عبد الغنی صاحب	۳۰ ذی الحجہ	قیمت آرد	[illegible]	
۲	از کوچہ ناہر خان	//	۳۰ //	قیمت آرد متفرقات	۳/۹ ۳/۱۴	
۳	از گلی انبیا	[illegible]	[illegible]	قیمت آرد متفرقات	۵/۶ ۱/۳	
۴	از مختلف علاقہ نمبر ۱۸	،	//	قیمت آرد متفرقات	۱۲/۶ ۱/	
۵	والدہ منشی عبدالرشید صاحب کلاں محل	،	۳۰ //	//	۲/	
۶	کوچہ ناہر خان معرفت حکیم عبدالغنی و مولوی عبدالقادر صاحب		۶/ //	قیمت آرد متفرقات	۳/۹ ۳/۶	
۷	از کٹرہ مہر پرور	،	//	قیمت آرد	۳/۹	
۸	از گلی انبیا معرفت محمد حسین صاحب	صوبہ دار	۹/ //	//	۴/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۹	از مختلف مواقع علاقہ نمبر ۱۸	۰	۸ محرم ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد	۸/	
۱۰	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبد الغنی	۱۳ // //	قیمت آرد متفرقات	۵/ ۲/۳/	
۱۱	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	۱۵ // //	قیمت آرد متفرقات	۴/۶/ ۳/	
۱۲	از مختلف مواقع نمبر ۱۸	۰	// //	قیمت آرد	۸/۳/	
۱۳	حسین خان صاحب صوبہ دار گلی انبیا	۰	۲۴ // //	چندہ ممبری	۴/	
۱۴	از گلی انبیا - معرفت حسین خان صاحب	۰	// //	قیمت آرد	۴/۳/	
۱۵	از مقامات متفرق نمبر ۱۸	عبد اللہ چپراسی	// //	//	۸/۹/	
۱۶	از کوچہ ناہر خان	معرفت حکیم عبد الغنی	// //	قیمت آرد متفرقات	۵/۶/ ۲/	
۱۷	ایضاً	//	۲۹ // //	قیمت آرد متفرقات	۴/۳/ ۴/	
۱۸	از باشندگان گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	// // //	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۳/	
۱۹	از مختلف مقامات نمبر ۱۸	عبد اللہ چپراسی	// //	قیمت آرد	۹/	
۲۰	از کوچہ ناہر خان	معرفت چپراسی	۳۰ // //	قیمت آرد متفرقات	۹/۲/ ۱۳/۶/	
۲۱	از کوچہ ناہر خان	عبد الغنی	۵ صفر ۱۳۱۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۴/ ۲/۹/	
۲۲	ایضاً	//	۱۲ // //	قیمت آرد متفرقات	۵/۳/ ۲/	
۲۳	ایضاً	//	۱۹ // //	قیمت آرد متفرقات	۹/۵/ ۱/۶/	
۲۴	از گلی انبیا	محمد حسین صاحب صوبہ دار	۲۲ // //	قیمت آرد متفرقات	۱۳/۶/ ۶/	
۲۵	از تیراہہ بیرام خان	معرفت چپراسی	// //	قیمت آرد	۱/عہ	
۲۶	از کوچہ ناہر خان	محمد عبد الغنی صاحب	۲۹ // //	قیمت آرد متفرقات	۳/۳/ ۱/۳/	
۲۷	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	// //	قیمت آرد متفرقات	۴/۳/ ۳/	
۲۸	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	// //	قیمت آرد	۶/	
۲۹	خان بہادر منشی محمد کاظم حسین صاحب کوچہ چیلان	//	// //	چندہ ممبری	عہ	
۳۰	از کوچہ میر سرور	//	۳۰ // //	قیمت آرد متفرقات	۹/ ۱۱/۶/	
۳۱	سید مظفر حسین صاحب صابری	//	دوم ربیع الاول ۱۳۱۱ھ	چندہ ممبری	سے	
۳۲	از گلی انبیا - معرفت صوبہ دار	محمد حسین صاحب	۱۴ // //	قیمت آرد متفرقات	۸/۶/ ۱/۳/	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۳۳	از کوچۂ ناہر خان معرفت مولوی	عبد القادر صاحب	۱۴ ربیع الاول ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر۹ہر ۴ہر	
۳۴	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۱۳ر۹ہر	
۳۵	نور جہان بیگم صاحبہ	″	″ ″	متفرقات	۸ر	قیمت کھال
۳۶	از الٰہی خانہ بابو برکت علی مرحوم کوچہ چیلان		۲۲ر ″	″	۴ر	
۳۷	از کوچۂ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۶ہر ار۶ہر	
۳۸	از گلی انبیا محمد حسین	صاحب صوبہ دار	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۱۲ہر ۳ہر	
۳۹	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸	عبد الصمد چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۷ر۶ہر	
۴۰	از کوچۂ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	۲۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ار۳ہر	
۴۱	از گلی انبیا معرفت محمد حسین	صاحب صوبہ دار	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ۱۲ہر	
۴۲	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ہر	
۴۳	از کٹرہ مہرپرور معرفت عبد السلام صاحب	و ایضاً	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۹ر۹ہر	
۴۴	از کوچۂ ناہر خان حکیم عبد الغنی و	مولوی عبد القادر صاحب	یکم ربیع الثانی ۱۳۱۱	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ۶ر۱۲ہر	
۴۵	ایضاً ایضاً	″	۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ہر ار۳ہر	
۴۶	ایضاً ایضاً	″	۱۶ر ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ار۳ہر	
۴۷	از گلی انبیا	صوبہ دار صاحب	۲۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر۶ہر ۹ہر	
۴۸	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	عہ ر ار۳ہر	
۴۹	از کوچۂ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب	۲۷ر ″	قیمت آرد متفرقات	۲ر۶ہر ار۳ہر	
۵۰	از گلی انبیا	صوبہ دار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۲ر۹ہر ۳ہر	
۵۱	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۷ر	
۵۲	از کٹرہ مہرپرور	″	۴ر جمادی الاول	قیمت آرد متفرقات	۹ر۳ہر ۱۵ر۶ہر	
۵۳	از کوچۂ ناہر خان حکیم عبد الغنی و	مولوی عبد القادر صاحب	۷ر ″	قیمت آرد	۲ر۳ہر	
۵۴	از گلی انبیا	صوبہ دار صاحب	۱۱ر ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر۹ہر ۳ہر	
۵۵	از مقامات مختلف علاقہ نمبر ۱۷	چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ہر	
۵۶	خان بہادر نظام الدین خان صاحب کوچہ قندھاریت	۔	۲۶ر ″	چندہ ممبری	عہ ر	

نمبر شمار	نام کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۷	از کوچہ ناہر خان معرفت حکیم عبدالغنی و	مولوی عبدالقادر صاحب	۹ جمادی الاول	قیمت آرد	۵ر۹ہر	
۵۸	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	″ ″	متفرقات	۱۱ر۶ہر ۶ہر	
۵۹	از کوچہ چیلان متفرقات	چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۱۳ر	
۶۰	از کٹرہ مہر پرور	″	۲ر جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۶ر۶ہر ۵ر۹ہر	
۶۱	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	۹ر ″	قیمت آرد	۴ر۳ہر	
۶۲	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۹ہر ۱ر	
۶۳	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	″	قیمت آرد	۵ر	
۶۴	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۱۶ر ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر۱۳ہر ۳ر	
۶۵	از مختلف مقامات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی انجمن	″ ″	قیمت آرد	۴ر۶ہر	
۶۶	ہمشیرہ وزیر محمد خان صاحب کوچہ چیلان	″	″ ″	متفرقات	۴ہر	
۶۱	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۲۳ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۳ہر	
۶۲	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	″	قیمت آرد	۳ر۹ہر	
۶۳	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	″ ″	″	۵ر۶ہر	
۶۴	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	۲۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۶ہر ۳ہر	
۶۵	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	″	قیمت آرد	۴ر۶ہر	
۶۶	محمد حسین صاحب صوبیدار گلی انبیا	۰	۳ر رجب ۱۳۱۱	چندۂ ممبری	۴ر	
۶۷	از گلی انبیا	صوبیدار صاحب	″	قیمت آرد متفرقات	۴ر۳ہر ۳ہر	
۶۸	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	″	قیمت آرد	۴ر۶ہر	
۶۹	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	″	″	۴ر	
۷۰	از کٹرہ مہر پرور	″	۲۲ر رجب	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۹ر۶ہر	
۷۱	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبدالغنی وغیرہ	″ ″	قیمت آرد	۴ر۶ہر	
۷۲	از گلی انبیا۔	صوبیدار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۱ر۳ہر	
۷۳	از متفرقات علاقہ نمبر ۱۸	چپراسی	″ ″	قیمت آرد	۷ر۹ہر	
۷۴	از کٹرہ مہر پرور	۰	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۷ر ۶ر۶ہر	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد	کیفیت
۷۵	محمد ظہور الحق صاحب - دریا گنج	معرفت صوبہ دار صاحب	۳۰ر رجب ۱۳۱۱	متفرقات	عا ۶	
۷۶	محمد حسین خانصاحب صوبہ دار	″	″ ″	″	۴ ۴ر	
۷۷	از گلی انبیا	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۳ ۴ر ۳ ۴ر	
۷۸	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی	″	قیمت آرد	۷ر ۶ ۴ر	
۷۹	از کوچہ ناہر خان	حکیم عبد الغنی صاحب	۲ر شعبان ۱۳۱۱	″	۲ ۴ر	
۸۰	از گلی انبیا معرفت صوبہ دار صاحب	٠	″ ″	متفرقات	۲ ۴ر ار ۱۱ ۴ر	
۸۱	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۲ ۴ر ۲ ۴ر	
۸۲	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	۲۰ر ″	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۳ ۴ر ۹ ۴ر	
۸۳	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	٠	″ ″	قیمت آرد	۱۲ ۴ر	
۸۴	محمد حسین خانصاحب صوبہ دار	٠	۲۸ر شعبان	چندہ ممبری	۴ ۴ر	
۸۵	از گلی انبیا -	صوبہ دار صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۴ ۴ر ۳ ۴ر	
۸۶	از کوچہ ناہر خان	مولوی عبد القادر صاحب کے	″ ″	قیمت آرد	۳ر ۳ ۴ر	
۸۷	از متفرق مقامات علاقہ نمبر ۱۶	چپراسی -	″ ″	″	۲ر ۳ ۴ر	
۸۸	از کٹڑہ مہر پرور	″	۳۰ر شعبان	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۶ ۴ر ۱۱ر	
	میزان				لعہ ۶ر ۶ ۴ر	
	میزان کل علاقہ ۱۶-۱۷-۱۸				لعا ا ر ۹ ۴ر	
	آمدنی علاقہ نمبر ۲۱ و ۲۲ - جناب شیخ نور الٰہی صاحب سوداگر و میونسپل کمشنر دہلی و جناب نواب خیر محمد صاحب رئیس دہلی ساکنان باڑہ ہندو راؤ					
۱	شیخ احسان اللہ صاحب سوداگر حویلی حسام الدین حیدر		۲۲ر محرم ۱۳۱۲	قیمت آرد	عہ ۴ر	
۲	معرفت مولوی عبد المجید صاحب	٠	٠	چندہ انگشتی	عہ	
۳	از محلہ باڑہ ہندو راؤ		۲۳ر ″	قیمت آرد	للعہ ۴ر	
	میزان				للعہ ۸ر	

آمدنی علاقہ نمبر ۳۳ جناب صاحب عالم میرزا قادر بخش صاحب رئیس بلی بہار گنج

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	از محلہ پانو نکادریہ واقع بہار گنج -	چودھری وزیرالدین صاحب	۱۸ ربیع الاول ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۶ ۹ر ۵ر ۹ ۹ر	
۲	از باولی "	منشی عبدالکریم صاحب	" "	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۶ ۹ر ۲ر ۳ ۹ر	
۳	چودھری نور محمد صاحب ذیلدار	"	۳ محرم ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۶ر	
۴	منشی عبدالکریم صاحب نقشہ نویس	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۶ ۹ر ۲ر ۳ ۹ر	
۵	وزیرالدین صاحب چودھری	"	۱۵ر "	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۹ر	
۶	منشی عبدالکریم صاحب	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۳ر ۳ ۹ر	
۷	ایضاً	"	۲۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۲ر ۶ ۹ر	
۸	چودھری محمد وزیرالدین صاحب	"	" "	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۳ ۹ر ۳ر	
۹	از بہار گنج - معرفت چودھری نور محمد صاحب	۰	۱۵ ربیع الآخر	قیمت آرد متفرقات	۵ر ۶ ۹ر ۴ر ۶ ۹ر	
۱۰	" معرفت منشی عبدالکریم صاحب	۰	" "	قیمت آرد متفرقات	۱۱ر ۲ر ۳ ۹ر	
۱۱	ایضاً "		۱۱ جمادی الاول	متفرقات	۱۲ر	
۱۲	ایضاً معرفت مراد خان صاحب		"	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۴ر ۳ ۹ر	
۱۳	ایضاً - معرفت چودھری محمد وزیرالدین صاحب		۳ جمادی الثانی	قیمت آرد متفرقات	۱۰ر ۶ر	
۱۴	" " منشی عبدالکریم صاحب	۰	۱۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۹ ۹ر ۲ر	
۱۵	ایضاً "	۰	" "	قیمت آرد متفرقات	۲ر ۵ر ۶ ۹ر	
۱۶	ایضاً "	۰	۳ رجب	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۳ ۹ر ۵ر	
۱۷	ایضاً - چودھری وزیرالدین صاحب	۰	۱۱ر "	قیمت آرد متفرقات	۹ر ۴ر ۶ ۹ر	
۱۸	ایضاً منشی عبدالکریم صاحب	۰	۱۸ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۶ ۹ر ۱ر	
۱۹	ایضاً چودھری وزیرالدین صاحب	۰	یکم شعبان ۱۳۳۱	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۷ر ۶ ۹ر	
۲۰	ایضاً مراد خان	۰	۹ر "	قیمت آرد متفرقات	۸ر ۶ ۹ر ۴ر ۶ ۹ر	
۲۱	ایضاً منشی عبدالکریم صاحب	۰	۱۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۱۳ر ۹ ۹ر ۹ر	
۲۲	ایضاً - چودھری وزیرالدین صاحب	۰	۲۰ر "	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۹ر	
۲۳	ایضاً - منشی عبدالکریم	۰	یکم رمضان	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر ۳ ۹ر ۶ر ۹ ۹ر	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۴	از پہاڑ گنج معرفت مراد خان صاحب	۔	۱۳ر رمضان ۱۳۴۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۱۴ر ۹ر ۵ر	
۲۵	ایضاً ۔ ر منشی عبد الکریم صاحب	چودھری وزیر الدین	۶ر رمضان	قیمت آرد متفرقات	۶ر ۹ر ۳ر ۶ر	
۲۶	ایضاً ″ ر	مراد خان صاحب	۲۷ر رمضان	قیمت آرد متفرقات	چہر ۶ر	
۲۷	ایضاً معرفت منشی عبد الکریم و چودھری وزیر الدین صاحب	وزیر الدین صاحب	۹ر شوال ۱۳۴۱ھ	قیمت آرد متفرقات	۴ر ۶ر ۱۳ر ۸ر	
۲۸	ایضاً ″ ر	مراد خان صاحب	۱۳ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر ۹ر ۵ر ۹ر	
۲۹	ایضاً چودھری محمد وزیر الدین ر	″	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر ۹ر ۵ر ۶ر	
۳۰	ایضاً ۔ منشی عبد الکریم و چودھری	وزیر الدین صاحب	۲۶ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۱۲ر ۷ر	
۳۱	ایضاً ″ ر	مراد خان صاحب	۲۷ر ″	″	۱ر	
۳۲	ایضاً چودھری محمد وزیر الدین	″	۱۵ر ذیقعدہ	قیمت آرد	۳ر ۹ر	
۳۳	ایضاً منشی عبد الکریم صاحب	″	۲۹ر ″	″	۱۰ر	
۳۴	ایضاً	مراد خان	۲ر ذی الحجہ ۱۳۴۱ھ	متفرقات	۳ر	قیمت کھال
۳۵	ایضاً معرفت محمد اسحاق و منشی	عبد الکریم	۲۵ر ″	قیمت آرد متفرقات	۳ر	″
۳۶	ایضاً از نور بخش کمہار ۔ چودھری وزیر	الدین صاحب	۲۶ر ″	″	۸ر	″
۳۷	ایضاً ۔	مراد خان	۲۸ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۵ر ۳ر ۲ر ۹ر	
۳۸	ایضاً ۔ محمد وزیر الدین منشی عبد	الکریم صاحب	″ ″	قیمت آرد متفرقات	۱ر	
۳۹	ایضاً مراد خان	۔	۲۹ر ″	قیمت آرد متفرقات	۱۲ر ۳ر	
۴۰	ایضاً ر وزیر الدین صاحب	۔	″ ″			ایک حائل قرآن شریف قیمت
	میزان				۹ر ۹ر	

آمدنی علاقہ نمبر ۲۴ ۔ حاجی محمد اسحق صاحب سوداگر رئیس دہلی صدر بازار

۱	شیخ نور احمد صاحب سوداگر ۔ باڑہ ہندو راو		۱۲ر رمضان ۱۳۴۱ھ	چندہ یکمشت	۵	
۲	چودھری محمد اسحاق صاحب صدر بازار	حاجی محمد اسحق صاحب	″ ″	″ ″	۶	
۳	حافظ محمد شفیع صاحب جلانی ″	″	″ ″	″ ″	۱ر	
۴	شیخ عبد العزیز صاحب سوداگر ″	″	۔	″ ″	۱ر	

نمبر شمار	نام عطاکنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵	شیخ مہر الٰہی صاحب سوداگر صدر بازار	معرفت حاجی محمد اسحٰق صاحب	۱۲ رمضان ۱۳۱۱ سنہ	چندہ یکمشت	عہ/	
۶	شیخ رکن الدین صاحب سوداگر 〃	و حافظ عبدالکریم صاحب	〃 〃	〃	صہ/	
۷	شیخ عظمت اللہ عرف ثنا اللہ صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۸	محمد جان و عبدالرشید صاحبان 〃	〃	〃 〃	〃	۸/	
۹	نثار احمد ولد علی بخش صاحب 〃	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۰	محمد صدیق ولد حاجی کریم الدین صاحبان	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۱	شیخ حامد صاحب سوداگر	〃	〃 〃	〃	۸/	
۱۲	شیخ سراج الدین صاحب سوداگر	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۱۳	میر محفوظ علی صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۱۴	بدرالدین صاحب ٹین والے	〃	〃 〃	〃	۴/	
۱۵	شیخ عبدالحکیم و حاجی عبدالغنی صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۱۶	شیخ عبدالسلام و حاجی عبدالغنی صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۱۷	شیخ محبوب بخش صاحب و سراج الدین 〃	〃	〃 〃	〃	عـه	
۱۸	محمد اسمٰعیل صاحب	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۱۹	محمد اسحٰق پسر محمد یوسف صاحب	〃	〃 〃	〃	صہ	
۲۰	شیخ کرم الٰہی و رحیم اللہ صاحبان	〃	〃 〃	〃	عا	
۲۱	حافظ فضل حق صاحب لال ٹین والے	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۲	حاجی فضل حق صاحب صندوقچی والے	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۳	قاسم خان و اعظم خان صاحبان	〃	〃 〃	〃	عہ/	
۲۴	اللہ بخش و جمیل الرحمٰن صاحب	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۲۵	محمد شفیع صاحب آئینہ والے	〃	〃 〃	〃	چہ/	
۲۶	شیخ رحیم اللہ و نور الٰہی صاحبان	〃	〃 〃	〃	صہ/	
۲۷	حافظ محمد اسمٰعیل و محمد عمر صاحبان	〃	〃 〃	〃	سے/	
۲۸	محمد اسمٰعیل صاحب آئینہ والے	〃	〃 〃	〃 〃	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر محاصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۲۹	عنایت احمد احسان احمد صاحبان	حاجی محمد اسحق و حاجی	۲۲ رمضان	چندہ یکمشت	سے/	
۳۰	حافظ احمد جان احمد جان صاحبان	عبدالکریم صاحبان	//	//	۴/	
۳۱	حاجی اللہ بخش و کریم بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۲	حاجی مولا بخش و خدا بخش صاحبان	//	//	//	عہ/	
۳۳	غلام محی الدین صاحب	//	//	//	۴/	
۳۴	حاجی عزیز الدین و قمر الدین صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۵	چودھری محمد یعقوب صاحب	//	//	//	عہ/	
۳۶	شمس الحق صاحب تیل والے	//	//	//	عہ/	
۳۷	حاجی میاں جان اچھے جان صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۸	شیخ اللہ بخش نور بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۳۹	اللہ بخش صاحب سوداگر	//	//	//	عہ/	
۴۰	عبدالحق صاحب سوداگر	//	//	//	عہ/	
۴۱	حاجی احسان احمد و لی احمد صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۲	محمد صدیق محمد فاروق صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۳	حاجی شیخ عبدالاحد و احسان احمد صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۴	اچھے جی و مہر الٰہی صاحبان	//	//	//	سے/	
۴۵	رحیم بخش صاحب	//	//	//	عہ/	
۴۶	خدا بخش محمد صدیق صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۷	حاجی اللہ بخش محمد ابراہیم صاحبان	//	//	//	عہ/	
۴۸	محبوب بخش و حبیب بخش صاحبان	//	//	//	سے/	
۴۹	حاجی عبدالحمید و عبدالغنی صاحبان	//	//	//	عہ/	
۵۰	حافظ عبدالرحیم و عبدالرزاق صاحبان	//	//	//	عاکر/	
۵۱	محمد اسحق پسر قادر بخش صاحب	//	//	//	عہ/	
۵۲	فیاض الدین نصیر الدین صاحبان	//	//	//	عہ/	

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر محصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۵۳	حاجی نور بخش صاحب و نور احمد صاحبان	حاجی محمد اسحٰق صاحب و عبد الکریم صاحب	۱۲ رمضان	چندہ یکمشت	للعہ/	
۵۴	حاجی علی بخش کریم الدین صاحبان		۱۴ //	//	عــہ	
۵۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب و شیخ محمد بخش	//	//	//	صہ/	
۵۶	حافظ عبد الرحمن و عبد الکریم	//	//	//	صہ/	
۵۷	حافظ عبد الکریم صاحب	//	//	//	عــہ	
۵۸	شیخ الہ دین و محمد عمر صاحب	//	//	//	صہ/	
۵۹	عبد الغفور و عبد الرحمن صاحب	//	//	//	سلعہ/	
۶۰	شیخ فضل الٰہی خلف محبوب بخش	//	//	//	صہ/	
۶۱	حافظ احسان احمد صاحب	//	//	//	عــہ	
۶۲	ڈاکٹر وزیر علی صاحب	//	//	//	۶	
۶۳	احسان الٰہی و بخش الٰہی صاحبان	//	//	//	صہ/	
۶۴	حاجی نذیر الدین صاحب	//	//	//	عہ/	
۶۵	عبد الحمید صاحب	//	//	//	صہ/	
۶۶	حاجی عبد الرحمن و عبد الرزاق صاحب	//	//	//	۶	
۶۷	حاجی کریم الدین و محمد شفیع صاحبان	//	//	//	سعہ/	
۶۸	چودھری سعید حمید و محمد ابراہیم صاحبان بٹالہ	//	//	//	صہ/	
۶۹	شیخ رحیم بخش نقلی	۲۰ شوال	//	//	سعہ/	
۷۰	محمد اسحٰق صاحب آئینہ والے	//	//	//	۳ہ/	
۷۱	شیخ ضیاء الدین صاحب	//	//	//	۸/	
میزان		//	//	//	ماعہ	

آمدنی از یتیم خانہ

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام ممبر محصل	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	بابت فروخت پارچہ ہا معرفت حاجی عبد الغنی صاحب		//	متفرقات	عــہ ۶/۳	
میزان					عــہ ۶/۳	

آمدنی چندہ بوساطت جناب خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب سکرٹری و ممبر انجمن مؤید الاسلام دہلی رئیس دہلی

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	مولوی عبد الحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر بہادر ناؤ رئیس دہلی گلی قاسم جان		محرم ۱۳۱۱	چندہ ممبری	[illegible]	
۲	شیخ نور بخش صاحب سوداگر رئیس دہلی	.	۱۳ ربیع الاول	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳	میر قطب الدین خانصاحب کوچہ پٹھان	.	۲۴ ″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۴	حافظ محمد حامد خانصاحب خلف خان بہادر محبوب بخش صاحب	.	۲۵ ″ ″	چندہ یکمشت	[illegible]	
۵	حاجی محمد انعام اللہ صاحب سوداگر	.	۲۸ ″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	
۶	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	.	″ ″ ″	″	[illegible]	
۷	خان بہادر محمد الٰہی بخش خانصاحب	.	″ ″ ″	″	[illegible]	
۸	مولوی محمد عبد الحامد صاحب ڈپٹی کلکٹر اناؤ		″ ″	چندہ یکمشت	[illegible]	
۹	نواب شاہجہان بیگم صاحبہ والیہ ریاست بھوپال	بروقت ورود دہلی	۱۹ ربیع الثانی	″	۲	

واقع تاریخ ۲۳ ماہ اکتوبر ۱۸۹۳ء مطابق ۱۲ ماہ ربیع الثانی ۱۳۱۱ ہجری کو ہز ہائنس نواب شاہجہان بیگم صاحبہ والیہ ریاست بھوپال رونق افروز دہلی ہوئیں اور قریب ایک ہفتہ کے قیام فرمایا۔ منجانب انجمن مؤید الاسلام دہلی ایک اڈریس بمعرفت سید امتیاز علی صاحب وزیر ریاست موصوفہ پیش کیا گیا اور اڈریس مذکور میں درخواست کی گئی کہ جو مدرسہ نسوان شہر دہلی میں انجمن کی طرف سے قائم ہوا ہے اور ایک یتیم خانہ کھولا گیا ہے اُسکی امداد ہونی چاہیئے۔ جناب موصوفہ کی تشریف بری کے وقت پیشگاہ بیگم صاحبہ موصوفہ سے بمعرفت مولوی اعظم حسین صاحب کے مبلغ دوسو روپیہ بغرض امداد عطا ہوسے جو خزانۂ انجمن میں جمع کیے گئے ۔

نمبر شمار	نام عطا کنندہ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱۰	حاجی عبد الرزاق صاحب سوداگر کلکتہ	.	۲۵ ربیع الثانی	چندہ ممبری	[illegible]	بابت دو سال
″	ایضاً	.	″	چندہ یکمشت	[illegible]	
″	شیخ محمد رفیع صاحب سوداگر	.	″ ″	چندہ ممبری	[illegible]	بابت سال اول
″	ایضاً	.	″	چندہ یکمشت	[illegible]	
″	چھوٹے مرزا صاحب رئیس دہلی	.	۸ جمادی الاول	″	[illegible]	
″	متفرقات وقت جلسہ سالانہ		″ ″	متفرقات	[illegible]	

نمبر شمار	نام عطا کنندۂ چندہ مع سکونت	نام معاون	تاریخ وصول	قسم چندہ	تعداد چندہ	کیفیت
۱	نواب شجاع الدین احمد خانصاحب رئیس لوہارو	.	۲۴ر جمادی الاول	ایک چھلا طلائی	۴ ماشہ	
۲	سیٹھ عبدالرحمن بن حاجی اللہ رکھا - مدراس	.	۱۳ر رجب ۱۳۱۱ھ	چندہ یکمشت	[illegible]	
۳	از جلسۂ عالم یتیم خانہ وقت وعظ مولوی حسن علی صاحب		" "	متفرقات	[illegible] ۱۳/۹	
۴	سیٹھ حاجی محمد صاحب و حاجی محمد زکریا صاحب	حاجی نور احمد صاحب	۱۹ر شعبان ۱۳۱۱ھ	چندہ یکمشت	[illegible]	
۵	شیخ عبداللہ صاحب سوداگر -		۹ر رمضان	چندہ ممبری	[illegible]	
۶	مولوی محمد سعید صاحب مدرس بورڈ سکول بلی		۱۰ر "	"	[illegible]	
۷	حافظ محمد یعقوب صاحب سوداگر احمد آباد گجرات	نعمت اللہ بیگ	۲۵ر "	چندہ یکمشت	[illegible]	
۸	حکیم محمد لطیف حسین خانصاحب	اللہ بخش ملازم	۷ر شوال	متفرقات	[illegible]	
۹	از سوداگر صاحب بمبئی بذریعہ منی آرڈر		۱۱ر مئی ۹۴ء	چندہ یکمشت	[illegible]	
۱۰	محمد عزیز مرزا صاحب مددگار معتمد عدالت حیدرآباد	بذریعہ منی آرڈر	۲۱ر ذی قعد	چندہ ممبری	[illegible]	
۱۱	والدۂ جناب مولوی محمد یوسف صاحب مرحوم	محمد عزیز مرزا صاحب	۷ر ذی الحجہ	چندہ یکمشت	[illegible]	
۱۲	اعظم خان و قاسم خان صاحب سوداگر کوہ منصوری	بذریعہ منی آرڈر	۱۷ر "	چندہ ممبری	[illegible]	
	میزان				[illegible]	

میزان کل

[illegible] ۲۳/۹

گوشوارہ مدات آمدنی

چندہ ممبری	چندہ یکمشت	قیمت آرد	متفرقات	میزان کل آمدنی
[illegible]	[illegible] ۱۳/۷	[illegible] ۶/۹	[illegible] ۱۳/۶	[illegible] ۲۳/۹

گوشوارہ آمد و خرچ و باقی

بقایائے سنین گزشتہ	آمدنی ۱۳۱۲ھ	میزان کل	خرچ سال ۱۳۱۲	باقی بعد خرچ
[illegible] ۸/۶/۷	[illegible] ۸/۱۳/۹	[illegible] ۸/۹	[illegible] ۸/۶/۱۵	[illegible] ۱/۸/۳

پاس خزانچی	پاس مہتمم تہیخانہ	پاس سکرٹری
[illegible] ۸/۶/۱۳	[illegible]	۱۰/

پاس خزانچی	پاس سکرٹری	پاس مہتمان تہیخانہ	باقی بطور قرض حکیم احمد سعید خانصاحب
[illegible] ۲/۹/۸	۱۰/	۱/۸	[illegible]

فہرست ممبران کارکن انجمن مؤید الاسلام دہلی بابت سال ۱۳۱۳ ہجری

نمبر شمار	نام ممبران کارکن	نمبر علاقجات
۱	جناب حاجی شیخ محمد انعام اللہ صاحب ساکن گلی چابک سواران - دہلی	نمبر ۲ و ۳
۲	جناب حاجی حافظ عبد الغفار صاحب - ساکن نئی سڑک دہلی	نمبر ۴
۳	جناب شیخ محمد اسمعیل صاحب ناظم انجمن - ساکن محلہ چیلاں دروازہ دہلی	نمبر ۵
۴	جناب حکیم حافظ محمد اجمل خانصاحب ساکن محلہ بلی ماران دہلی	نمبر ۶ و نمبر ۷ و نمبر ۸ و نمبر ۹
۵	جناب حکیم احمد سعید خانصاحب ساکن محلہ بلی ماران دہلی -	
۶	جناب حاجی شیخ عبد الغنی صاحب سوداگر ساکن بلیماران دہلی -	
۷	جناب محمد قطب الدین خانصاحب ساکن کوچۂ رایان دہلی	
۸	جناب حکیم ظہیر الدین احمد خانصاحب (از رو ئے ممبر جنرل) ساکن کٹرہ آدینہ بیگخان - دہلی	نمبر ۱۰ و نمبر ۱۱ و نمبر ۱۲
۹	جناب حکیم رضی الدین احمد خانصاحب ساکن کٹرہ آدینہ بیگخان دہلی	
۱۰	جناب مولوی محمد حسین صاحب سوداگر ساکن کرہ زینت محل - دہلی	

نمبر	نام ممبران کارکن	نمبر علاقجات
۱۱	جناب نواب فیض احمد خانصاحب ساکن محلۂ گلی امام - دہلی	نمبر ۱۳ ونمبر ۱۴
۱۲	جناب سید احمد صاحب امام جامع مسجد دہلی ساکن گلی امام	
۱۳	جناب شیخ محمد الدین صاحب ساکن دہلی - محلہ چوڑی والان	نمبر ۱۵
۱۴	جناب نواب غلام محمد حسن خانصاحب ساکن دہلی محلہ ٹٹیا محل	
۱۵	جناب منشی محمد کرم اللہ خانصاحب ساکن دہلی محلہ مٹیا محل	نمبر ۱۶ ونمبر ۱۷ ونمبر ۱۸
۱۶	جناب شیخ نور آلہی صاحب سوداگر و میونسپل کمشنر دہلی ساکن باڑہ ہندوراؤ	نمبر ۲۱ ونمبر ۲۲
۱۷	جناب نواب خیر محمد صاحب ساکن دہلی - باڑہ ہندوراؤ	
۱۸	جناب صاحب عالم مرزا قادر بخش صاحب ساکن دہلی - پہاڑ گنج	نمبر ۲۳
۱۹	جناب حاجی محمد اسحاق صاحب سوداگر - صدر بازار دہلی	نمبر ۲۴
۲۰	جناب مولانا مولوی ابو محمد عبد الحق صاحب مصنف تفسیر حقانی ساکن دہلی محلۂ کوچۂ رائمان دہلی	
۲۱	جناب مولانا مولوی محمد عبد المجید صاحب ساکن دہلی - محلہ سوئی والان	
۲۲	جناب حاجی نور بخش صاحب سوداگر ساکن دہلی - بلی ماران	
۲۳	خان بہادر محمد آلہی بخش خانصاحب سکرٹری وممبر انجمن موید الاسلام دہلی ساکن محلۂ سرکی والان - دہلی	

العبــــــــــــــد

محمد آلہی بخش خان عفی عنہ سکرٹری انجمن

نوٹ علاقہ نمبر ا ونمبر ۱۹ ونمبر ۲۰ خالی ہین یعنی کوئی ممبر صاحب علاقون مذکورہ مین کام نہین کرتے انجمن کو ان علاقون کے لئے ممبران معین کی ضرورت ہے - ۲۱ علاقون مذکورہ بالا مین سے بعض علاقون مین کئی کئی ممبر صاحب شامل ہوکر کئی علاقون کا کام ایک جگہ کرتے ہین اور بعض ایک

علاقہ کے اندر کئی ممبر صاحب شریک ہین - اور بعض کئی علاقون مین صرف ایک ہی ممبر صاحب کام کرتے ہین جیسے کہ منشی کرم اللہ خانصاحب بذات خود نمبر ۱۰ و ۱۷ و ۱۸ تین علاقون مین کام کرتے ہین مگر مولوی محمد جمیل الرحمن صاحب کی کارروائی صاحب موصوف کی کارروائی کے ساتھ شامل کی گئی ہے - مگر اب مولوی صاحب موصوف دستکش ہین ؎

نقشہ تقسیم علاقہ حلقہ وار متعلقہ انجمن موید الاسلام دہلی بابت [illegible]

نمبر شمار	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر ایک حلقہ				کیفیت
		حد شرقی	حد غربی	حد شمالی	حد جنوبی	
۱	یہ حلقہ خالی ہے	لال قلعہ و فصیل شہر	فصیل شہر	فصیل شہر	سڑک ریل	یہ حلقہ سڑک ریل سے جانب شمال واقع ہے اور یہ حلقہ خالی ہے
۲	حاجی شیخ انعام اللہ صاحب	سڑک چھتہ جان نثار خان	سڑک پھاٹک حبش خان سے نہر سعادت خان تک	سڑک ریل	بازار کھاری باؤلی	
۳	ایضاً	راستہ یعنی سڑک پھاٹک حبش خان سے نہر سعادت خان تک	فصیل شہر	سڑک ریل	بازار کھاری باؤلی	
۴	حاجی حافظ عبد الغفار صاحب	باغ و جائداد دہلی بنک	سڑک چھتہ جان نثار خان	سڑک ریل	چاندنی چوک	
۵	شیخ محمد اسمٰعیل صاحب	سڑک کوچہ بلاقی بیگم	نئی سڑک	چاندنی چوک گھنٹہ گھر تک	از شاہ بولا براہ چاوڑی و پشت مسجد جامع تا کوچہ بلاقی بیگم	
۶	حکیم حافظ محمد اجمل خان صاحب	نئی سڑک	از پھاٹک تیلیاران تا بازار چاوڑی	از گھنٹہ گھر تا پھاٹک تیلیاران	از بڑ شاہ بولا براہ بازار چاوڑی تا پھاٹک لہاران	علاقہ نمبر ۶ و ۷ و ۸ و ۹ مین چار ممبر صاحب
۷	حکیم احمد سعید خانصاحب	از مکان حکیم محمود خانصاحب تا بازار چاوڑی	از سر گلی قاسم جان تا بازار سرکی والان و حوض قاضی	رستہ گلی قاسم جان	از حوض قاضی براہ بازار چاوڑی تا پھاٹک لہاران	شامل ہوکر کام کرتے ہین

نمبر شمار	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر یک علاقہ — حد شرقی	حد غربی	حد شمالی	حد جنوبی	کیفیت
۸ ۹	حاجی شیخ عبدالغنی صاحب محمد قطب الدین خانصاحب	از پہاٹک بلیماران تا مکان حکیم محمود خانصاحب	بازار کٹرہ بڑیان	چاندنی چوک تا پہاٹک بلیماران	راستہ گلی قاسم جان	ہر دو حلقہ کے حدود اربعہ ایک ہین
۱۰	حکیم ظہیرالدین احمد خانصاحب	سڑک کٹرہ بڑیان	فصیل شہر فراشخانہ کے پہاٹک تک	بازار کھاری باولی	سڑک رودگران	ہر سہ ممبر صاحبان شامل ہوکر کام کرتے ہین
۱۱	حکیم صفی الدین احمد خان صاحب	پہاٹک رودگران سے حویلی بدل بیگ خان تک	فصیل شہر فراشخانہ سے شاہ گنج کے برج تک	سڑک رودگران	سڑک شاہ گنج	
۱۲	مولوی محمد حسین صاحب	بازار سرکی والان	فصیل شہر اجمیری دروازہ تک	سڑک شاہ گنج	بازار اجمیری دروازہ	
۱۳	نواب فیض احمد خانصاحب	از حویلی ابو بنین سکہ تا ترکمان دروازہ	بازار اجمیری دروازہ	بازار سیتارام	فصیل شہر	ہر دو ممبر صاحب شامل ہوکر کام کرتے ہین
۱۴	سید احمد صاحب امام مسجد جامع	بازار مٹیا محل	چوڑی والان تا حویلی ابو بنین سکہ	چوک جامع مسجد	بازار چاوڑی	
۱۵	نواب غلام محمد حسن خانصاحب و شیخ محمد الدین صاحب	بازار چتلی قبر تا ترکمان دروازہ	بازار سیتارام	محلہ چوڑی والان	از دہلی دروازہ تا تیراہہ بہرام خان	ایک علاقہ مین دو ممبر صاحب کام کرتے ہین
۱۶	منشی محمد کرم اللہ خان صاحب	بازار گڑہ بنگش	از چتلی قبر تا ترکمان دروازہ	.	فصیل شہر	ان تینون علاقون مین منشی محمد کرم اللہ خانصاحب کام کرتے ہین
۱۷	ایضا	سڑک بازار کوچہ چیلان	بازار مٹیا محل	مچھلی والان	بازار گڑہ بنگش	
۱۸	ایضا	سڑک فیض بازار	بازار کوچہ چیلان	بازار مچھلی والان	از دروازہ دہلی تا تیراہہ بہرام خان	

نمبر شمار	نام ممبر کارکن	حدود اربعہ ہر ایک علاقہ				کیفیت
		حد شرقی	حد غربی	حد شمالی	حد جنوبی	
۱۹	یہ حلقہ خالی ہے	سبزی منڈی کی کل آبادی	.	.	.	یہ حلقہ خالی ہے
۲۰	یہ حلقہ خالی ہے	کشن گنج کی کل آبادی	.	.	.	یہ حلقہ خالی ہے
۲۱	شیخ نور الٰہی صاحب و	پہاڑی مع سیرج وکل آبادی باڑہ ہندو راؤ	.	.	.	
۲۲	نواب بشیر محمد صاحب	تیلی واڑہ و قصاب پورہ و شیدی پورہ	.	.	.	
۲۳	مرزا قادر بخش صاحب	پہاڑ گنج و ماچھو گنج و جھنگی پورہ و باغ کلالی	.	.	.	
۲۴	حاجی شیخ محمد اسحاق صاحب	صدر بازار	العبد محمد الٰہی بخش خان عفی عنہ سکرٹری انجمن			

صحت نامۂ اغلاط حصہ اول پورٹ ہٰذا

صفحہ	سطر	نام رقم جو غلط درج ہوئی	غلط	صحیح	کیفیت
۲۷	۷ و ۹	حکیم محمد اجمل خاں صاحب وغیرہ	معاصہ [illegible]	معاصہ [illegible]	چھپائی سہو کاتب سے رہ گئیں
ایضاً	۹	حاجی محمد انعام اللہ صاحب	[illegible]	[illegible]	ایک سیکڑہ سہو کاتب سے زیادہ ہو گیا
ایضاً	۱۳	.	.	آمدنی یتیم خانہ [illegible]	یہ رقم سہو سے رہ گئی
ایضاً	ایضاً	.	.	میزان [illegible]	یہہ میزان رہ گئی
۲۸	۸	میزان	[illegible]	[illegible]	آنے اور پائی رہ گئے

خاتمہ

خدا کا لاکھ لاکھ شکر ہے کہ سال سنہ ۱۳۳۱ بخیر خوبی تمام ہوا - انتظام یتیم خانہ عمدہ اور قابل تحسین رہا اور اہل ہمت نے بھی اپنی عالی ہمتی کی خوب داد دی خدا تعالیٰ انکی سعی مشکور فرمائے اور آیندہ انکو اپنی ہمت ظاہر کرنیکی زیادہ توفیق عطا کرے - ہم امید کرتے ہین کہ اگر اہل ہمت اس کار خیر سے اپنی ہمت کم نہ فرمائین گے اور اسیطرح صرف ہمت فرماتے رہین گے تو یتیم خانہ کے لئے ایک معتدبہ قوت فراہم ہو جائیگی جس سے اسکو مستقل طاقت حاصل ہوگی اور جو جو خدمتین اہل اسلام کی اس صیغہ کے پیش نہاد ہین انکے بجا لانیکے قابل ہو جائیگا - ارباب ہمم سے ہماری التجا ہے کہ اپنی توجہ اس مد خیر سے نہ ہٹائین - آخر مین ہم دعا کرتے ہین کہ اللہ تعالیٰ معطیوں کی عطا اور ساعیوں کی سعی کو قبول فرمائے - آمین

تمام شد

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

ان تنصروا اللہ ینصرکم و یثبت اقدامکم

اگر خدا کی مدد کروگے تو وہ تمہاری مدد کرے گا اور تمہارے قدم جما[دے گا]

خدا کی مدد کرنے کے یہی معنی ہیں کہ ہم مسلمان اُسکے کاموں کو دل و جان سے سرانجا[م دیں]

اور اُسکے ارشاد کی تعمیل میں سرِمو تفاوت نہ کریں۔ قرآن مجید میں جابجا یتیم بچوں کی تربیت [کے]

متعلق خدائے تعالیٰ مسلمانوں کو تنبیہ فرماتا ہے۔ اِسی خیال سے دہلی کے باہمت مسلما[نوں نے]

یتیموں کی تربیت اور حفاظت مذہب کا ارادہ کیا ہے اور خدا کی توکل پر اس نیک کام کو شروع [کیا ہے]

اس میں شک نہیں کہ آپ صاحبوں نے اس کی امداد میں حتی الوسع کوشش [کی] ہے ا[ور چندہ]

وغیرہ وصول کرنے میں اپنا عزیز وقت صرف کیا ہے۔ اسلئے میں انجمن مؤید الاسلام د[ہلی کی]

طرف سے آپ صاحبوں کا دلی شکریہ ادا کرتا ہوں۔ اگرچہ اول اول ہر کام میں سرگرمی [ہوتی]

[ہے مگر] انجمن آپ سے امید کرتی ہے کہ آپ ہمیشہ اسکے [illegible] گذارہ کرا دے م[یں]

[illegible] فرمائیں گے اور جہاں تک آ[پ] [illegible] ہے کا[م] کوشش سے دریغ نہ فرمائ[یں]

ازطرف

سکرٹری انجمن مؤید الاسلام دہلی